

ΠΑΝΕΠΙΣΤΗΜΙΟ
ΠΕΛΟΠΟΝΝΗΣΟΥ

ΔΙΑΠΑΝΕΠΙΣΤΗΜΙΑΚΟ ΠΡΟΓΡΑΜΜΑ ΜΕΤΑΠΤΥΧΙΑΚΩΝ ΣΠΟΥΔΩΝ

«ΚΟΙΝΩΝΙΚΗ ΚΑΙΝΟΤΟΜΙΑ ΚΑΙ ΣΤΡΑΤΗΓΙΚΕΣ ΑΝΑΠΤΥΞΗΣ»

ΔΙΠΛΩΜΑΤΙΚΗ ΕΡΓΑΣΙΑ

«Η ΑΝΑΠΤΥΞΗ ΜΕΣΑ ΑΠΟ ΤΟΝ ΠΟΛΙΤΙΣΜΟ ΣΤΟΝ ΔΗΜΟ ΑΡΤΑΙΩΝ»

Διπλωματική Εργασία της Κωνσταντίνας Αθ. Παπασπύρου

Αριθμός Μητρώου 3032202104024

Επιβλέπων καθηγητής: Κυριακάκης Ιωάννης

Επιτροπή: Αρτελάρης Παναγιώτης, Πετρόπουλος Χρήστος

ΞΥΛΟΚΑΣΤΡΟ, ΦΕΒΡΟΥΑΡΙΟΣ 2024

Πίνακας Περιεχομένων

Περίληψη / Abstract.....	4
1.1 Σκοπός και στόχοι της εργασίας.....	6
1.2. Εισαγωγή.....	7
Α΄ ΜΕΡΟΣ	
2. Πολιτισμός	8
2.1 Πολιτιστική βιομηχανία.....	10
2.2 Συμβολή του πολιτισμού στην οικονομία	12
2.3 Η επαφή των νέων με τον πολιτισμό	13
2.4 Πολιτιστικός Τουρισμός.....	15
2.5 Προώθηση (branding) περιοχής.....	18
3. Αρχαία Αμβρακία – η πόλη της Άρτας.....	21
3.1 Ιστορική αναδρομή της πόλης.....	21
3.2 Σημαντικότερα αξιοθέατα-μουσεία	23
3.3 Πολιτιστικοί Σύλλογοι Άρτας.....	27
4. Τουριστικό μάρκετινγκ.....	29
4.1 Τουριστική Ανάπτυξη Άρτας μέσω του πολιτισμού.....	30
Β΄ ΜΕΡΟΣ	
5. Αίτια περιορισμένης προώθησης της πόλης	33
5.1 Προβλήματα που αντιμετωπίζει ο πολιτισμικός τομέας.....	34
5.2 Προτάσεις ανάπτυξης του τουριστικού μάρκετινγκ.....	35
6. Σχολιασμός.....	37
Επίλογος.....	44
Βιβλιογραφία.....	46
Παράθεμα συνεντεύξεων.....	49

Ευχαριστίες

Θα ήθελα να ευχαριστήσω θερμά και από καρδιάς τον επιβλέποντα καθηγητή μου κύριο Κυριακάκη Ιωάννη, ο οποίος με το ενδιαφέρον μάθημά του αλλά και την προσωπική του δουλειά με ενέπνευσε και με καθοδήγησε στην επιλογή της συγκεκριμένης διπλωματικής εργασίας. Η βοήθειά του κατά τη διάρκεια της εκπόνησης της εργασίας ήταν καθοριστική, καθώς με ενθάρρυνε να ξεκινήσω δυναμικά την πρώτη μου διπλωματική εργασία. Επίσης ευχαριστώ όλους τους ερωτηθέντες που με βοήθησαν στο ερευνητικό μέρος της εργασίας και συμμετείχαν στις συνεντεύξεις.

Ακόμα οφείλω ένα μεγάλο ευχαριστώ στην οικογένειά μου που ήταν πάντα στο πλευρό μου και με στήριζε σε κάθε μου βήμα και απόφαση, όπως και στο συγκεκριμένο μεταπτυχιακό.

Τέλος θα ήθελα να ευχαριστήσω τους φίλους μου για την κατανόηση και την διαρκή στήριξή τους.

Περίληψη

Το θέμα της διπλωματικής εργασίας σχετίζεται με τον νομό της Άρτας και το πως προωθείται στη σημερινή εποχή η πολιτισμική του αξία μέσα από τα αξιοθέατα, καθώς και ποια είναι τα προβλήματα που καλείται να επιλύσει με τη βοήθεια των αρμόδιων φορέων. Το «city branding» της πόλης βασίζεται στα μουσεία, τα αξιοθέατα και την ιστορία (θρησκευτική και πολιτισμική), αλλά και στη στήριξη που θα μπορούσαν να δέχονται από τους αντίστοιχους οργανισμούς. Ωστόσο, στη σημερινή εποχή, η προσπάθεια προώθησης μιας μικρής επαρχιακής πόλης όπως η Άρτα έρχεται αντιμέτωπη με ποικίλες δυσκολίες που συνδέονται με διάφορους παράγοντες οι οποίοι θα αναφερθούν αναλυτικά στη συνέχεια. Σε αυτές τις δυσκολίες αλλά και στις προοπτικές ανάπτυξης της πόλης αναφέρθηκαν διάφοροι άνθρωποι, τόσο πολιτικά πρόσωπα της περιοχής όσο και απλοί πολίτες που εργάζονται ή δραστηριοποιούνται εθελοντικά στον τομέα του πολιτισμού, οι οποίοι συνέβαλαν καθοριστικά στην εκπόνηση της συγκεκριμένης διπλωματικής εργασίας.

Η παρούσα εργασία χωρίζεται σε 2 βασικά μέρη και 6 κυρίως κεφάλαια. Το πρώτο μέρος αποτελείται από 4 κεφάλαια. Συγκεκριμένα, στο πρώτο κεφάλαιο παρουσιάζεται συνοπτικά ο σκοπός της παρούσας εργασίας ενώ περιλαμβάνεται και η εισαγωγή. Στη συνέχεια, στο 2^ο επιχειρείται η διατύπωση ενός ορισμού για τον πολιτισμό, ενώ παράλληλα εξετάζεται η σημασία που κατέχει σήμερα για τους νέους, αλλά και η συμβολή αυτού στην οικονομία μέσω του πολιτιστικού τουρισμού. Το 3^ο κεφάλαιο περιλαμβάνει βασικές πληροφορίες για την πόλη της Άρτας, σχετικές με την ιστορία της, τη γεωγραφική της θέση, αλλά και την εξέλιξη όλης της περιοχής αυτής με το πέρασμα των χρόνων. Το πρώτο μέρος ολοκληρώνεται με την εισαγωγή της έννοιας του τουριστικού μάρκετινγκ, αλλά και τις προοπτικές εφαρμογής της στρατηγικής αυτής στην περίπτωση του νομού της Άρτας. Όσον αφορά το δεύτερο μέρος, σε αυτό και συγκεκριμένα στο 5^ο κεφάλαιο, αναλύονται τα αίτια της περιορισμένης πολιτιστικής προώθησης της Άρτας στις μέρες μας ενώ γίνεται η απαρίθμηση των υφιστάμενων προβλημάτων. Επιπρόσθετα, παρατίθενται και συγκεκριμένες προτάσεις για την ανάπτυξη της πόλης μέσω του πολιτισμού. Τέλος, στο 6^ο κεφάλαιο περιέχεται ο σχολιασμός των συνεντεύξεων που πραγματοποιήθηκαν στα πλαίσια της παρούσας διπλωματικής εργασίας, καθώς και τα εξαγόμενα συμπεράσματα.

Λέξεις-κλειδιά: city branding, πολιτισμός, προοπτικές ανάπτυξης, Άρτα, τουρισμό

Abstract

The topic of the thesis is related to the Prefecture of Arta and the way which its cultural value is promoted today through the sights, while examining also the existing problems that are to be solved with the help of all competent bodies. The «city branding» of the city is based on the museums, tourist attractions and its history (especially in terms of religion and culture), but also on the further support they could receive from the respective organizations. However, in our days, promoting a small provincial town like Arta is a challenging task due to multiple factors that will be presented in detail in subject thesis. All these challenges but also the prospects of the city were highlighted by various people, both local politicians and professional or volunteers of the cultural field, who contributed decisively to the preparation of this thesis.

The thesis' framework is divided into 2 main parts and 6 chapters in total. The first part consists of four chapters. In particular, at the first one the purpose and objectives are roughly presented and are followed by the introduction. Moreover, at chapter no. 2 a generic definition of culture is provided, while its value among the new generations and its contribution at economy by means of the cultural tourism are examined. The third chapter contains basic information of the city of Arta, related with its history, its geographical location, accompanied with the timeline of development of this region through the years and the presentation of the most important active local cultural organizations and groups. The first part is completed through the insertion of the concept of tourism marketing, as well as possible applications of this strategy for the case of the Prefecture of Arta. With regard to the second part and in particular at the fifth chapter, the reasons for the limited cultural promotion of Arta are analyzed while a listing of existing problems is performed. Furthermore, specific proposals for the city development through culture are submitted. Last but not least, a commentary on all interviews, for the purposes of subject diploma thesis, as well as the derived conclusions are included at the final chapter.

Keywords: city branding, culture, prospects development, Arta, tourism

1.1 Σκοπός και στόχοι της εργασίας

Η ερευνητική μέθοδος που επιλέχθηκε για την διεξαγωγή της παρούσας εργασίας είναι η ποιοτική ανάλυση τόσο των πρωτογενών (μέσω της διενέργειας συνεντεύξεων) όσο και των δευτερογενών δεδομένων (μέσω της αναζήτησης σχετικής βιβλιογραφίας). Έχοντας ως κεντρικό άξονα της έρευνας την περίπτωση του νομού Άρτας και την πολιτιστική προώθησή του μέσα από την τουριστική ανάπτυξη, κρίθηκε απαραίτητο αρχικά να διασαφηνιστεί, με τη χρήση της βιβλιογραφίας και των αντίστοιχων πηγών, ο όρος του πολιτισμού αλλά και η αξία του. Στο πρώτο μέρος της εργασίας λοιπόν, που συνιστά και ταυτοχρόνως καλύπτει το θεωρητικό κομμάτι, γίνεται λόγος για την γενικότερη προσφορά του πολιτισμού σε μία περιοχή και ειδικότερα στην μικρή πόλη της Άρτας.

Προκειμένου να αποδειχθούν με βάση τη βιβλιογραφία οι ερευνητικές υποθέσεις, πραγματοποιήθηκαν συνεντεύξεις ημιδομημένης μορφής, τηλεφωνικές συνομιλίες αλλά και άτυπες συναντήσεις με εργαζόμενους από διάφορα πολιτιστικά κέντρα και συλλόγους της πόλης, το Αρχαιολογικό Μουσείο όπως και υπεύθυνους των αξιοθέατων. Ως στόχο οι συνεντεύξεις είχαν την καταγραφή των προσωπικών απόψεων των ερωτηθέντων σχετικά με ζητήματα που άπτονται των επαγγελματικών τους ιδιοτήτων αλλά και των ενδιαφερόντων τους.

Τα ερευνητικά ερωτήματα που διατρέχουν την εργασία είναι τα ακόλουθα:

- Αν και κατά πόσο η πόλη της Άρτας διαθέτει πολιτισμικό πλούτο.
- Αν οι νέοι έρχονται σε επαφή με τον πολιτισμό της πόλης.
- Αν ο νομός χαρακτηρίζεται από τουριστική ανάπτυξη που βασίζεται στον πολιτισμό.
- Ποια είναι τα προβλήματα που αντιμετωπίζουν οι πολιτισμικές δομές.
- Ιδέες και προτάσεις για την προώθηση του νομού μέσω του πολιτισμού.

1.2 Εισαγωγή

Η πόλη της Άρτας αποτελεί έναν κρυμμένο θησαυρό της Ηπείρου με σημαντικότερη ιστορία την οποία όμως πολλοί άνθρωποι, ακόμα και κάτοικοι αυτής, δεν την γνωρίζουν. Ο Αλέξης Γαγλίας, αναφέρει σε σχετικό άρθρο του, ότι πρόκειται για μία πόλη που είναι χτισμένη στη θέση της αρχαίας Αμβρακίας, μιας εκ των ιστορικά σημαντικότερων πόλεων της ευρύτερης περιοχής, αρκεί για να κατανοήσει κανείς την ιστορία που κρύβει αυτό το μέρος. (Αλέξης Γαγλίας, 2017) Πρόκειται για μία πόλη με πλήθος αξιοθέατων, μουσείων και σημαντικά πολιτιστικά κέντρα αλλά και ναούς που διατηρούν ζωντανή την ιστορία και την παράδοση της Άρτας.

Η πόλη μέχρι και σήμερα εξαρτάται σε μεγάλο βαθμό οικονομικά από τη γεωργική δραστηριότητά της, εφόσον διαθέτει μία αρκετά εύφορη γη η οποία παράγει κυρίως εσπεριδοειδή, αλλά και διάφορα άλλα αγροτικά προϊόντα. Όσον αφορά την τουριστική δραστηριότητά της, παρόλο που διαθέτει όπως αναφέραμε σημαντικό πολιτιστικό πλούτο προερχόμενο από διάφορες εποχές, δεν έχει καταφέρει ακόμη να φτάσει σε ικανοποιητικό βαθμό το σημείο όπου θα στηρίζεται οικονομικά στην τουριστική δυναμική της. Χαρακτηριστικά παραδείγματα αξιοθέατων που αποτελούν πόλο τουριστικής έλξης για τους ανθρώπους που θέλουν να εξερευνήσουν την παράδοση και την ιστορία αυτού του τόπου αποτελούν ενδεικτικά τα ακόλουθα. Τα δύο βασικά μουσεία: το Αρχαιολογικό και το Λαογραφικό, το ιστορικό γεφύρι της Άρτας το οποίο έχει αποτελέσει πηγή λογοτεχνικής έμπνευσης για πολλούς συγγραφείς, τα περίφημα τείχη του κάστρου, αλλά και πολλές εκκλησίες και ναοί των οποίων η ιστορία ξεκινάει από τα βυζαντινά χρόνια. Ακόμη η πόλη διαθέτει αρκετούς πολιτιστικούς συλλόγους οι οποίοι έχουν ενεργή δράση και διοργανώνουν συχνά εκδηλώσεις με τις οποίες αναβιώνουν ήθη έθιμα και παραδόσεις της περιοχής. Μολονότι είναι αρκετά ξεκάθαρη η πολιτισμική αξία της πόλης, στις μέρες μας τα προβλήματα που αντιμετωπίζει σε αυτόν τον τομέα αυξάνονται σημαντικά. Οι υπεύθυνοι των μουσείων και των πολιτισμικών κέντρων και συλλόγων με τους οποίους ήρθα σε επαφή για τις ανάγκες της παρούσας εργασίας, μου ανέφεραν τα προβλήματα και τις δυσκολίες που καλούνται να αντιμετωπίσουν και να ξεπεράσουν, προκειμένου να συνεχιστεί η παράδοση της πόλης και να γίνει γνωστή η ιστορία της, όχι μόνο στις επόμενες γενιές Ελλήνων, αλλά και κατά το δυνατόν σε πολλές χώρες του κόσμου. Τέλος, ανέφεραν μερικές προτάσεις, οι οποίες θεωρούν πως αν υλοποιηθούν, θα οδηγήσουν στη λύση ,τουλάχιστον ορισμένων, εκ των προβλημάτων που αντιμετωπίζει σήμερα ο πολιτιστικός τομέας της Άρτας.

2. Πολιτισμός

Ο πολιτισμός είναι μία λέξη με καθημερινή χρήση αλλά χωρίς μια κοινώς αποδεκτή σημασία. Στην πραγματικότητα, πρόκειται για μία ιδιαίτερη έννοια της οποίας ο ορισμός δεν είναι εύκολο να αποδώσει κάθε της πτυχή. Η πρώτη προσπάθεια ερμηνείας του έγινε τον 16^ο αιώνα από τον ιστορικό Febvre, ο οποίος υποστήριξε ότι συνδέεται με το ζευγάρι λέξεων *civilite-civilize* το οποίο έχει λατινικές ρίζες εφόσον στα λατινικά η λέξη «*civis*» σημαίνει πολίτης, αυτός που χαρακτηρίζεται από ειλικρίνεια, ευγένεια. Δύο αιώνες αργότερα συναντάμε τη λέξη «*civilization*» με την οποία εννοούμε την κόσμια και ευπρεπή συμπεριφορά, και από την άλλη έναν πνευματικά καλλιεργημένο μοντέλο ζωής (Rundell & Menell, 1998). Ο Γεώργιος Μπαμπινιώτης, αναφέρει σε μία του ομιλία ότι οι Αρχαίοι Έλληνες, οι οποίοι ήταν και οι πρωτοπλάστες της έννοιας του πολιτισμού, δεν χρησιμοποιούσαν την συγκεκριμένη λέξη για να αποδώσουν τον ορισμό της, αλλά όπως σημείωσε ο Γερμανός φιλόσοφος Werner Jaeger χρησιμοποιούσαν τη λέξη «*παιδεία*». Έτσι λοιπόν ταυτίστηκαν για τους αρχαίους Έλληνες οι έννοιες πολιτισμός και παιδεία. Από την άλλη βέβαια υπήρχε σαν λέξη ο όρος «*πολιτισμός*» με τη σημασία της όμως να αφορά τη «*δημόσια διοίκηση*». Στην πραγματικότητα, τη σημερινή σημασία απέδωσε στην λέξη αυτή καθαυτή ο Αδαμάντιος Κοραής το 1829. Στην Ελλάδα σύμφωνα με τον Μπαμπινιώτη η λέξη «*πολιτισμός*» συνδέεται όχι μόνο με την πρόοδο του πνεύματος αλλά και με την επικοινωνία μεταξύ των ανθρώπων, τη συμπεριφορά που παρουσιάζουν και γενικότερα τον τρόπο ζωής τους. (Μπαμπινιώτης, 2019)

Λαμβάνοντας υπόψη όλα τα παραπάνω θα μπορούσαμε σήμερα να ορίσουμε τον την έννοια «*πολιτισμός*» ως το σύνολο των καλλιτεχνικών αλλά και πνευματικών έργων της ανθρώπινης φύσης το οποίο περιλαμβάνει τη θρησκεία, τα έθιμα, τα μνημεία και τα αξιοθέατα καθώς και πολλές άλλες μορφές έκφρασης της ανθρώπινης ύπαρξης.

Όπως χαρακτηριστικά έχει γραφτεί από τον Γεώργιο Νικολάου ο πολιτισμός είναι ένας όρος με ευρεία έννοια. Αφορά ένα πολυδύναμο και πολύπλοκο σύνολο συστημάτων, το οποίο εμπεριέχει γνώσεις, πεποιθήσεις, τέχνες, ηθικούς κανόνες, έθιμα, γλώσσες, μη λεκτική επικοινωνία. Αποτελείται από σχήματα συμπεριφοράς, σύμβολα, συνθήκες, αξίες, νόρμες, προοπτικές και άλλους παράγοντες που καθιστούν την ομάδα μέλος της κοινωνίας και τη διακρίνουν από τις άλλες κοινωνικές ομάδες. (Νικολάου, 2011) Η αρχική σημασία του πολιτισμού σύμφωνα με τον Albert Sanon σχετίζονταν με την εκλεπτισμένη συμπεριφορά κυρίως της αριστοκρατικής τάξης ή κάποιου που έμενα στην πόλη και θεωρούνταν «*πολιτισμένος*». Έτσι λοιπόν ο πολιτισμός ταυτίστηκε με κάτι που γενικά είναι καλό και περιέχει τη ιδέα της εξέλιξης και της προόδου. (Albert Sanon, 1978)

Ο Βρετανός ανθρωπολόγος Έντ. Μπ. Τάυλορ, πίστευε ότι «κουλτούρα ή πολιτισμός» ορίζεται ως το σύνολο των γνώσεων, των απόψεων, των τεχνών, της ηθικής και του δικαίου, τα έθιμα και όλες γενικότερα οι ικανότητες που απέκτησε ο άνθρωπος ως μέλος μίας κοινωνικής ομάδας. (Cuche D. 2001, σελ. 33)

Είναι δεδομένο ότι οι έννοιες που διαπραγματευόμαστε σε αυτό το κεφάλαιο, διαθέτουν ποικίλες ερμηνείες ανάλογα την εποχή και τη γλώσσα, λόγω των διαφορετικών αναγκών που καλύπτει ο κάθε πολιτισμός σε συγκεκριμένη συγκυρία ή χρονική περίοδο.

Όσον αφορά την έννοια της «κουλτούρας», πρέπει να γυρίσουμε στα ρωμαϊκά χρόνια, την εποχή του Κικέρωνα (Marcus Tullius Cicero, 106 π.Χ.-43 π.Χ.), κατά την οποία ο ίδιος είχε αναφερθεί για πρώτη φορά στην λέξη cultura, προερχόμενη από το λατινικό ρήμα colere που σημαίνει καλλιεργώ και στα ελληνικά ταυτίζεται όπως αναφέρθηκε παραπάνω με την έννοια της καλλιέργειας-παιδείας. Από την περίοδο της Αναγέννησης και μετά υπάρχει μία ταύτιση των όρων «πολιτισμός» και «κουλτούρα». Επίσης, αξίζει να σημειωθεί ότι μόλις το 1952 οι Alfred Kroeber και Clyde Kluckhohn κατέγραψαν 164 διαφορετικούς ορισμούς της κουλτούρας και από τότε έχουν σημειωθεί ακόμα περισσότεροι.

Ο πολιτισμός γενικότερα αφορά το σύνολο των πολιτιστικών στοιχείων, είτε υλικών είτε πνευματικών, όπως είναι οι τέχνες, τα γράμματα, οι παραδόσεις, ο τρόπος ζωής συνολικά, που διακρίνουν μία κοινωνική ομάδα από μία άλλη. Η πιο στενή έννοια του πολιτισμού σχετίζεται με την πολιτιστική κληρονομιά, τις τέχνες, τη λογοτεχνία και τα κινήματα ζωής μίας συγκεκριμένης κοινότητας. (Cuche Denys, 2001)

Σύμφωνα με τον διεθνή οργανισμό ICOMOS (International Council on Monuments and Sites, 2002) όπως αναφέρθηκε στην ημερίδα με θέμα «Το ICOMOS και η προστασία της Πολιτιστικής Κληρονομιάς. Πολιτισμικός Διεθνισμός και ελληνική εθνική πολιτική κατά τον 21ο αιώνα» ως πολιτιστική κληρονομιά ορίζεται «η έκφραση του τρόπου ζωής που ανέπτυξε μια κοινότητα και κληροδοτήθηκε από γενιά σε γενιά και συμπεριλαμβάνει πρακτικές, έθιμα, τοποθεσίες, αντικείμενα, καλλιτεχνικές εκφράσεις και αξίες»

Όπως προαναφέρθηκε, η πόλη της Άρτας διαθέτει διαχρονικά μεγάλη πολιτισμική ανάπτυξη. Σημαντικό τεκμήριο αποτελούν τα πολυάριθμα τουριστικά αξιοθέατα, οι αρχαιολογικοί χώροι αλλά και τα μνημεία. Εκτός από τα παραπάνω, τόσο στην μητρόπολη της Άρτας, αλλά και στα μικρά γραφικά χωριά του Νομού έχει κανείς τη δυνατότητα να έρθει σε επαφή με χαρακτηριστικά έθιμα και παραδόσεις οι οποίες διατηρούν ζωντανό την ιστορικό χαρακτήρα και τα ήθη της περιοχής, αλλά και της χώρας μας συνολικά. Επιπλέον τα χωριά της Άρτας προφυλάσσουν και προβάλλουν μέχρι και σήμερα τον λαϊκό πολιτισμό και τις παραδόσεις της Ηπείρου,

προσφέροντας ταυτόχρονα και μια μοναδική γαστρονομική εμπειρία. Η πόλη της Άρτας ταυτόχρονα διαθέτει πλούσια πολιτιστική κληρονομιά σε όλες τις μορφές. Πιο συγκεκριμένα, διαθέτει θεατρικές ομάδες, μουσικά σχήματα, ωδεία, αθλητικούς και χορευτικούς συλλόγους που όλοι μαζί συνιστούν και προωθούν την πολιτισμική ταυτότητα της πόλης. Όλα αυτά συνθέτουν μία μοναδική ικανότητα και προοπτική τουριστικής ανάπτυξης, η οποία δυστυχώς μέχρι και σήμερα δεν έχει αξιοποιηθεί με τον κατάλληλο τρόπο, ώστε να προβάλλει την μικρή αλλά όμορφη αυτή πόλη.

2.1 Πολιτιστική βιομηχανία

Ο όρος «πολιτιστική βιομηχανία» κατά τη δεκαετία του 1940 είχε αρνητική χροιά, καθώς σύμφωνα με τους Adorno και Horkheimer υποδήλωνε την εμπορευματοποίηση της τέχνης με απώτερο σκοπό την υποδούλωση του λαού από τους καπιταλιστές. Με την πάροδο του χρόνου όμως, ο χαρακτήρας αλλά και το νόημα του όρου απέκτησαν θετικό πρόσημο, εξαιτίας κυρίως των δύο ακόλουθων καίριων ιστορικών εξελίξεων. Πρωτίστως, τα χρόνια μετά την αποικιοκρατία, (1960-1970), δημιουργήθηκαν νέα κράτη, κάτι το οποίο έκανε τους ανθρώπους να κατανοήσουν ότι όχι μόνο οι μεγάλες βιομηχανίες θεάματος, αλλά και οι μικρότερες, αξίζουν τη στήριξη και την ανάδειξη κοινωνικών ταυτοτήτων. Με αφορμή αυτή την κατάσταση ποικίλοι σημαντικοί οργανισμοί όπως εκείνοι της UNESCO και το αναπτυξιακό πρόγραμμα του ΟΗΕ ανέλαβαν να προστατεύουν τον πολιτισμό και να στηρίζουν τις καινοτόμες πρωτοβουλίες που οδηγούν στην ανάπτυξη και προώθηση αυτού. Μία ακόμη συγκυρία που συνέβαλε στην απενοχοποίηση και τη μετέπειτα θετική αντιμετώπιση της πολιτιστικής βιομηχανίας, υπήρξε η σύσταση κινημάτων αντίστασης διάφορων μορφών τέχνης όπως τα κόμικ και η μουσική, κάνοντας με αυτό τον τρόπο έκδηλο ότι μέσω του πολιτισμού δύναται να κοινοποιηθούν προοδευτικές ιδέες και αντιλήψεις για την αντιμετώπιση των αρνητικών φαινομένων του στείρου καπιταλισμού ή ακόμα και του εθνικισμού.

Όπως αναφέρει η UNESCO με τον όρο «πολιτιστική βιομηχανία» εννοούμε «τις βιομηχανίες οι οποίες παράγουν και διανέμουν πολιτιστικά αγαθά και υπηρεσίες». Αυτά τα αγαθά λοιπόν ανάλογα με τη χρήση τους ή τον σκοπό τον οποίο εξυπηρετούν αναδεικνύουν πολιτιστικές εκφράσεις. Αξίζει να σημειωθεί ότι ως πολιτιστικά αγαθά σύμφωνα με την UNESCO αλλά και τον Βασίλη Αυδίκο (Β. Αυδίκος, 2014) εννοούνται τα ακόλουθα: Αρχικά, η πολιτιστική κληρονομιά ενός λαού και οτιδήποτε αυτή συμπεριλαμβάνει όπως μουσεία, αξιοθέατα αλλά και λογοτεχνικά έργα. Πέρα όμως από αυτά, στα αγαθά μπορούν να συμπεριληφθούν ακόμη η τέχνη της μουσικής, της φωτογραφίας, του θεάτρου, του κινηματογράφου,

τα οπτικοακουστικά μέσα, τα αθλήματα και φυσικά ο τουρισμός. Σύμφωνα με τον Αυδίο πολλοί άνθρωποι δυσκολεύονται ακόμα και σήμερα να αποδεχτούν το γεγονός ότι ο πολιτισμός μπορεί να αποτελέσει και ένα αγαθό-εμπόρευμα. Στην πραγματικότητα όμως βάσει της γενικότερης έννοιας του όρου εμπορεύματος, είμαστε σε θέση να συνδέσουμε την έννοια του σύγχρονου πολιτισμού με εκείνη του εμπορεύματος, εφόσον διαθέτουν κοινά χαρακτηριστικά. Εν προκειμένω, στις μέρες μας όπως ένα αγαθό έτσι και ο πολιτισμός εξαρτάται από τους νόμους της προσφοράς και της ζήτησης, ενώ κρίνεται από τις πιέσεις και τις αλλαγές της κεφαλαιοκρατικής αγοράς.

Η συνεισφορά της πολιτιστικής βιομηχανίας στην οικονομία ενός τόπου μπορεί να είναι ιδιαίτερα σημαντική. Αυτό συμβαίνει διότι συμβάλλει στη δημιουργία νέων θέσεων εργασίας, την ανάπτυξη του τουρισμού αλλά και την προώθηση της πολιτιστικής ποικιλομορφίας.

Όσον αφορά την βαρύτητα της πολιτιστικής βιομηχανίας στη χώρα μας, αρκεί να συλλογιστεί κανείς τα λόγια της Μελίνας Μερκούρη, η οποία κατά τη θητεία της ως υπουργός πολιτισμού είχε αναφέρει χαρακτηριστικά: «ο πολιτισμός είναι η βαριά βιομηχανία της Ελλάδας». Ωστόσο, αυτή η φράση αναφέρεται στις δυνατότητες που διαθέτει η χώρα προκειμένου να στηρίξει την ανάπτυξή της στον πολιτιστικό τομέα, και όχι σε κάτι που λαμβάνει χώρα αυτή τη στιγμή. Σύμφωνα με τα στατιστικά της ΕΛΣΤΑΤ, αποδεικνύεται ότι ο ευρύτερος τομέας του πολιτισμού (συμπεριλαμβανομένων ακόμα και των θεαμάτων) προσέφερε κατά το έτος 2015 μόλις 6,5 εκατομμύρια ευρώ στο ελληνικό ΕΑΠ. (Ηλίας Νικολαΐδης, 2016)

Αξίζει να σημειωθεί η αναφορά που έγινε τον Μάιο του 2021, στην έκθεση του Οικονομικού Φόρουμ των Δελφών με τίτλο «2021, το Διεθνές Έτος Δημιουργικής Οικονομίας» σύμφωνα με την οποία σημειώνεται η συμβολή των πολιτιστικών βιομηχανιών της Ελλάδας στην οικονομική ενδυνάμωση της χώρας μετά την καταστροφή που υπέστη από την πανδημία του Covid-19. Όπως υπογραμμίζει ο κύριος Βασίλης Χαραλαμπίδης ως Γενικός Διευθυντής του Πολιτιστικού Οργανισμού BIOS, το έτος του 2019 ο τομέας της πολιτιστικής και δημιουργικής οικονομίας ανήλθε στα 643 δισεκατομμύρια ευρώ στην Ευρωπαϊκή Ένωση. Επομένως η συνεισφορά των πολιτιστικών βιομηχανιών στην οικονομική ανάπτυξη σε ευρωπαϊκό επίπεδο, είναι σαφώς μεγαλύτερη από αυτήν της τεχνολογίας, των τηλεπικοινωνιών και άλλων σημαντικών οικονομικών πόρων.

Στην περίπτωση της Ελλάδας, τα στατιστικά στοιχεία της χρονολογίας του 2014 αποδεικνύουν ότι οι πολιτιστικές βιομηχανίες, απασχολούσαν 110.688 εργαζομένους σε 46.370 σχετικές επιχειρήσεις. Σαφώς, η οικονομική κρίση του 2009 που τάρaxε την χώρα μας και επηρέασε όλους τους τομείς. Σύμφωνα με τον Βασίλη Αυδίο, (Αυδίο, 2014) κλόνισε και τον κλάδο της πολιτιστικής βιομηχανίας, με

άμεση συνέπεια την μείωση των εσόδων της. Την ίδια άποψη ενστερνίζεται και ο πρώην Αναπληρωτής Υπουργός Πολιτισμού, κύριος Νικόλαος Γιατρομανωλάκης, ο οποίος υποστηρίζει ότι το πλήγμα που δέχτηκε ο πολιτιστικός τομέας κατά τη διάρκεια της καραντίνας στην Ελλάδα ήταν πολύ σοβαρό και με καταστροφικές συνέπειες για την οικονομία που βασίζεται στη δύναμη του πολιτισμού. Συμπληρώνοντας, ο κύριος Γιατρομανωλάκης έχει κάνει λόγο για την αδυναμία της χώρας να ανταπεξέλθει στις πολιτιστικές επενδύσεις, μολονότι διαθέτει ισχυρή, αλλά ανεκμετάλλευτη δύναμη στον συγκεκριμένο τομέα. Για τον λόγο αυτό, κρίνονται απαραίτητες κάποιες σχετικές αλλαγές που αφορούν τον πολιτισμό και την αξιοποίησή του από τους αρμόδιους επαγγελματίες.

2.2 Συμβολή του πολιτισμού στην οικονομία

Η οικονομία κάθε χώρας στηρίζεται σε πολλούς τομείς. Στις μέρες μας, τα πολιτιστικά αγαθά αποτελούν έναν από αυτούς, και τα διαθέτει κάθε χώρα συνολικά από την Πρωτεύουσα μέχρι και την μικρότερη πόλη ή χωριό. Ο πολιτισμός δεν αφορά πλέον μόνο την φιλότεχνη ελίτ κοινωνική τάξη, αλλά καθέναν από εμάς, εφόσον αποτελεί έκφραση της καθημερινότητάς μας και αντίκτυπο του εαυτού μας. Σε παγκόσμια κλίμακα, ο πολιτισμός φαίνεται να επιδρά θετικά στους οικονομικούς δείκτες και το ρυθμό ανάπτυξης κάθε χώρας. Όπως αναφέρεται από την Παγκόσμια Τράπεζα αλλά και τον ΟΟΣΑ «ο πολιτισμός αποτελεί τον τέταρτο πυλώνα της βιώσιμης ανάπτυξης και συνεισφέρει καταλυτικά στην εμπέδωση αναπτυξιακού κλίματος». Βάσει καταγεγραμμένων στοιχείων ο πολιτισμικός κλάδος συνεισφέρει κατά 3% στο ΑΕΠ (Ακαθάριστο Εγχώριο Προϊόν) της Ευρωπαϊκής Ένωσης. Αυτό το στατιστικό αποδεικνύει τη σημαντικότητα του πολιτισμικού τομέα στην οικονομική ανάπτυξη. Μία εξίσου σημαντική πτυχή του πολιτισμού με αντίκτυπο στην οικονομία είναι η δημιουργία θέσεων εργασίας στις διάφορες υπηρεσίες, συλλόγους ή τουριστικά αξιοθέατα, γεγονός που επιδρά στην αντιμετώπιση και μείωση της ανεργίας της χώρας. Αναφορικά με την Ελλάδα, όπως ανέφερε και η κυρία Λίνα Μενδώνη, «ο πολιτισμός είναι η οικονομία». (Άρης Καλαντίδης, 2014)

Σε μια εποχή οικονομικής κρίσης και δυσχέρειας, η Ελλάδα προσπαθεί να βρει τρόπους οι οποίοι θα την βοηθούσαν να ανακάμψει και να εξέλθει από αυτή την δύσκολη υφιστάμενη κατάσταση. Δυστυχώς ακόμα και στη σημερινή εποχή, η χώρα μας δεν έχει καταφέρει να χαράξει ένα ολοκληρωμένο σχέδιο βιώσιμης ανάπτυξης πολλαπλών τομέων, με την υλοποίηση του οποίου θα μπορούσε να ορθοποδήσει οικονομικά ούτως ώστε οι κάτοικοι της να ατενίζουν με μεγαλύτερη αισιοδοξία το μέλλον τους σε αυτή. Σε αυτό το πλαίσιο είναι απαραίτητο να βρεθεί ο κατάλληλος αυτός παραγωγικός τομέας που θα επιτρέψει στην Ελλάδα να αξιοποιήσει τις δυνατότητές της προς το αναπτυξιακό της όφελος προσφέροντας έτσι στην

κοινωνία αλλά και στην οικονομία την πρόοδο που τους αρμόζει. Ο βασικότερος τομέας που μπορεί να στηρίξει αυτό το σύγχρονο αναπτυξιακό σχέδιο στη χώρα μας είναι αυτός του πολιτισμού. Συγκεκριμένα, σε μία χώρα σαν και την Ελλάδα που διαθέτει σε αφθονία πολιτιστικά αγαθά και σημαντική πολιτιστική κληρονομιά, θα ήταν αδιανόητο να μην αξιοποιηθούν αυτοί οι ιστορικοί θησαυροί, με σκοπό η χώρα μας να γνωρίσει την οικονομική ανάπτυξη που της αρμόζει. Σύμφωνα με την McKinsey η οποία διεξήγαγε την έρευνα με θέμα «Η Ελλάδα 10 χρόνια μπροστά – προσδιορίζοντας το νέο μοντέλο ανάπτυξης (2011)», ο τουριστικός τομέας θεωρείται ένας από τους πέντε βασικότερους κλάδους που θα συνεισφέρουν στην πραγματοποίηση του παραγωγικού μοντέλου της χώρας. Οι δύο αυτοί τομείς του Τουρισμού και του Πολιτισμού συνδέονται άρρηκτα μεταξύ τους, καθώς ο ένας επηρεάζει σε μεγάλο βαθμό την εξέλιξη του άλλου. Αξιοποιώντας τα πολιτιστικά αγαθά προς οικονομικό μας όφελος, θα είμαστε σε θέση να στηρίξουμε νέες επενδυτικές δραστηριότητες καθώς και να παρουσιάσουμε βελτιωμένη τουριστική ανάπτυξη. Οι μεταρρυθμίσεις που προτείνονται από τον Όμηρο Τσάπαλο ώστε να πραγματοποιηθούν, θα μπορούσαν να συνοψιστούν στο τρίπτυχο «*Οργάνωση - Ανάδειξη - Εξωστρέφεια*». (Όμηρος Τσάπαλος, 2015)

Ο Νικόλας Κανελλόπουλος επίσης έχει αναφερθεί στην αλληλένδετη σχέση του τουρισμού και κατά συνέπεια της οικονομικής ενίσχυσης μίας περιοχής με την πολιτισμική δραστηριότητά της. Είναι δεδομένο ότι ο τουρισμός ενισχύει σημαντικά τον οικονομικό τομέα μιας πόλης ακόμα και μιας ολόκληρης χώρας. Ως προέκταση αυτού είναι ο κοινωνικός τομέας. Πιο συγκεκριμένα, ένα από τα βασικά χαρακτηριστικά του πολιτισμού, η εξωστρέφεια έχει τη δυνατότητα να φέρνει σε επαφή πολίτες από όλο τον κόσμο μέσω της τουριστικής δραστηριότητας και της πολιτισμικής έκθεσης. (Κρητικά Νέα, 2011)

2.3 Η επαφή των νέων με τον πολιτισμό

Το Εθνικό Καποδιστριακό Πανεπιστήμιο Αθηνών (ΕΚΠΑ) διενέργησε μία έρευνα για λογαριασμό του Υπουργείου Πολιτισμού, στα πλαίσια της οποίας διερευνήθηκε το ζήτημα της επαφής της νέας γενιάς με τον πολιτισμό. (Μαρία Κατσουνάκη, 2019) Τα ευρήματα αυτής της έρευνας μας υποδηλώνουν ότι τη χρονιά του 2015 ένα ποσοστό 77,8% δηλαδή κατά προσέγγιση 8 από τους 10 νέους, ηλικίας 16 έως 24 χρονών ανέφεραν ότι μέσα σε αυτή την χρονιά δεν επισκέφτηκαν κάποιο αξιοθέατο. Σε ευρωπαϊκό επίπεδο, μελετώντας τα αποτελέσματα της αντίστοιχης έρευνας στο ίδιο χρονικό πλαίσιο, βλέπουμε ότι το αντίστοιχο ποσοστό για τους νέους Ευρωπαίους κυμάνθηκε στα 52,5%. Εξετάζοντας τώρα τον τομέα των εισπράξεων από τον κινηματογράφο, σε ορίζοντας δεκαετίας σημειώθηκε σχεδόν 50% μείωση. Πιο συγκεκριμένα, ενώ το 2007 οι εισπράξεις από τα εισιτήρια των

ταινιών ανέρχονταν σε 104,2 εκατομμύρια ευρώ, δέκα χρόνια αργότερα, το 2017 κυμάνθηκαν μόλις στα 58,5 εκατομμύρια ευρώ.. Χαρακτηριστικό παράδειγμα του φαινομένου αυτού αποτελεί και η περίπτωση των θεατρικών παραστάσεων όπου ένα ποσοστό της τάξης 49,4% ανέφερε ότι δεν έδωσε το παρόν σε κάποια λόγω οικονομικών δυσκολιών, ενώ τα 44,2% δεν παρευρέθηκε σε κάποια λόγω απουσίας ενδιαφέροντος. Όλα τα στατιστικά δεδομένα που παρατέθηκαν παραπάνω συνηγορούν στο ότι ο βασικότερος λόγος αποχής των νέων της χώρας μας από πολιτισμικές δραστηριότητες γενικότερα πρέπει να συνδεθεί με την έλλειψη ουσιαστικού ενδιαφέροντος. Αυτό συμβαίνει, παρά το γεγονός ότι η συγκυρία της οικονομικής και υγειονομικής κρίσης που βιώσε, και βιώνει ακόμα σε κάποιο βαθμό, η χώρα μας και έχει φέρει τους πολίτες σε εξαιρετικά δύσκολη θέση, αποτελεί την κυριότερη δικαιολογία που χρησιμοποιείται ενίοτε, σε μια στείρα, εκούσια ή μη, προσπάθεια να αποκρυφθεί το χάσμα που υπάρχει εδώ και χρόνια μεταξύ των νέων και του πολιτισμού. Έχουμε την ψευδαίσθηση πως τη στιγμή που θα αποκατασταθεί η οικονομική ισορροπία στη χώρα μας και θα ορθοποδήσουμε σε αυτόν τον τομέα, τότε ως δια μαγείας θα αποκατασταθεί και η σχέση των νέων με τον πολιτισμό. Έτσι λοιπόν, χρησιμοποιώντας αυτή την συνθήκη ως πρόφαση, καλύπτουμε την αδυναμία μας να φέρουμε τους νέους σε επαφή με τις πολιτιστικές δραστηριότητες που λαμβάνουν χώρα γύρω μας και να τους κεντρίσουμε και πάλι το ενδιαφέρον για τις ρίζες και τις παραδόσεις τους. Παραβλέποντας όμως τα φαινομενικά αυτά αίτια και αναζητώντας έτσι την ουσιαστική πηγή της προαναφερθείσας έλλειψης πραγματικού ενδιαφέροντος και απομάκρυνσης της νεολαίας από τον τομέα του πολιτισμού σήμερα, δεν μπορούμε να αγνοήσουμε τον ρόλο της προσκόλλησης των νέων Ελλήνων στον ψηφιακό κόσμο. Στην σημερινή εποχή όπου είμαστε κατακλυσμένοι από τη δύναμη του διαδικτύου και την επιρροή, μέσω των ερεθισμάτων που ασκεί σε μικρούς και μεγάλους, είναι λογικό να κυριαρχεί στα μάτια των νέων έναντι της παράδοσης, η οποία θεωρείται πλέον ξεπερασμένη. Επί της ουσίας η καθημερινότητά μας συνολικά βασίζεται πλέον στο διαδίκτυο και στις ευκολίες τις οποίες ομολογουμένως μας παρέχει. Χαρακτηριστικά παραδείγματα που αποδεικνύουν ότι το διαδίκτυο εισχωρεί στην καθημερινότητά μας, αποτελούν όχι μόνο η πληθώρα επιλογών που μας δίνονται και σχετίζονται με την διασκέδαση, αλλά και η διαδικτυακή επικοινωνία η οποία μέρα με τη μέρα κερδίζει έδαφος, έναντι της άμεσης και φυσικής επικοινωνίας. Επίσης, σημαντικό πλεονέκτημα του διαδικτύου και της ψηφιοποίησης αποτελεί η ευκολία που προσφέρεται στην πραγματοποίηση καθημερινών εργασιών και υποχρεώσεων που παλαιότερα θα απαιτούσαν πολύ περισσότερο χρόνο, ιδιαίτερα αν αναλογιστούμε την γραφειοκρατία και τις ιδιαίτερες συνθήκες που επικρατούσαν μέχρι πολύ πρόσφατα στην Ελλάδα. Πλέον, οι υποχρεώσεις αυτές μπορούν να ολοκληρωθούν από την ευκολία του σπιτιού μας σε πολύ πιο σύντομο χρονικό διάστημα σε σύγκριση με το παρελθόν. (Μαρία Κατσουνάκη, 2019). Γίνεται σαφές λοιπόν η πολυδιάστατη αξία που κατέχει ο ψηφιακός κόσμος, κυρίως αλλά

όχι αποκλειστικά για τους νέους, στη σημερινή εποχή, οδηγώντας σε περαιτέρω απομάκρυνση αυτών από πολιτισμικές δραστηριότητες, συμπεριλαμβανομένου και τις συσχετιζόμενες με την παράδοση. Αναφορικά με τη σχέση του νεανικού κοινού με τον πολιτισμό, όπως αναφέρει και ο Βασίλης Καφούρος, ερευνητής στο Κέντρο Πρόγραμματισμού και Οικονομικών Ερευνών (ΚΕΠΕ) είναι σημαντικό να στρέψει και πάλι τον ενδιαφέρον του προς τα πολιτιστικά κοινά. Ένας από τους βασικότερους λόγους είναι ότι οι νέοι σε αυτή την ηλικία κατά την οποία διαμορφώνουν την πολιτιστική τους ταυτότητα, ευρισκόμενοι στο στάδιο μάθησης, είναι σε θέση να αφομοιώσουν πιο φυσικά τα ερεθίσματα που λαμβάνουν από την επαφή τους με τον πολιτισμό. Εκτός από αυτό, η ηλικιακή αυτή ομάδα αποτελεί το μέλλον και την δύναμη του πολιτισμού μας, ενώ οι ίδιοι αποτελούν μία μορφή ιδιότυπου μάρκετινγκ. Λαμβάνοντας υπόψιν το γεγονός ότι οι γονείς θα προβούν σε μία απλή επίσκεψη σε κάποιον αρχαιολογικό χώρο εάν απλώς το ζητήσουν τα παιδιά τους, ή αν οι ίδιοι θεωρήσουν ότι αυτή η επίσκεψη θα έχει θετικό αντίκτυπο σε αυτά, θα καταλάβουμε ότι πρόκειται για μια δυναμική ομάδα που είναι καθοριστικής σημασίας για την ανάπτυξη του πολιτισμού. (Προτάσεις για την ανάπτυξη του πολιτιστικού τουρισμού στην Ελλάδα, Καφούρος, 2015)

2.4 Πολιτιστικός Τουρισμός

Αν θελήσουμε να μελετήσουμε τον όρο «πολιτιστικός τουρισμός», θα οδηγηθούμε γρήγορα στο συμπέρασμα ότι είναι αρκετά δύσκολο να καταλήξουμε σε έναν ορισμό ο οποίος θα καλύπτει όλες τις πτυχές του. Ενδεικτικά, υπό μια γενική έννοια ως «πολιτιστικός τουρισμός» μπορεί να θεωρηθεί εκείνος που ενώ διαθέτει τα χαρακτηριστικά του λεγόμενου μαζικού τουρισμού, είναι ταυτόχρονα συνδεδεμένος με την πολιτιστική κληρονομιά του συγκεκριμένου τόπου. Επίσης, ανατρέχοντας στην ηλεκτρονική ιστοσελίδα του Υπουργείου Τουρισμού, (Πολιτιστικός Τουρισμός, Άρθρο 10) ως «πολιτιστικός τουρισμός» σημειώνεται «*η μορφή τουριστικής δραστηριότητας στην οποία το βασικό κίνητρο του επισκέπτη είναι η επίσκεψη σε πολιτιστικά αξιοθέατα, προκειμένου να μάθει, να ανακαλύψει και να βιώσει την πολιτιστική κληρονομιά του εκάστοτε τουριστικού προορισμού*». Κάποια χαρακτηριστικά παραδείγματα αυτής της σύγχρονης μορφής τουρισμού αποτελούν τα ακόλουθα. Πρωτίστως, οι επισκέψεις σε διάφορα μουσεία ενός τόπου αλλά και στους αρχαιολογικούς του χώρους, σε μνημεία και αξιοθέατα, οι πολιτιστικές διαδρομές, ποικίλα φεστιβάλ χορού και θεάματος, παρακολούθηση παραστάσεων από περιφερειακές θεατρικές ομάδες. Επίσης, στην ίδια κατηγορία ανήκουν οι διοργάνωση εκδρομών στο φυσικό περιβάλλον, σε πάρκα, κήπους και παραδοσιακά εργαστήρια που οι επισκέπτες έχουν τη δυνατότητα να γνωρίσουν παραδοσιακά επαγγέλματα ή και δραστηριότητες γενικότερα που έχουν χαθεί με το πέρασμα των χρόνων. Τέλος, συμπεριλαμβάνει την επαφή με διάφορους

συλλόγους, οι οποίοι διατηρούν ζωντανή τις παραδόσεις, τα ήθη και τα πολιτιστικά αγαθά του τόπου τους.

Ανεξαρτήτως όμως από τον ακριβή ορισμό που θα προσδώσουμε στον πολιτιστικό τουρισμό, είναι κοινά αποδεκτό πως πρόκειται για ένα είδος σύγχρονου τουρισμού, ο οποίος στοχεύει στην γνωριμία του επισκέπτη με τις πολιτιστικές μορφές ενός τόπου. Αυτές οι εκφάνσεις πολιτισμού στη σημερινή εποχή δεν περιορίζονται μόνο στα μουσεία, τους αρχαιολογικούς χώρους και τα αξιοθέατα της κάθε περιοχής, αλλά επί της ουσίας επεκτείνονται και σε άλλα επιμέρους στοιχεία καθημερινότητας, με χαρακτηριστικότερα παραδείγματα την γαστρονομία, τις παραδόσεις, τη λαογραφία, που συνιστούν τα ήθη και έθιμα αυτής. Με τον τρόπο αυτό, ο επισκέπτης έρχεται σε άμεση επαφή με τον τόπο τον οποίο επισκέπτεται, βιώνει την ενεργητική μορφή του τουρισμού όπου συμμετέχουν σε διάφορες δραστηριότητες που τους φέρνουν πιο κοντά στην πραγματική εικόνα του τόπου που επισκέπτονται. (Ανδριώτης, 2008) Ο μέσος όρος της ηλικίας των τουριστών που προτιμούν την πολιτιστική μορφή τουρισμού σημειώνεται σύμφωνα με τα στατιστικά στοιχεία στα 25 έως 64 έτη και οι οποίοι χαρακτηρίζονται από ανώτερο εισοδηματικό αλλά και μορφωτικό επίπεδο. (ΙΝΣΕΤΕ, 2015) Στη χώρα μας η οποία διαθέτει πλούσια ιστορία αλλά και σημαντικούς πολιτισμικούς πόρους, είναι απαραίτητη όσο και προφανής η όσο το δυνατόν μεγαλύτερη αξιοποίηση αυτών τα αγαθών, των παραδόσεων της και των φυσικών ομορφιών αυτής, καθιερώνοντας έτσι την Ελλάδα ως έναν από τους δημοφιλέστερους προορισμούς για πολιτιστικό τουρισμό. (Kalogeropoulou, 1996).

Σύμφωνα με την πρόεδρο της Marketing Greece, κυρία Ιωάννα Δρέττα η χώρα μας είναι γνωστό ότι ανήκει στις 5 πιο δημοφιλείς χώρες του κόσμου όσον αφορά τον τουρισμό και κατέχει την 3^η θέση στο μοντέλο «ήλιος-θάλασσα». (ΑΠΕ-ΜΠΕ 2023) Παρόλα αυτά, η θέση που κατέχει σχετικά με την πολιτιστική μορφή τουρισμού είναι εκτός δεκάδας. Αυτό σημαίνει ότι όσοι επιλέγουν την Ελλάδα για τουριστικό προορισμό δεν θέτουν ως βασικό κριτήριο την επισκεψιμότητα σε αρχαιολογικούς και πολιτιστικούς χώρους. Χαρακτηριστικό παράδειγμα αποτελεί το στατιστικό δεδομένο του κύριου Δημήτρη Αθανασούλη, Διευθυντή της Εφορείας Αρχαιοτήτων Κυκλάδων, (ΥΠΠΟ) σύμφωνα με το οποίο ο ετήσιος αριθμός επισκεψιμότητας της Μυκόνου άγγιξε τους 2,5 εκατομμύρια τουρίστες, σε αντίθεση με εκείνον του διπλανού νησιού της Δήλου, όπου μόλις έφτανε τους 180.000 επισκέπτες. Από αυτό προκύπτει το συμπέρασμα ότι υπάρχει αγεφύρωτο μέχρι στιγμής χάσμα μεταξύ του τουρισμού και του πολιτισμού, γεγονός που πρέπει να λάβουν σοβαρά υπόψη οι αρμόδιοι φορείς. Ο κύριος Αθανασούλης υπογράμμισε την άμεση ανάγκη συνεργασίας ανάμεσα των επιχειρηματιών και των αρχαιολόγων προκειμένου να υπάρξει ισορροπία μεταξύ αυτών των βασικών πυλώνων του τουρισμού. Ένας βασικός πυλώνας του τουρισμού αποτελεί η μορφή του εσωτερικού τουρισμού. Στη

χώρα μας, μέχρι σήμερα το ποσοστό αυτής της μορφής τουρισμού είναι εξαιρετικά μικρό (σε αντιδιαστολή με την περίπτωση άλλων τουριστικά αναπτυσσόμενων ευρωπαϊκών χωρών όπως είναι η Γαλλία όπου περίπου το 40% της τουριστικής κίνησης αποτελεί εσωτερική μετακίνηση Γάλλων κατοίκων). Αιτία αυτού του γεγονότος αποτελεί αναμφίβολα ο μικρός συγκριτικά με άλλες χώρες πληθυσμός της Ελλάδας, όμως είναι βέβαιο ότι υπάρχουν σημαντικά περιθώρια αύξησης του εσωτερικού τουρισμού, κάτι το οποίο πρέπει να ληφθεί υπόψιν από τους επιχειρηματίες, που φαίνεται πάντως στην εποχή μετά κορονοϊού, να έχουν αρχίσει να στρέφουν την προσοχή τους και στους γηγενείς επισκέπτες.

Σύμφωνα με τον Εντεταλμένο Σύμβουλο ΣΕΤΕ, Αλέξανδρο Θάνο (Μαρία Ακριβού 2023) για να επιτευχθεί ο στόχος της ανάπτυξης του πολιτισμικού τουρισμού στην Ελλάδα, κρίνεται απαραίτητη η οργανωμένη και συντονισμένη προσπάθεια προβολής και προώθησης του συνόλου των ποικίλων πολιτισμικών δυνατοτήτων της χώρας μας. Στην προσπάθεια αυτή, σαφώς και είναι επιβεβλημένη η αξιοποίηση των πιο σύγχρονων μέσων διαφήμισης, τα οποία δεν είναι άλλα από το διαδίκτυο και ιδιαίτερα τα δημοφιλέστερα μέσα κοινωνικής δικτύωσης.

Όσον αφορά την περίπτωση της Άρτας που θα μας απασχολήσει στην παρούσα εργασία, είναι αναμφίβολο ότι πρόκειται για μια ακόμη ελληνική πόλη με αστείρευτο φυσικό κάλλος, αξιοθαύμαστους αρχαιολογικούς χώρους αλλά και σημαντική ιστορία. Ένα στοιχείο που θα μπορούσε να κάνει την πόλη της Ηπείρου να ξεχωρίσει ανάμεσα σε όλες τις άλλες, είναι το γεγονός ότι συνδυάζει όλα τα παραπάνω με την ιδιαίτερη διάκρισή της, σύμφωνα με τον πρώην δήμαρχο της Άρτας, Χρήστο Τσιρογιάννη σχετικά με τον αριθμό βυζαντινών μνημείων και ναών στην επικράτεια του νομού αυτής, καθιστώντας την τέταρτη σε σειρά παγκοσμίως. Βάσει του δεδομένου αυτού, οι αρμόδιοι φορείς προσπαθούν να προωθήσουν τον θρησκευτικό τουρισμό στην πόλη, δίνοντας την ευκαιρία στον επισκέπτη να συνδυάσει την εκδρομή με μία περιήγηση σε αυτά τα μνημεία και τους ναούς. (Αναστασία Σίμου-Τάσιου, Δημοτική Σύμβουλος Άρτας). Μάλιστα η κυρία Τάσιου, μας ενημέρωσε για τη διενέργεια σημαντικών προσπαθειών προκειμένου ο ιερός Ναός της Παρηγορίτισσας να συγκαταλεχθεί στον κατάλογο της. Η κυρία Τάσιου υπογραμμίζει ότι δεν είναι αυτοσκοπός των επενδυτών ο μαζικός τουρισμός, που μάλλον αρνητικές συνέπειες θα είχε για την πόλη. Ωστόσο, αναφέρεται στη σημαντικότητα της δημιουργίας μικρών τουριστικών καταλυμάτων που θα μπορούν να φιλοξενούν τους επισκέπτες της πόλης, χωρίς αυτά να παρεμβαίνουν και να αλλοιώνουν το φυσικό τοπίο. Η κεντρική ιδέα αφορά την αξιοποίηση της εναλλακτικής μορφής τουρισμού που είναι σε θέση να μας προσφέρει η Άρτα και γενικότερα η Ήπειρος. Αξίζει να σημειωθεί ότι η πόλη προσφέρει πληθώρα επιλογών που μπορούν να ικανοποιήσουν ακόμα και τους πιο απαιτητικούς επισκέπτες. Χαρακτηριστικά παραδείγματα είναι ο θρησκευτικός και ο πολιτιστικός

τουρισμός, η γαστρονομική εμπειρία, ο αθλητισμός αλλά και ο τουρισμός με βασικό στόχο την επαφή του επισκέπτη με το φυσικό περιβάλλον. Ορμώμενη από την είδηση της συμπερίληψης αρκετών βυζαντινών επισκέψιμων χώρων σε σημαντικά διεθνή συνέδρια και εκθέσεις με θέμα τον τουρισμό, στα οποία παρουσιάζεται και επισημαίνεται η ιδιαίτερη αξία των μνημείων αυτών, η κυρία Σίμου – Τάσιου δηλώνει αισιόδοξη για την ενδεχόμενη ανάδειξη της πόλης ως ιδανικό προορισμό θρησκευτικού τουρισμού.

2.5 Προώθηση (branding) περιοχής

Στη σύγχρονη εποχή ο όρος «branding του τόπου» συγχέεται συχνά με εκείνον του «μάρκετινγκ». Αρχικά, ως διασαφηνίσουμε τη σημασία του όρου «city branding» με τον οποίο σύμφωνα με τους Δέφνερ και Καραχάλη εννοούμε «τη δημιουργία και χρήση επικοινωνιακών εργαλείων προκειμένου μία πόλη, μία περιφέρεια ή ακόμα και μία χώρα να βελτιώσει την εικόνα και τη φήμη της, να προσελκύσει επισκέπτες, επενδύσεις και νέους κατοίκους». (2012) Βασικός στόχος της προώθησης μιας πόλης είναι η δημιουργία μίας ολοκληρωμένης ταυτότητας που να εκφράζει το πόσο μοναδική και ιδιαίτερη είναι η πόλη να είναι σε θέση να αποδοθεί οπτικά και λεκτικά και τέλος να εκπροσωπεί την κουλτούρα της περιοχής κερδίζοντας την συμμετοχή ολοένα και περισσότερων ανθρώπων και φορέων πολιτισμού. Για να επιτευχθεί αυτό είναι απαραίτητη προϋπόθεση η ύπαρξη επενδυτικής δράσης στους παρακάτω τομείς. Αρχικά, στις υλικές υποδομές, ώστε να υπάρχουν διαθέσιμοι χώροι όπου θα λάβουν μέρος οι εκδηλώσεις. Επίσης, στο λογισμικό που αφορά τη δημιουργία εκδηλώσεων, το «orgaware» όπως είναι οι οργανωτικές δομές και τέλος ενίσχυση της τεχνολογικής υποδομής με την ανάπτυξη και λειτουργία ιστοσελίδων που θα συμβάλουν στην προώθηση των δράσεων.

Σύμφωνα με τους Δέφνερ και Καραχάλη, η προώθηση μιας περιοχής (city branding) είναι η χρήση αλλά και η δημιουργία επικοινωνιακών μέσων, με στόχο ο τόπος αυτός να αναδείξει την εικόνα του, να κεντρίσει το ενδιαφέρον των επισκεπτών, αυξάνοντας τον αριθμό τους, αλλά και τις επενδύσεις. Στον αντίποδα, η προώθηση της πόλης καταφέρνει να αντιστρέψει οποιαδήποτε αρνητική εικόνα έχει σχηματιστεί για την περιοχή. Μέσω του city branding λοιπόν, το μέλλον ακόμη και μιας μικρής πόλης θα είναι σε θέση να αλλάξει δραστικά, να δημιουργήσει οικονομικές ευκαιρίες επενδύσεων αλλά και να ενδυναμώσει το δέος που αισθάνονται οι κάτοικοι των πόλεων, απαραίτητο χαρακτηριστικό για να προωθηθεί το σχέδιο ανάπτυξης.

Τα πολιτιστικά αγαθά που διαθέτει κάθε πόλη, είναι εκείνα που την χαρακτηρίζουν και αποτελούν βασικά στοιχεία της διαφοροποίησής τους, ώστε να προσδίδουν σε αυτή μια ιδιαίτερη ταυτότητα. Εκτός από αυτό, η πολιτιστική κληρονομιά μιας

περιοχής συμβάλει σημαντικά και στην οικονομική της ανάπτυξη. Αυτό συμβαίνει διότι αξιοποιώντας τα αγαθά του πολιτισμικό τομέα, δίνουμε την ευκαιρία σε επενδυτές να επενδύσουν σε αυτά προωθώντας με αυτό τον τρόπο την ταυτότητα της πόλης. Η μέθοδος του city branding επιφέρει θετικά αποτελέσματα σε έναν τόπο, εφόσον έχει θετικές επιπτώσεις στον τουρισμό και κατά συνέπεια ενισχύει την οικονομία της ευρύτερης περιοχής. Επιπρόσθετα, με τη σωστή προώθηση και στρατηγική αυτό το μέρος θα είναι σε θέση να ξεχωρίσει και να γίνει ένας προορισμός που θα αποτελέσει πόλο έλξης για τους επενδυτές, τουρίστες αλλά και τους ίδιους τους κατοίκους της, οι οποίοι θα αγαπήσουν και θα ενισχύσουν τόσο τον πολιτισμό όσο και τον τόπο τους γενικότερα.

Αναφορικά με την πόλη της Άρτας, στο πρώτο άκουσμα του ονόματος της πόλης, είναι γεγονός ότι δεν προκαλείται αρκετός ενθουσιασμός. Μάλιστα, προβληματισμό προκαλεί το γεγονός ότι εάν δεν ήταν γνωστό το θρυλικό γεφύρι του 17^{ου} αιώνα, η πόλη ίσως ακόμα και σήμερα να παρέμενε αδιάφορη για τους περισσότερους ανθρώπους και χωρίς τουριστικό ενδιαφέρον εξερεύνησης, σε αντίθεση με τα Ιωάννινα, αλλά και τα παραδοσιακά χωριά του νομού Ιωαννίνων, τα οποία είναι αγαπητά και ξακουστά σε όλη την Ελλάδα. Η Άρτα δυστυχώς παραμένει ακόμα ως ένας κρυμμένος θησαυρός της Ηπείρου, ο οποίος περιμένει να εξερευνηθεί αλλά και να αξιοποιηθεί από επισκέπτες που θα την αγαπήσουν και θα θαυμάσουν την ιστορία αλλά και τις παραδόσεις που κρύβουν μεγάλο ενδιαφέρον. Αρχικά πρόκειται για μία πόλη σταθμό που θα μπορούσε να λειτουργήσει ως πέρασμα ή ακόμα και ως βάση για τον επισκέπτη, συνδυάζοντας έτσι την περιήγησή του στην Ήπειρο με τις γειτονικές πόλεις των Ιωαννίνων, της Θεσπρωτίας και της Πρέβεζας. Ομολογουμένως βρίσκεται σε ιδανική περιοχή που θα μπορούσε να εκμεταλλευτεί οποιοσδήποτε την θέση της με σκοπό να επισκεφτεί και τις υπόλοιπες περιοχές της Ηπείρου βιώνοντας μία πανέμορφη και μοναδική τουριστική εμπειρία που θα βασίζονταν στην απόλαυση του φυσικού τοπίου, της γαστρονομικής εμπειρίας αλλά και του πολιτιστικού πλούτου. Όπως αναφέρει ο κύριος Βαρέλης Δημήτρης, Αναπληρωτής Θεματικός Περιφερειάρχης, η πόλη βρίσκεται στην αφάνεια εδώ και πολλά χρόνια, κάτι που γίνεται προσπάθεια να μεταβληθεί με πολλαπλές πρωτοβουλίες. Επιπλέον στην προσπάθεια αυτή θετικό ρόλο διαδραμάτισαν, η δημιουργία της Εγνατίας αλλά και της Ιόνιας Οδού, καθώς και το αναβαθμισμένο αεροδρόμιο που βρίσκεται στην περιοχή του Ακτίου και εξυπηρετεί τους τουρίστες της Άρτας οι οποίοι σύμφωνα με στατιστικά στοιχεία είναι κατά κύριο λόγο Έλληνες, Γερμανοί και Ιταλοί. Μετά την υλοποίηση των αυτοκινητόδρομων έχει παρατηρηθεί σημαντική άνοδος στον τουριστικό τομέα. Συγκεκριμένα, στην περιοχή της Πρέβεζας το ποσοστό των τουριστών έχει σημειώσει άνοδο κατά 20%. Όπως παραδέχτηκε ο κύριος Βαρέλης, η Άρτα είναι μά πόλη που δεν διαθέτει ακόμα και σήμερα τις απαραίτητες τουριστικές εγκαταστάσεις προκειμένου να είναι σε θέση να στηρίξει και να φιλοξενήσει μεγάλο βαθμό επισκεπτών. Ένας ακόμα περιορισμός

στην δημιουργία νέων εγκαταστάσεων είναι η δυσκολία των σύγχρονων τουριστικών καταλυμάτων να συμβαδίσουν με το πλούσιο φυσικό περιβάλλον που διαθέτει η πόλη χωρίς να παρέμβουν σε αυτό, αλλοιώνοντας έτσι την εικόνα και την ομορφιά της φύσης. Προτεραιότητα του δήμου είναι να δοθούν κίνητρα για νέες επιχειρηματικές δράσεις που θα ωφελήσουν την οικονομία και τον τουρισμό της πόλης και θα κινητοποιήσουν τους νέους να ασχοληθούν με τις επαρχιακές πόλεις όπως αυτή της Άρτας. Ο κύριος Βαρέλης τονίζει την ανάγκη που υπάρχει να αναδειχθεί η τοπική κουζίνα, προωθώντας τα παραδοσιακά πιάτα και διασφαλίζοντας μάλιστα την Προστατευόμενη Ονομασία Προέλευσης στα προϊόντα (Π.Ο.Π.). Με τον τρόπο αυτό η Άρτα θα ενταχθεί δυναμικά στον επιχειρηματικό κόσμο των εξαγωγών ντόπιων παραδοσιακών εδεσμάτων και προϊόντων τα οποία θα την κάνουν ακόμα πιο γνωστή συνδέοντάς την άμεσα με τον τουρισμό. Εκτός από την πόλη της Άρτας και την ιστορία της, η ευρύτερη περιοχή είναι σε θέση να προσφέρει μία ολοκληρωμένη εμπειρία σε κάθε απαιτητικό επισκέπτη. Αυτό γίνεται έκδηλο, λαμβάνοντας υπόψιν ότι η Άρτα βρίσκεται δίπλα στον Αμβρακικό κόλπο ο οποίος προσφέρει εκτός από την φυσική του ομορφιά και τα φρέσκα θαλασσινά, που αποτελούν γνωστό γαστρονομικό έδεσμα. Χαρακτηριστικό παράδειγμα μιας ιδιαίτερης περιοχής που δεν είναι ευρέως διαδεδομένη είναι η περίπτωση της Κορωνησίας. Πρόκειται για ένα ψαροχώρι με ελάχιστους μόνιμους κατοίκους, η πλειονότητα των οποίων ασχολείται με την αλιεία εφαρμόζοντας μάλιστα μία παραδοσιακή μέθοδο ψαρέματος. Το παραθαλάσσιο αυτό χωριό απέχει μόλις 25 χιλιόμετρα από την Άρτα και θα το συναντήσει κανείς, αφού διασχίσει μία μοναδικής ομορφιάς λωρίδα στεριάς ανάμεσα από τη θάλασσα. Δυστυχώς αυτός ο τόσο όμορφος και παραδοσιακός χώρος δεν είναι ακόμα γνωστός στους περισσότερους ανθρώπους, οι οποίοι αν την επισκεφθούν θα έχουν την ευκαιρία να ενημερωθούν και να γνωρίσουν από κοντά για το υδροβιότοπο αλλά και την παραδοσιακή μέθοδο αλιείας που στις μέρες μας δυστυχώς τείνει να εκλείψει.

3. Αρχαία Αμβρακία - Η πόλη της Άρτας

Ο νομός της Άρτας με πρωτεύουσα την ομώνυμη πόλη είναι ένας από τους τέσσερις νομούς της Ηπείρου και ο δεύτερος μεγαλύτερος τόσο σε πληθυσμό όσο και σε έκταση, πίσω από τον νομό Ιωαννίνων με τον οποίο και συνορεύει. Η ορεινή πόλη της Άρτας έχει οικοδομηθεί στα δυτικά του μεγαλύτερου ποταμού της Ηπείρου, τον περίφημο Άραχθο ο οποίος καταλήγει στον Αμβρακικό κόλπο. Όσον αφορά τα όρη του νομού, ιδιαίτερα φημισμένα είναι τα Αθαμανικά Όρη ή αλλιώς Τζουμέρκα που αποτελούν μία από τις μεγαλύτερες και πιο γνωστές οροσειρές της Δυτικής Ελλάδας. Σήμερα ο πληθυσμός του νομού Άρτας συνολικά, αγγίζει σύμφωνα με την τελευταία καταγραφή περίπου τους 62.000 μόνιμους κατοίκους, ενώ η έκτασή της φτάνει τα 1.662 τετραγωνικά χιλιόμετρα. Επίσης στο νοτιοδυτικό σημείο της πόλης εκτείνεται η μεγαλύτερη παραθαλάσσια πεδιάδα της Ηπείρου. Η Άρτα είναι μία αγροτική περιοχή η οποία είναι φημισμένη κύριως για την πλούσια παραγωγή των εσπεριδοειδών. Δυστυχώς, μολονότι έχει σημαντική ιστορία, τόσο κατά την αρχαιότητα και την βυζαντινή εποχή, όσο και στα νεότερα χρόνια, πρόκειται για μία πόλη που στις μέρες μας δεν διαθέτει ιδιαίτερη τουριστική δυναμική.

Η αρχική ονομασία της Άρτας για την οποία έχουν αναφερθεί πολλές εκδοχές, έως και το 1000 μ.Χ. ήταν «Αμβρακία. Το όνομα της Άρτας λοιπόν είναι γλωσσολογική εξέλιξη της λέξης «Αμβρακία» από τη λατινική λέξη «Αμπράτσια- Άμπαρτα- Άρτα». (Τσούτσινος Θ.) Σύμφωνα με τη μυθολογία το όνομα «Αμβρακία» το πήρε από την κόρη του βασιλιά των Δρυόπων, τον Μελανέα ο οποίος έκτισε αυτή την πόλη και κατοικήθηκε από τους Δρύοπες, την Αμβρακία. Μία άλλη εκδοχή της ονοματοδοσίας είναι «Δρυόπιδα» η οποία προέρχεται από τους κατοίκους της. Υπάρχουν δύο πιο γνωστές εκδοχές σύμφωνα με τις οποίες το όνομα arta έχει λατινική ρίζα και σημαίνει «στενή», ενώ σύμφωνα με την δεύτερη η ονομασία σχετίζεται με το ρήμα «αρτίζομαι» επειδή η Άρτα είχε μακρά ιστορία στην παραγωγή σιτηρών με τα οποία εξασφάλιζε την σίτιση τόσο των πολιτών της όσο και αυτών των γειτονικών της περιοχών.

3.1 Ιστορική αναδρομή της πόλης

Οι πρώτοι κάτοικοι στην περιοχή εμφανίστηκαν κατά την παλαιολιθική εποχή, όταν το 625 π.Χ. οι Κορίνθιοι και ο αρχηγός τους ο Γόργος, δημιούργησαν την Αμβρακία, στο χώρο στον οποίο βρίσκεται η σημερινή πόλη της Άρτας. Κατά τον 6^ο αιώνα, έχτισαν τείχη προστασίας γύρω από την πόλη με στόχο την θωράκιση της από εξωτερικούς εισβολείς. Ωστόσο, μετά την δημιουργία της όμμορης Νικόπολης, η Αμβρακία σταδιακά έπαψε πια να διαθέτει έναν τόσο σημαντικό ρόλο στην ευρύτερη περιοχή.

Στα επόμενα έτη, η πόλη μετά από αξιοθαύμαστη αντίσταση πέρασε στα χέρια του Μάρκου Φούλβου και των Ρωμαίων, εντασσόμενη στην συνεχώς αναπτυσσόμενη Ρωμαϊκή αυτοκρατορία. Εκείνοι φρόντισαν να την ερημώσουν όχι μόνο από τα άξια καλλιτεχνικά της έργα αλλά και από τους κατοίκους της, δεδομένου ότι διέταξαν την υποχρεωτική μετεγκατάσταση αυτών στην γειτονική περιοχή της Νικόπολης. Εξαιτίας αυτής της εξέλιξης, η τότε Αμβρακία, και σημερινή Άρτα, απέμεινε με ελάχιστους κατοίκους ξεχασμένη ακόμα και ονομαστικά, εφόσον πλέον ήταν για όλους «η περιοχή του Αράχθου».

Μετά το 31 π.Χ. κατά τη βυζαντινή εποχή, άρχισε η ανάπτυξη της Άρτας, παίρνοντας ξανά την σκυτάλη από την αρχαία Νικόπολη, η οποία είχε ξεκινήσει ήδη να οδηγείται σε παρακμή. Η πρώτη αναφορά της όμως σε εκτενέστερο επίπεδο στο όνομα της Άρτας σημειώνεται το 1082, ενώ το 1204 οπότε και η Κωνσταντινούπολη καταλήφθηκε από τους Σταυροφόρους του Πάπα, η Άρτα ορίστηκε ως η πρωτεύουσα της Ηπείρου, με απόφαση του Μιχαήλ Αγγέλου Κομνηνού γνωστή και ως «Δεσποτάτο της Ηπείρου», τμήμα της κατακερματισμένης πια Βυζαντινής αυτοκρατορίας.

Στις 24 Μαρτίου το 1449 μ.Χ. η πόλη καταλήφθηκε από τους Οθωμανούς, παραμένοντας υπό τον τουρκικό ζυγό για 432 ολόκληρα χρόνια. Κατά τη διάρκεια της τουρκοκρατίας στην Άρτα έμελλε να κατασκευαστεί το πιο γνωστό γεφύρι της Ελλάδας, το περίφημο «γεφύρι της Άρτας», το οποίο αποτέλεσε πηγή έμπνευσης για πολλούς καλλιτέχνες, με αφορμή φυσικά τον περίφημο θρύλο για τη γυναίκα του πρωτομάστορα. Κατά τη διάρκεια του 17^{ου} αιώνα οπότε και η πόλη είχε πια αφήσει πίσω της τις καταστροφικές συνέπειες της πανώλης, άρχισε να αναπτύσσεται τόσο σε οικονομικό επίπεδο, μέσω του εμπορίου, όσο και στον πνευματικό τομέα, εφόσον δημιουργήθηκε το πρώτο σχολείο της πόλης, το κάστρο της αλλά και περίφημες μεταβυζαντινές εκκλησίες οι οποίες στέκονται εμβληματικά μέχρι και σήμερα. Αυτό είχε ως άμεσο αποτέλεσμα την αναδιοργάνωση της οικονομίας της, αλλά και της κοινωνίας. Η Άρτα αφού πέρασε και υπό τη διοίκηση του Αλή Πασά με δραματικά αποτελέσματα, απελευθερώθηκε από τους Τούρκους με την υπογραφή της σύμβασης της Κωνσταντινούπολης στις 12/5/1881, βάσει της οποίας εντάχθηκε στο διευρημένο ελληνικό κράτος, οπου ανήκει έως και σήμερα.

Σήμερα η ιστορική αυτή πόλη στηρίζεται μεταφορικά αλλά και κυριολεκτικά επάνω στην αρχαία Αμβρακία, εφόσον είναι χτισμένη πάνω της. Ο πληθυσμός της αγγίζει τους 62.000 μόνιμους κατοίκους. Όσον αφορά τα αξιοθέατά της είναι αρκετά και πρόκειται για στολίδια της περιοχής. Χαρακτηριστικά παραδείγματα αποτελούν οι βυζαντινοί ναοί της, τα περίφημο κάστρο αλλά και το ιστορικό γεφύρι στην είσοδο της πόλης καθώς και το ρολόι που κοσμεί το κέντρο της. Όλος αυτός ο πολιτιστικός πλούτος, γίνεται προσπάθεια τόσο να συντηρηθεί όσο και να κοινοποιηθεί σε όλο και περισσότερο κόσμο με τη δράση των πολιτιστικών συλλόγων της Άρτας.

Συγκεκριμένα, οι σύλλογοι αυτοί μέσω της λειτουργίας τους αλλά και με το σύνολο των ενεργειών τους, οι οποίες θα παρουσιαστούν στη συνέχεια της παρούσας εργασίας, συμβάλλουν στην στήριξη και την των παραδόσεων του τόπου τους, κάνοντας γνωστή την ιστορία της στους Έλληνες και ξένους επισκέπτες.

3.2 Σημαντικότερα αξιοθέατα-μουσεία

Η Άρτα διαχρονικά διαθέτει σημαντικά αξιοθέατα από κάθε ιστορική περίοδο με σημαντικότερη αναφορά να πρέπει να γίνει στα ακόλουθα:

Αρχικά, τη χρονολογία του 1973, δημιουργήθηκε η Αρχαιολογική Συλλογή της Άρτας, η οποία στεγάστηκε προσωρινά στην Τράπεζα της Μονής Παρηγορήτισσας. Περνώντας τα χρόνια κατά τον 20^ο αιώνα, και έπειτα από αρχαιολογικές ανασκαφές που έφεραν στο φως ένα μεγάλο πλήθος σχετικών ευρημάτων, δημιουργήθηκε η ανάγκη για την δημιουργία ενός νέου και μεγαλύτερου χώρου που θα μπορούσε να φιλοξενήσει αυτές τις σημαντικές για τον πολιτισμό μας ανακαλύψεις. Για το σκοπό αυτό, το 2009 ολοκληρώθηκε η κατασκευή και εγκαινιάστηκε το Αρχαιολογικό Μουσείο της Άρτας, το οποίο βρίσκεται κοντά στον ποταμό Άραχθο. Στο μουσείο εκτίθενται σημαντικά έργα και πληροφορίες που σχετίζονται με την δημιουργία, την ανάπτυξη αλλά και την παρακμή της αρχαίας Αμβρακίας η οποία αποτελεί, με την κυριολεκτική αλλά και τη μεταφορική έννοια του όρου, τα θεμέλια της νεότερης Άρτας. Συνοπτικά, παρέχονται πληροφορίες για τη ζωή των κατοίκων της, αλλά και την μετά θάνατον ζωή τους, εφόσον έχει αναφορές στα κοιμητήρια της πόλης φτάνοντας την παράθεση στοιχείων και ευρημάτων έως και την παρακμή της, κατά τη ρωμαϊκή εποχή.

Παραμένοντας στην αρχαία εποχή της Άρτας, θα ήταν παράλειψη να μην αναφερθούμε στο μικρότερο αρχαίο θέατρο που έχει σωθεί στην ελληνική επικράτεια, το μικρό θέατρο της Αμβρακίας. Σύμφωνα με τις πηγές, ανακαλύφθηκε το 1967 στην οδό του Αγίου Κωνσταντίνου. Στο μέρος αυτό πέρα από θεατρικά δρώμενα, φέρεται να διοργανώνονταν συνελεύσεις των αρχαίων κατοίκων της Αμβρακίας καθώς και συζητήσεις με θρησκευτικό και πολιτικό περιεχόμενο, που συγκαλούνταν συχνά με εντολή του βασιλιά Πύρρο της Ηπείρου.

Το 1684 δημιουργήθηκε ένα σημαντικό κτίριο το οποίο κάποια χρόνια αργότερα φιλοξένησε το λαογραφικό μουσείο της Άρτας. Τα πρώτα χρόνια λειτουργούσε ως φυλάκιο της γέφυρας, ενώ λίγο αργότερα ως συνοριακό φυλάκιο. Από την χρονολογία του 1983 και μετά στο κτίριο φιλοξενείται το Λαογραφικό Μουσείο «Σκουφάς». Η τοποθεσία του και μόνο, - βρίσκεται δίπλα στο ξακουστό γεφύρι της Άρτας - σε συνδυασμό με τη σημαντική λεπτομέρεια ότι υπήρξε το φυλάκιο της γέφυρας λειτουργώντας και ως Οθωμανικό Τελωνείο, μας προϊδεάζει ότι πρόκειται

για ένα μέρος όπου “φυλάσσεται” καλά η παράδοση και η ιστορία της πόλης. Το Μουσείο αυτό μάλιστα χτίστηκε με σχέδια του γνωστού φιλέλληνα αρχιτέκτονα Έρνστ Τσίλερ. Στόχος του συγκεκριμένου είναι να εκθέσει αλλά και να διατηρήσει αναλλοίωτη την τοπική λαϊκή παράδοση. Η έκθεση του μουσείου περιλαμβάνει αληθοφανείς αναπαραστάσεις από της καθημερινή ζωή των κατοίκων, καθώς και παραδοσιακές τοπικές φορεσιές, αντικείμενα, εργαλεία που χρησιμοποιούσαν οι εργάτες, ακόμα και αποκριτικές στολές της εποχής. Φυσικά, εφόσον το μουσείο βρίσκεται δίπλα στο γεφύρι δεν θα μπορούσε να λείπει ένα αφιέρωμα σε αυτό, δεδομένου μάλιστα ότι υπήρξε για μία περίοδο ο σταθμός των συνόρων μεταξύ Τούρκων και των Ελλήνων.

Ένα από τα πιο σημαντικά αξιοθέατα της πόλης και σίγουρα το πιο προβεβλημένο, καθώς είναι αυτό το οποίο την έχει κάνει ιδιαίτερα γνωστή, είναι το γεφύρι της. Το αρχιτεκτονικό αυτό δημιούργημα είναι γνωστό και σημαντικό αξιοθέατο τόσο σε εγχώριο όσο και σε διεθνές επίπεδο, τόσο για την αρχιτεκτονική του με τις 4 μεγάλες ασύμμετρες ημικυκλικές καμάρες, όσο και για τον θρύλο με τον πρωτομάστορα που το περιβάλλει. Θα το συναντήσει κανείς στην είσοδο της πόλης σαν στολίδι που κεντρίζει το ενδιαφέρον και σίγουρα δεν περνάει απαρατήρητο από τον επισκέπτη. Σύμφωνα με πληροφορίες η πρώτη κατασκευή του χρονολογείται την εποχή της Αρχαίας Αμβρακίας και συγκεκριμένα κατά τη βασιλεία του Πύρρου Α΄. Μετά την απελευθέρωση της πόλης από τον τουρκικό ζυγό, το 1881 το γεφύρι αποτελούσε τα σύνορα μεταξύ της Οθωμανικής Αυτοκρατορίας και της ελεύθερης Ελλάδας. Η κατασκευή του διήρκησε 3 ολόκληρα χρόνια, από το 1612 έως και το 1615 μ.Χ. όποτε και έλαβε την τελική μορφή του, έτσι όπως το βλέπουμε σήμερα. Αναφερόμενοι στο γεφύρι της Άρτας θα ήταν παράλειψη να μην γίνει λόγος και για το γεγονός ότι στάθηκε αφορμή να δημιουργηθεί ένα από τα πιο γνωστά δημοτικά τραγούδια της περιοχής, αλλά και της Ελλάδας γενικότερα με τίτλο «της Άρτας το Γιοφύρι». Σύμφωνα με τον θρύλο μολονότι οι εργάτες δούλευαν άκοπα καθημερινά για να ολοκληρώσουν την κατασκευή του γεφυριού, κάθε βράδυ εκείνο γκρεμιζόταν. Αυτό είχε ως αποτέλεσμα να χρειαστεί μία θυσία και συγκεκριμένα της γυναίκας του πρωτομάστορα, προκειμένου να στεριώσει όπως έλεγαν τα θεμέλια και η κατασκευή του. Ο θρύλος στηρίζεται σε μία ιστορική πραγματικότητα σύμφωνα με την οποία το γεφύρι ζητήθηκε να χτιστεί με σκοπό να περάσει από αυτό ο πολυάριθμος στρατός των Οθωμανών. Πολλοί κάτοικοι της πόλης οι οποίοι δεν ήταν επαγγελματίες χτίστες, υποστήριξαν ότι γνωρίζουν τη δουλειά προκειμένου να έχουν ευνοϊκή μεταχείριση από τους Τούρκους. Από τη στιγμή όμως που ενημερώθηκαν ότι ο σκοπός που θα εξυπηρετούσε η δημιουργία του γεφυριού ήταν η διέλευση του τουρκικού στρατού, αποφάσισαν κάθε βράδυ να καταστρέφουν όλη την δουλειά που είχαν κάνει τις πρωινές ώρες, καθυστερώντας έτσι την εξέλιξη του έργου. (Αφέντρα Γ. Μουτζάλη, 2014)

Ως απάντηση στους Τούρκους για την καθυστέρηση του έργου, οι εργάτες ισχυρίστηκαν ότι επρόκειτο για μέρος με αρνητική ενέργεια το οποίο είχε καταληφθεί από πνευματικά ανώτερα όντα. Η απάντηση αυτή δεν ικανοποίησε τους Τούρκους οι οποίοι ζήτησαν τη θανάτωση του πρωτομάστορα, αλλά και της συζύγου του. Αυτή η απόφαση θορύβησε τους υπόλοιπους εργάτες οι οποίοι προέβησαν τελικά στην άμεση ολοκλήρωση του έργου συνοδευόμενη όμως από κατάρες για τους αλλόθρησκους περαστικούς, οι οποίες μετατράπηκαν σε ευχές μετά το 1881 και την απελευθέρωσή της πόλης και ένταξη της στο ελληνικό κράτος.

Ένα άλλο εξίσου σημαντικό μνημείο της πόλης που θα ήταν παράλειψη να μην επισκεφτεί κανείς είναι αυτό της εκκλησίας της Παρηγορήτισσας. Πρόκειται για μία εκκλησία-μουσείο που είναι αφιερωμένη στον Ευαγγελισμό της Θεοτόκου και χαρακτηρίζεται ως ένα από τα κορυφαία και σημαντικότερα μνημεία της πόλης που αποτελούν βασικό κομμάτι της βυζαντινής τέχνης και ιστορίας στην Άρτα. Η κατασκευή της εκκλησίας άρχισε το έτος 1260 και βρίσκεται δυτικά του λόφου της Περάνθης Άρτας. Το πιο εντυπωσιακό χαρακτηριστικό του ναού αποτελεί η αρχιτεκτονική του που θεωρείται καινοτόμα και μοναδική, με σημαντικότερο σύμβολο αυτής τον τρούλο που δεσπόζει στην κορυφή. Πιο συγκεκριμένα, στηρίζεται χωρίς τη βοήθεια από κολόνες στο κέντρο του ναού, αλλά βασίζεται σε έναν ιδιότυπο τρόπο στήριξης με τον οποίο κατά μία έννοια αιωρείται. Ένας θρύλος στον οποίο αναφέρονται τόσο οι σχετικές πηγές, όσο και οι κάτοικοι της περιοχής σχετίζεται με τον φθόνο του πρωτομάστορα της εκκλησίας απέναντι στον βοηθό του που προχώρησε σε αλλαγές των σχεδίων του ναού, οι οποίες οδήγησαν σε ένα άκρως εντυπωσιακό τελικό αποτέλεσμα. Αυτό το γεγονός, έβγαλε τον πρωτομάστορα εκτός εαυτού και τον ώθησε στο να διαπράξει την δολοφονία του βοηθού-υπεύθυνου για το καλαίσθητο αποτέλεσμα. Στη συνέχεια η μορφή της Παναγίας εμφανίστηκε στη μητέρα του τελευταίου, για να την παρηγορήσει για τον χαμό του παιδιού της. Έτσι λοιπόν, σύμφωνα με τον θρύλο η εκκλησία έλαβε το όνομα της «Παναγία Παρηγορήτρια».

Μία ακόμη βυζαντινή εκκλησία είναι εκείνη της Αγίας Θεοδώρας που αποτελεί και την πολιούχο της Άρτας. Ο ναός αυτός αποτελεί την βασικότερη συσχέτιση της σύγχρονης πόλης με εκείνη της βυζαντινής περιόδου. Κτίστηκε τον 11^ο αιώνα ή τον 12^ο αιώνα και αρχικά ο ναός είχε τη χρήση γυναικείας Μονής που ήταν αφιερωμένη στον Άγιο Γεώργιο. Σύμφωνα με τον βιογράφο της Αγίας Θεοδώρας, από τη στιγμή που ο Μιχαήλ έφυγε από τη ζωή, εκείνη μόνασε στο ναό έως και το 1281 όταν και πέθανε. Το κοιμητήριό της βρίσκεται στο ναό ο οποίος έχει αφιερωθεί από τότε στην Αγία.

Ένα ακόμα μνημείο βυζαντινής ιστορίας της πόλης είναι το περίφημο κάστρο της το οποίο έχτισαν οι άρχοντες της Άρτας τον 13^ο αιώνα, όταν αποτελούσε την πρωτεύουσα του Δεσποτάτου της Ηπείρου. Πριν την οικοδόμηση του κάστρου,

υπήρχαν μαρτυρίες για πρόχειρη μεμονωμένη οχυρωματική προστασία. Η επιλογή της τοποθεσίας του, όπως και σε κάθε άλλο κάστρο δεν ήταν τυχαία, εφόσον ο λοφίσκος στον οποίο είναι χτισμένο αποτελεί κομβική στρατηγική θέση. Τα τείχη του κάστρου, είναι ένδειξη της βυζαντινής οχυρωματικής τέχνης και κατάλοιπο της μεσαιωνικής Άρτας. Μία εξίσου βασική λεπτομέρεια που προσδίδει στο κάστρο μεγαλύτερη αξία είναι ότι χρησιμοποιήθηκε ως φυλακή για τον στρατηγό Μακρυγιάννη κατά την οθωμανική περίοδο. Σήμερα, γίνονται λαμβάνουν χώρα εντός του κάστρου διάφορες σημαντικές εκδηλώσεις πολιτιστικού περιεχομένου.

3.3 Πολιτιστικοί Σύλλογοι Άρτας

Η πολιτιστική κληρονομιά οργανώνεται και βασίζεται σε μεγάλο βαθμό στους πολιτιστικούς συλλόγους οι οποίοι τείνουν να εκπροσωπούν ποικίλες ομάδες και κοινότητες, ενώ παράλληλα είναι υπεύθυνοι για την οργάνωση δράσεων πολιτιστικού περιεχομένου. (Ρ. Κακάμπουρα, Η συμβολή των συλλόγων στη διαχείριση της πολιτιστικής κληρονομιάς) Ως σύλλογος βάσει της ελληνικής νομοθεσίας ορίζονται τα σωματεία (ένωση 20 το λιγότερο προσώπων που έχουν μη κερδοσκοπικό σκοπό και έχουν νομική προσωπικότητα) που βάσει νόμου ορίζονται ως πρόσωπα ιδιωτικού δικαίου (Παπαδόπουλος, 2010)

Ο ιδιαίτερος χαρακτήρας της πόλης της Άρτας στηρίζεται στην πολύτιμη βοήθεια που παρέχουν εδώ και χρόνια οι πολιτιστικοί σύλλογοι οι οποίοι φροντίζουν μέσα από τις δράσεις τους να διατηρούν αλλά και να προωθούν την πολιτιστική κληρονομιά της. Οι πιο γνωστοί σύλλογοι με διαρκή ενεργή και αποτελεσματική ,κατά το δυνατό, ενασχόληση με τον πολιτιστικό τομέα της περιοχής είναι ο Πολιτιστικός Σύλλογος «ο Μακρυγιάννης» ο Μουσικοφιλολογικός Σύλλογος «Σκουφάς» και το «Λύκειο των Ελληνίδων».

Ο πρώτος σημαντικός και ιστορικότερος σύλλογος που λειτουργεί στην Άρτα είναι ο **«Μουσικοφιλολογικός Σύλλογος Σκουφά»** με χρονολογία ίδρυσης το 1896, υπό το τότε όνομα «Ηπειρωτικός Σύλλογος Άρτης ο Σκουφάς». (Κέντρον Ερεύνης της Ελληνικής Λαογραφίας της Ακαδημίας Αθηνών). Βασικός στόχος του ήταν η ανάδειξη των πολιτιστικών δυνατοτήτων της πόλης, για την εξυπηρέτηση του οποίου κόπιασαν από τον πρώτο κιόλας μήνα 300 περίπου άτομα. Με τη βοήθεια του Δήμου συγκροτήθηκε το πρώτο γυμναστήριο της πόλης, στον χώρο που σήμερα στεγάζεται το 1^ο δημοτικό σχολείο. Τρία χρόνια αργότερα, ιδρύθηκε στις 21 Μαΐου η φιλαρμονική με περισσότερα από 40 μουσικά όργανα, ενώ μόλις ένα χρόνο μετά, δημιουργήθηκε η θεατρική ομάδα. Ο Σύλλογος διέκοψε όλες τις δράσεις του έπειτα από σχετική διαταγή των Γερμανών κατοχικών δυνάμεων στις αρχές της δεκαετίας του 1940. Η δυναμική επιστροφή του Συλλόγου πραγματοποιήθηκε με τη λήξη της γερμανικής κατοχής το 1945, με την λειτουργία μόνο του τμήματος φιλαρμονικής. Το 1951 ήταν μία χρονιά ανανέωσης του συλλόγου τόσο για τα στελέχη του όσο και για τις αποφάσεις του. Χαρακτηριστικά παραδείγματα αποτελούν η έκδοση του ομώνυμου περιοδικού «Σκουφάς», αλλά και η έναρξη ραδιοφωνικού σταθμού χάρη στην ευγενική δωρεά υλικοτεχνικής υποδομής του ραδιοφωνικού σταθμού που διέυθυνε ο Γεώργιος Ζέρβας. Το 1966 ο Νομάρχης Δημήτριος Σισμανίδης πρότεινε την τιμητική διάκριση του συλλόγου αναφερόμενος στην αλληλένδετη σύνδεση του με την πολιτιστική ιστορία της πόλης και την συμβολή του στην πνευματική πρόοδο των πολιτών της Άρτας. Ακόμα και κατά τη δυσμενή επταετία της δικτατορίας, ο Σύλλογος κατάφερε να επιβιώσει ακλόνητος συνεχίζοντας την δράση του. Άλλο ένα βραβείο που έλαβε ο «Σκουφάς» για την προσφορά του στον πολιτισμό προήλθε

αυτή τη φορά από τον γενικό γραμματέα της Ακαδημίας Αθηνών, Ιωάννη Θεοδωρακόπουλο. Το 1978 ακολουθεί η δημιουργία μικτού τμήματος παραδοσιακών χορών και την επόμενη ακριβώς χρονιά πραγματοποιήθηκε η μετεγκατάσταση του Συλλόγου στο κτίριο του σπιτιού του Πέτρου Γαρυφαλιά, ο οποίος το έκανε δωρεά για να στεγάσει τις δραστηριότητες του, οι οποίες συνεχίζονται αδιάλειπτα μέχρι και σήμερα.

Ο Πολιτιστικός Σύλλογος «ο Μακρυγιάννης» ξεκίνησε τη λειτουργία και τις δράσεις του αρκετά αργότερα από εκείνον του Σκουφά, το 1980 με την πρωτοβουλία πολιτών της Άρτας που στήριζαν και αγαπούσαν την τέχνη και τον πολιτισμό. Σήμερα στεγάζεται σε ένα κτίριο το οποίο έχει παραχωρήσει ο Δήμος, σε κεντρικό σημείο της πόλης. Οι στόχοι του συλλόγου είναι η ανάδειξη της πολιτιστικής κληρονομιάς της πόλης κυρίως μέσω των τεχνών, της μουσικής και του χορού. Διαθέτει τα ακόλουθα πολιτιστικά τμήματα: χορωδία, 18 χορευτικές ομάδες κάθε ηλικίας, θεατρική ομάδα και τμήμα εκμάθησης παραδοσιακών οργάνων, εργαστήριο ζωγραφικής. Ο σύλλογος έχει κερδίσει πολλά βραβεία μέσα από τις δράσεις του οι οποίες έχουν επεκταθεί όχι μόνο σε όλη τη χώρα, αλλά και σε αρκετές χώρες του εξωτερικού, κάνοντας γνωστό τον πολιτιστικό πλούτο και τις παραδόσεις της Άρτας. Η συμμετοχή των πολιτών στην προσπάθεια του Συλλόγου είναι ιδιαίτερα μεγάλη, καθώς πρόκειται για περισσότερα από 600 άτομα τα οποία είναι ενεργά και δραστήρια μέλη που ακολουθούν στις πολιτιστικές δράσεις. Η οικονομική στήριξη παρέχεται εξ ολοκλήρου από τους εθελοντές – τα μέλη του, η οποία προφανώς και δεν είναι αρκετή, ώστε να καλυφθούν σε μεγάλο βαθμό οι ανάγκες που έχει ο σύλλογος για να υλοποιήσει το πρόγραμμα και τις ιδέες του γενικότερα.

Ένας εξίσου σημαντικός πολιτιστικός φορέας της Άρτας είναι το παράρτημα **Λύκειο Ελληνίδων** που ιδρύθηκε το 1981. Η λειτουργία του έχει συμβάλει σημαντικά στην διατήρηση των παραδοσιακών ελληνικών χορών και γενικότερα της παράδοσης, μέσω των προσπαθειών των μελών - γυναικών της Άρτας. Το βασικότερο πρόβλημα που αντιμετωπίζει σήμερα το Λύκειο Ελληνίδων είναι η έλλειψη μόνιμης στέγης, εφόσον μέχρι πρότινος φιλοξενούνταν προσωρινά από το παλιό κτίριο του Δημαρχείου της πόλης.

4. Τουριστικό Μάρκετινγκ

Η Ελλάδα έχει καθιερωθεί πια ως μία ευρωπαϊκή χώρα με σημαντική τουριστική ανάπτυξη, στην οποία στηρίζει σε μεγάλο βαθμό τους οικονομικούς δείκτες της. Συγκεκριμένα, για το 2022, βάσει των μελετών του Ινστιτούτου Συνδέσμου Ελληνικών Τουριστικών Επιχειρήσεων (ΙΝΣΕΤΕ), η άμεση οικονομική συνεισφορά του τουρισμού αντιστοιχεί στο 11,5% του ΑΕΠ της χώρας, ενώ αν συνυπολογιστεί και η έμμεση συνεισφορά του, το ποσοστό πολλαπλασιάζεται και φτάνει στα επίπεδα του 30,5%. Εξετάζοντας το φαινόμενο σε μεγαλύτερο χρονικό εύρος, σύμφωνα και πάλι με τις καταγραφές του ΙΝΣΕΤΕ, τις τελευταίες δεκαετίες ο τουριστικός τομέας στη χώρα μας βρίσκεται σε μία διαρκή περίοδο ακμής και αναπτυξιακής φάσης, γεγονός που επιβεβαιώνουν οι αυξημένες αφίξεις τουριστών από ξένες χώρες καθώς και ο μέσος όρος δαπανών τους στη χώρα μας. Ο συνδυασμός της πολυποίκιλης φυσικής ομορφιάς, της παροχής μεγάλου πλήθους επιλογών για διακοπές είτε σε νησιά, είτε σε μία περιοχή της ηπειρωτικής Ελλάδος, για όλα τα βαλάντια, αλλά και η σημαντική πολιτιστική κληρονομιά που διαθέτει η Ελλάδα, είναι δεδομένο ότι στοιχειοθετούν και στηρίζουν το τουριστικό μάρκετινγκ. Για να προχωρήσουμε στην επεξήγηση του όρου «τουριστικό μάρκετινγκ», απαραίτητο είναι να ξεκαθαρίσουμε την σημασία της έννοιας «τουρισμός». Όλοι μας στο άκουσμα αυτού του όρου, φέρνουμε στο νου μας τους ανθρώπους που επισκέπτονται μία άλλη χώρα ή ακόμα και μία άλλη περιοχή της δικής τους χώρας, με σκοπό να θαυμάσουν τα αξιοθέατα, να γνωρίσουν την ιστορία και τον πολιτισμό της, ή ακόμα και απλά για να ξεκουραστούν και να ψυχαγωγηθούν. Έτσι λοιπόν η έννοια του τουρισμού έχει πολλές σημασίες. Σύμφωνα με την Α.Ι.Τ. (Διεθνής Ακαδημία του Τουρισμού – Monte Carlo) ο τουρισμός είναι οι μετακινήσεις των ανθρώπων και συνολικά οι δραστηριότητες που αυτές δημιουργούν, ενώ αναφέρει ότι υπάρχει διαβάθμιση ανάλογα την επιθυμία του ανθρώπου. (Gartner, 2001) Αντίστοιχα ο J. Gouet αναφέρθηκε στον ορισμό του τουρισμού ως το μέρος που επισκέπτεσαι και συνδυάζεις το αίσθημα της περιέργειας και την ανάγκη να προσαρμοστείς στα νέα ήθη. Από την άλλη μεριά, ο J. Medecin (Revue de Deux Mondes) αναγνώρισε για τον τουρισμό ότι αποτελεί την δυνατότητα για κάποιον να απομακρυνθεί από το μέρος μόνιμης διαμονής του και να παρευρεθεί σε ένα άγνωστο μέρος όπου θα διασκεδάσει, θα αποκτήσει εμπειρίες, θα ξεκουραστεί και θα ανυψώσει το πνευματικό του επίπεδο. Τέλος μία άλλη άποψη για τον τουρισμό σε επιστημονικά πλαίσια σημειώθηκε από τους Krapf και Hunziker το 1942. Η έννοια του τουριστικού μάρκετινγκ ορίζεται ως η οργανωμένη και συστηματική πολιτική των τουριστικών κυρίως επιχειρήσεων, αλλά και ενός τόπου γενικότερα σε μακροσκοπικό βαθμό, με βασικό στόχο την προσέλκυση τουριστών, οι οποίοι με τη σειρά τους θα προβάλλουν διαφημίζοντας αυτό το τουριστικό προϊόν, ώστε τελικά να προωθηθεί περαιτέρω ο τουρισμός στην περιοχή αυτή.

4.1. Τουριστική Ανάπτυξη Άρτας μέσω του πολιτισμού

Ο τουρισμός αποτελεί σημαντική πηγή εσόδων μιας περιοχής. Η ανάπτυξη αυτού προέρχεται συνήθως μέσα από την προώθηση του τόπου με διάφορα μέσα, που οδηγεί στην αύξηση της επισκεψιμότητας αυτού και στην δημιουργία εσόδων. Αξίζει να σημειωθεί ότι η πόλη της Άρτας βρίσκεται ανάμεσα στις 3-4 πόλεις της χώρας μας με τα πιο χαρακτηριστικά και ενδιαφέροντα μουσεία και μνημεία βυζαντινής περιόδου. Αν μάλιστα εξετάσουμε το θέμα ευρύτερα, δηλαδή σε επίπεδο νομού, ο νομός Άρτας κατέχει την πρώτη θέση πανελλαδικά όσον αφορά των αριθμό βυζαντινών μνημείων και ναών στην επικράτεια του. Στο σημείο αυτό, αξίζει να αναφέρουμε τα βασικά τουριστικά προϊόντα της πόλης.

Πρωτίστως η πόλη συνδέεται διαχρονικά με τον βυζαντινό και θρησκευτικό τουρισμό που περιλαμβάνει επισκέψεις σε σημαντικά μουσεία, εκκλησίες και ναούς. Ακόμη, η πόλη προσφέρει πλούσιο φυσικό περιβάλλον για τους φυσιολάτρες, οι οποίοι έχουν την ευκαιρία να εξερευνήσουν τις ομορφιές αυτής και να ασχοληθούν με ποικίλες εξωτερικές δραστηριότητες. Εξίσου σημαντική είναι η προσφορά τόσο πολιτιστικού όσο και οικογενειακού τουρισμού. Στα δευτερεύοντα τουριστικά προϊόντα συμπεριλαμβάνονται η γαστρονομική εμπειρία, η ευκαιρία για αθλητισμό και φυσικά ο ιστορικός τουρισμός. Ο νομός της Άρτας σήμερα αναπτύσσει ένα σύγχρονο πρόγραμμα προβολής της πόλης και της τουριστικής δυναμικής της. Συγκεκριμένα, αναφερόμενοι στα θετικά και στα αρνητικά της σε σχέση με τον τουρισμό, σημειώθηκαν τα ακόλουθα: από την μία πλευρά η Άρτα όπως αναφέρθηκε και παραπάνω διαθέτει πληθώρα εναλλακτικών επιλογών για δραστηριότητες και επισκέψεις σε μουσεία, αξιοθέατα και μνημεία. Από την άλλη βέβαια, στην περιοχή αυτή δεν παρέχονται υψηλών προδιαγραφών καταλύματα που θα μπορούσαν να φιλοξενήσουν ξένους επισκέπτες και να τους παρέχουν τις απαραίτητες υπηρεσίες, τουλάχιστον σε σύγκριση με άλλες γειτονικές περιοχές όπως πχ. τα Ιωάννινα. Με βάση αυτό το γεγονός ίσως μπορεί να εξηγηθεί το ότι ο εσωτερικός τουρισμός σε σχέση με τον διεθνή είναι πολύ πιο αυξημένος. Οι στόχοι που έχουν τεθεί σχετικά με την τουριστική ανάπτυξη της πόλης είναι ξεκάθαροι. Αρχική μέριμνα του νομού αποτελεί η προσέλκυση περισσότερων τουριστών και η μετατροπή της πόλης σε τουριστική περιοχή καθ όλη τη διάρκεια του έτους, ξεπερνώντας έτσι τον εποχικό χαρακτήρα. Δεδομένου ότι η Άρτα είναι μία πόλη που διαθέτει τόσο ορεινές, όσο και παραθαλάσσιες επιλογές στα όρια του νόμου της, θα ήταν εύκολο να ολοκληρωθεί ο πρώτος στόχος. Έπειτα, μέλημα της τοπικής διοίκησης είναι η οργάνωση και η αξιοποίηση των πολιτιστικών εκδηλώσεων στο έπακρο, με σκοπό να προσελκύσουν το τουριστικό ενδιαφέρον κυρίως των εγχώριων επισκεπτών, ούτως ώστε να τους φέρουν σε επαφή με τα τουριστικά προϊόντα στα οποία αναφερθήκαμε παραπάνω. Αυτός ο στόχος αποσκοπεί κυρίως στο να αυξηθεί ο μέσος όρος παραμονής των τουριστών στην

πόλη, παρακολουθώντας και συμμετέχοντας στις διάφορες τοπικές πολιτιστικές εκδηλώσεις. Πέρα όμως από αυτό, μέσω αυτών των εκδηλώσεων, όπου θα δίνεται η ευκαιρία ανάδειξης των τουριστικών προϊόντων στους επισκέπτες, οι τελευταίοι θα έχουν την ευκαιρία να γνωρίσουν και να εκτιμήσουν την πόλη, ούτως ώστε να την επισκεφτούν ξανά στο μέλλον σε μία διαφορετική εποχή και να έρθουν σε επαφή με την πόλη και τα πολιτιστικά δρώμενα κάθε περιόδου. Ένας ακόμη στόχος του προωθητικού προγράμματος της Άρτας είναι η προσαρμογή των τουριστικών προϊόντων στις ανάγκες των ξένων επισκεπτών. Μέσω αυτής της αλλαγής, η πόλη θα επιχειρήσει να κεντρίσει το ενδιαφέρον και περισσότερων ξένων τουριστών, ούτως ώστε αυτοί να εντάξουν την Άρτα στο “τουριστικό πρόγραμμα” τους, σε συνδυασμό με την επίσκεψη σε γειτονικές δημοφιλέστερες περιοχές όπως τα Ιωάννινα, την Πρέβεζα τη Λευκάδα.

Το τμήμα Πληροφορικής και Τηλεπικοινωνιών του Πανεπιστημίου Ιωαννίνων διοργάνωσε τον Ιούλιο του 2021, ένα διήμερο πρόγραμμα εκδηλώσεων κατά το οποίο παρουσιάστηκε το πρόγραμμα SMARTiMONY. Πρόκειται για ένα πλάνο ανάπτυξης, με βάσει το οποίο σχεδιάζονται και υλοποιούνται καινοτόμες στρατηγικές στον τουριστικό κλάδο απομακρυσμένων περιοχών. Η χρηματοδότηση του συγκεκριμένου προγράμματος προέρχεται κυρίως από το Πρόγραμμα Διασυνοριακής Συνεργασίας Ελλάδας-Αλβανίας 2014-2020. Με αφορμή το συγκεκριμένο project, έγινε η επίσκεψη με στόχο την μελέτη της πολιτιστικής διαδρομής σε σημεία-αναφορές της πόλης με πολιτιστική σημασία. Μετά από αυτή την διαδρομή ακολούθησε μία επικοινωνιακή συζήτηση των πολιτών αλλά και των αρμόδιων πολιτιστικών φορέων με βασικό θέμα τους τρόπους με τους οποίους θα μπορούσε να προωθηθεί και να εξελιχθεί η τουριστική πλευρά της πόλης. Εκτός από αυτό, έγινε εκτενής αναφορά και διατυπώθηκαν απόψεις σχετικές με την σημασία που έχει η αξιοποίηση και ο σεβασμός απέναντι στον πολιτιστικό πλούτο που διαθέτει ο κάθε τόπος. Ο επικεφαλής της συζήτησης Χρυσόστομος Στύλιος, έθιξε το ζήτημα της στοχευμένης και συστηματικής χρήσης νέων τεχνολογικών μέσων με σκοπό να γίνει ακόμα πιο εντυπωσιακή η τουριστική εμπειρία του επισκέπτη στα πλαίσια της γνωριμίας του με την πολιτιστική πλευρά της πόλης. Χαρακτηριστικά παραδείγματα των τεχνολογικών μέσων που θα μπορούσαν να εντυπωσιάσουν τον επισκέπτη είναι η συνδυαστική χρήση της εικονικής πραγματικότητας, των ηλεκτρονικών βιβλίων που θα κάνουν πιο διαδραστική και ευχάριστη την επίσκεψη αλλά και η εικονική ξενάγηση. Με τα παραπάνω θα υπάρχει η δυνατότητα να κεντρίσει τον ενδιαφέρον των επισκεπτών και να γίνει γνωστή η πολιτιστική κληρονομιά της Άρτας σε παγκόσμιο επίπεδο, καθώς καθίσταται δυνατή η επαφή με την κουλτούρα της περιοχής που μπορεί να οδηγήσει τον ξένο θεατή να επισκεφτεί δια ζώσης τα αξιοθέατα ή μνημεία που έχει παρακολουθήσει ψηφιακά. Στη συνέχεια, όπως ανέφερε η θεματική αντιπεριφερειάρχης, κυρία Σίμου Αναστασία, είναι μεγίστης σημασίας ο συνδυασμός της τεχνολογικής εξέλιξης και η

αξιοποίηση των μέσων που αυτή μας παρέχει με την γνήσια ηπειρώτικη πολιτιστική κληρονομιά, φιλοξενία και τις παραδόσεις της. Υπό την προϋπόθεση λοιπόν, ότι θα συνυπάρξουν η τεχνολογία με την κουλτούρα, το αποτέλεσμα που θα ακολουθήσει στην τουριστική προώθηση της πόλης θα είναι άκρως εντυπωσιακό. Η φιλόλογος κυρία Κατερίνα Σχισμένου, εισηγήτρια του θέματος «Τρόποι αύξησης των επιπέδων σημαντικότητας της πολιτιστικής κληρονομιάς της περιοχής της Άρτας» ανέφερε ότι είναι αναγκαίο να γίνουν προσπάθειες ώστε να συγκαταλεχθούν στον κατάλογο της UNESCO, διάφορα μνημεία εξαιρετικής πολιτιστικής σημασίας. Η κίνηση αυτή θα έχει ως στόχο την διεθνή προβολή των περιοχών αυτών και την ανάπτυξη μεγαλύτερου ενδιαφέροντος για την επίσκεψη σε αυτές, με χαρακτηριστικό το αντίστοιχο παράδειγμα της Ιταλίας που κατέχει στην επικράτεια της τα περισσότερα μνημεία πολιτιστικής κληρονομιάς της UNESCO παγκοσμίως και διαθέτει τουριστική ανάπτυξη σχεδόν σε όλη την έκταση της. Καταλήγοντας, όπως ανέφερε και η ακαδημαϊκός Δωροθέα Παπαθανασίου, όλες οι ενέργειες προβολής είναι σημαντικό να συνδυαστούν και με την διοχέτευση δημοτικών και περιφερειακών πόρων στα αναπτυξιακά έργα που σχετίζονται με τον πολιτιστικό τομέα του νομού Άρτας, καθώς αυτός είναι δυνατόν στο μέλλον να επιφέρει πολλαπλάσια οικονομικά, και όχι μόνο οφέλη, σε τοπικό αλλά και εθνικό επίπεδο.

Β΄ ΜΕΡΟΣ

5. Αίτια περιορισμένης προώθησης της πόλης

Η πόλη της Άρτας έχει πολλές δυνατότητες, ώστε να μετατραπεί σε ένα τουριστικό προορισμό έτοιμο να φιλοξενήσει Έλληνες και ξένους επισκέπτες που θέλουν να έρθουν σε επαφή με αυτόν, να τον εξερευνήσουν και να δημιουργήσουν αναμνήσεις σε αυτόν. Βρίσκεται σε μία εξαιρετικά καλή τοποθεσία στην δυτική Ελλάδα, εύκολα προσβάσιμη πια τόσο από το βόρειο όσο και από το νότιο τμήμα της Ελλάδας. Επίσης, όπως προαναφέρθηκε στην παρούσα εργασία, διαθέτει σημαντική μακραίωνη ιστορία από τα αρχαία χρόνια έως και την βυζαντινή εποχή, και αργότερα από την τουρκοκρατία έως και σήμερα. Παρά τα όσα αναφέρθηκαν, ακόμα και σήμερα πρόκειται για μία πόλη που περιορίζεται στον τοπικό και εσωτερικό τουρισμό, κάτι το οποίο όμως δεν την ευνοεί ούτε της επιτρέπει να αναπτυχθεί περαιτέρω. Αν επιχειρήσουμε να αναζητήσουμε τους βασικότερους λόγους για τους οποίους η πόλη της Άρτας δεν είναι σε θέση να αξιοποιήσει τον πολιτιστικό της πλούτο, σε τέτοιο βαθμό έτσι ώστε να καταφέρει να στηριχτεί τουριστικά και οικονομικά σε αυτόν, θα καταλήγαμε στα ακόλουθα:

Αρχικά πρόκειται για μία πόλη με εποχιακό τουριστικό ενδιαφέρον. Ειδικότερα, η περίοδος κατά την οποία η Άρτα δέχεται το μεγαλύτερο ποσοστό επισκεπτών είναι η καλοκαιρινή. Αυτό συμβαίνει, όχι γιατί τις υπόλοιπες εποχές η πόλη δεν αποτελεί πόλο έλξης, αλλά γιατί δεν είναι δημοφιλείς οι δράσεις της, οι οποίες η αλήθεια είναι περιορισμένες συγκριτικά με τους καλοκαιρινούς μήνες. Εκτός από αυτό, η πόλη δυσκολεύεται αρκετά στο να υποδεχθεί μεγάλο πλήθος τουριστών, καθότι μέχρι και σήμερα τα καταλύματα που διαθέτει δεν είναι αρκετά, ούτε ποσοτικά ούτε ποιοτικά, προκειμένου να φιλοξενηθεί αρκετά μεγαλύτερος αριθμός επισκεπτών. Ο αντίλογος βέβαια θα μπορούσε να είναι ότι η ανεπάρκεια αυτή οφείλεται και στην τωρινή περιορισμένη τουριστική κίνηση, όμως σε περίπτωση που υλοποιηθεί η οργανωμένη προσπάθεια τουριστικής ανάπτυξης είναι απαραίτητη προϋπόθεση και ο εκσυγχρονισμός και η αύξηση των καταλυμάτων. Ένας ακόμη λόγος που εμποδίζει την Άρτα να αναδείξει τον πλούτο που διαθέτει τόσο σε φυσικό περιβάλλον όσο και από πολιτιστικής πλευράς, είναι οι εγγενείς αδυναμίες που η ίδια παρουσιάζει. Χαρακτηριστικό παράδειγμα αποτελούν οι ανεκμετάλλευτοι χώροι πολιτιστικού περιεχομένου, όπως το Κάστρο που μοιάζει πια αφεθεί στη μοίρα του χωρίς πρωτοβουλίες για την συντήρησή του για επισκέψεις ή ακόμα και περαιτέρω αξιοποίηση του, καθώς λόγω θέσης αλλά και ιστορικότητας συνιστά χώρο οπου θα μπορούσαν να λάβουν χώρα ποικίλα πολιτιστικά δρώμενα. Επιπρόσθετα, είναι συχνό το φαινόμενο κεντρικοί δρόμοι αλλά και πεζόδρομοι να παραμένουν κλειστοί ή να θυμίζουν εργοτάξιο λόγω διαφόρων εργασιών για μεγάλα χρονικά διαστήματα, γεγονός το οποίο σίγουρα δυσχεραίνει την διαμονή και περιήγηση των τουριστών, οι οποίοι επιθυμούν στις

λιγοστές μέρες διακοπών τους στην πόλη να έχουν την δυνατότητα να απολαύσουν απρόσκοπτα τις ομορφιές , τα πολιτιστικά δρώμενα αλλά και να επισκεφθούν τα διάφορα καταστήματα εστίασης της πόλης.

5.1 Προβλήματα που αντιμετωπίζει ο πολιτισμικός τομέας της Άρτας

Όπως ήδη αναφέρθηκε στο Α' μέρος της εργασίας η Άρτα είναι μία πόλη με πλούσια πολιτισμική ταυτότητα και σημαντική ιστορία. Ωστόσο, εδώ και χρόνια ο πολιτιστικός τομέας της πόλης βρίσκεται αντιμέτωπος με καίρια ζητήματα που δυσχεραίνουν την προσπάθεια των αρμόδιων φορέων για περαιτέρω ανάπτυξη και αξιοποίηση των πολιτισμικών πόρων αυτής. Κάποια από τα βασικότερα προβλήματα που μας ανέφερε η κυρία Σιάκου, βιβλιοθηκονόμος της Δημοτικής Βιβλιοθήκης της Άρτας είναι η έλλειψη εργατικού προσωπικού με αποτέλεσμα την υπολειτουργία αυτής, καθώς όπως ανέφερε εξαιτίας της έλλειψης προσωπικού «οι ώρες που η Βιβλιοθήκη είναι ανοιχτή στο κοινό είναι μόνο οι μεσημεριανές». Την ίδια άποψη εξέφρασε και ο κύριος Μπαλατσός, ο οποίος όπως ανέφερε «είναι μόνος του στην Πινακοθήκη εδώ και τόσα χρόνια». Η έλλειψη καταρτισμένου προσωπικού αποτελεί ένα βασικό μειονέκτημα για τους φορείς της Άρτας οι οποίοι προσπαθούν παρά τις βασικές ελλείψεις να είναι συνεπείς στις υποχρεώσεις και το έργο τους. Ένα εξίσου σημαντικό πρόβλημα που χρήζει άμεσης αντιμετώπισης είναι η έλλειψη τεχνολογικής υποδομής η οποία καθιστά το έργο των εργαζομένων ολοένα και πιο δύσκολο. Χαρακτηριστικό παράδειγμα αποτελεί η αναφορά της κυρίας Σιάκου στην χειρόγραφη καταγραφή του δανειστικού συστήματος της Δημοτικής Βιβλιοθήκης. Όπως η ίδια ανέφερε «η διαδικασία για την καταγραφή του δανεισμού γίνεται ακόμη σε έντυπη μορφή, διότι δεν έχουν αναπτύξει ή αγοράσει κάποια πλατφόρμα ώστε αυτή να γίνεται ηλεκτρονικά». Επιπλέον, η περιορισμένη χρηματοδότηση των συλλόγων και των δράσεων τους είναι ακόμα μία τροχοπέδη για τις πολιτιστικές δράσεις της πόλης. Χαρακτηριστικό παράδειγμα αποτελεί η έλλειψη πινάκων του σπουδαίου καλλιτέχνη Γιάννη Μόραλη στην Δημοτική Πινακοθήκη της Άρτας, παρά το γεγονός ότι αυτή είναι αφιερωμένη σε αυτόν τιμώντας το έργο του. Αντίστοιχα προβλήματα ελλείψεων υλικών αγαθών αντιμετωπίζει και ο πολιτιστικός σύλλογος «Μακρυγιάννης» όπως μας ανέφερε μέλος του χαρακτηριστικά: «Δεν έχουμε καινούριες παραδοσιακές φορεσιές για το τμήμα χορού.. Ένα άλλο θέμα είναι ότι κάποια από τα μουσικά όργανα δεν είναι σε καλή κατάσταση γιατί είναι πολλών χρόνων. Δεν έχουμε και άτομα να ανασυντάξουν την χορωδία μας.». Είναι πλέον φανερό ότι η ανάγκη για υλική ανανέωση είναι ξεκάθαρη και άμεση ούτως ώστε να επιτευχθεί η όσο το δυνατόν πιο αποτελεσματική λειτουργία του κάθε φορέα. Η οικονομική στήριξη είναι η μεγαλύτερη βοήθεια που στις μέρες μας έχουν ανάγκη όχι μόνο οι πολιτιστικοί

σύλλογοι, αλλά και κάθε φορέας που στηρίζει και προωθεί έμπρακτα την πολιτιστική κληρονομιά.

5.2 Προτάσεις ανάπτυξης του τουριστικού μάρκετινγκ

Ένας από τους καίριους στόχους που έχει θέσει ο Δήμος της Άρτας είναι να αναπτυχθεί τουριστικά, αξιοποιώντας, εκτός των άλλων, ένα από τα σημαντικότερα μέσα της, τον πολιτισμό. Με τον όρο πολιτισμό βέβαια δεν περιοριζόμαστε σε ένα μεμονωμένο μνημείο, έθιμο ή δραστηριότητα, αλλά στη σύνθεση όλων αυτών των επιμέρους στοιχείων. Ο νομός αυτός της Ηπείρου γενικότερα διαθέτει πολλές δυνατότητες που θα μπορούσε να εξελίξει και να αξιοποιήσει προκειμένου να προωθηθεί πολιτιστικά και κατά συνέπεια τουριστικά. Αυτό αποκτά μεγάλη σημασία αν αναλογιστούμε ότι στις μέρες μας το είδος του τουρισμού που βασίζεται στον πολιτιστικό τομέα βιώνει σημαντική αλλά και ταχύρρυθμη ανάπτυξη σε όλο τον κόσμο, με τις πολιτιστικές βιομηχανίες να στρέφουν το ενδιαφέρον τους στην προσπάθεια ενίσχυσης των τουριστικών προορισμών. Αποτέλεσμα αυτού του αυξημένου ενδιαφέροντος και άρα επισκεψιμότητας αποτελεί η οικονομική άνθηση της εκάστοτε περιοχής, εφόσον ο τουρισμός και η οικονομία συνδέονται άμεσα. Σε αυτή την προσπάθεια, απαραίτητη κρίνεται και η συμβολή των κατοίκων της κάθε περιοχής. Εν προκειμένω, μέσω της οργάνωσης και της συμμετοχής του μόνιμου πληθυσμού σε διάφορες πρωτότυπες δράσεις, θα καταστεί δυνατό να διατηρηθεί το ποσοστό επισκεψιμότητας ψηλά καθ' όλη τη διάρκεια του έτους. Αυτή η σταθερή ροή επισκεπτών στον νομό της Άρτας είναι ικανή να δημιουργήσει πρόσφορο έδαφος για υλικοτεχνικές επενδύσεις στον τουριστικό κλάδο που θα συνδέονται με την αξιοποίηση του πολιτισμού και την προώθηση της περιοχής μέσω της παροχής υπηρεσιών υψηλότερου επιπέδου. (Ψυλλιάς Χριστόφορος, Πρόεδρος ΕΛΜΕ Άρτας) Επιπρόσθετα, με δεδομένο ότι οι νέοι άνθρωποι της Άρτας ασχολούνται με τον πολιτισμό και τις δράσεις της πόλης οι οποίες προωθούν το πολιτιστικό κομμάτι της, κάτι το οποίο οι περισσότεροι συνεντευξιζόμενοι υπογράμμισαν, θα ήταν ωφέλιμο να αξιοποιήσουμε τη δυναμική τους και να ακούσουμε τις σύγχρονες ιδέες τους, δίνοντας χώρο στη νέα γενιά να προωθήσει τον πολιτισμό του τόπου τους με τα μέσα που εκείνη πλέον γνωρίζει και χρησιμοποιεί σε μεγάλο βαθμό. Ταυτόχρονα, συνδυάζοντας την παράδοση με τα νέα μέσα προώθησής της θα έχουμε την ευκαιρία να προσελκύσουμε ακόμα και κάποιους από τους νέους που φαίνεται να έχουν απομακρυνθεί την τωρινή στιγμή από τις ρίζες τους και τις παραδόσεις, κεντρίζοντας με αυτό τον τρόπο το ενδιαφέρον τους προς αυτά τα θέματα. Σύμφωνα με την κυρία Μπαρτζώκα, δεν είναι λίγοι οι πολιτιστικοί σύλλογοι της πόλης οι οποίοι τείνουν να έχουν ολοένα και λιγότερα νέα μέλη που στηρίζουν τις πολιτιστικές δράσεις και ασχολούνται με την παράδοση. Μέσα από τη σχολή του Πανεπιστημίου Ιωαννίνων με τμήμα Μουσικών Σπουδών το οποίο έχει την έδρα του

στην Άρτα, θα μπορούσε να προωθηθεί περισσότερο η παραδοσιακή μουσική. Μία έξυπνη ιδέα που προτάθηκε από τον Σύλλογο «Μακρυγιάννη» ήταν η δημιουργία συγκροτημάτων με την πρωτοβουλία και υποστήριξη του Πανεπιστημίου, ή του Μουσικού Σχολείου της ευρύτερης περιοχής, ώστε οι νέοι να έρθουν σε άμεση επαφή με τα παραδοσιακά όργανα από μικρή ηλικία και να αγαπήσουν την παραδοσιακή μουσική. Με αυτόν τον τρόπο θα είναι σε θέση να ανακαλύψουν την σπουδαιότητα του δημοτικού τραγουδιού αλλά και την αξία των παραδοσιακών μουσικών οργάνων. Ακόμα, η νέα γενιά έχει την δυνατότητα να παντρέψει αρμονικά και πρωτότυπα τη σύγχρονη μουσική με την παραδοσιακή δημιουργώντας κάτι πολύ όμορφο και δίνοντας μία μοντέρνα νότα στην παράδοση. Δεδομένης της σχέσης που έχουν στις μέρες μας ένα μεγάλο μέρος των νέων με την παραδοσιακή μουσική σε σύγκριση με την σύγχρονη θα ήταν μία καλή λύση ώστε να γνωρίσουν αυτή τη μεριά της μουσικής η οποία είναι παραγκωνισμένη αλλά και πολύ σημαντική στην ιστορία της μουσικής και της παράδοσης. Ένα βασικό σχέδιο που στοχεύει στην ανάπτυξη και την αξιοποίηση της πολιτιστικής κληρονομιάς είναι το Πρόγραμμα SMARTiMONY που αναφέρθηκε και παραπάνω. Ο βασικός στόχος του προγράμματος αυτού είναι να συνδυάσει την καινοτομία της τεχνολογίας με την παράδοση και τον πολιτιστικό τομέα, ώστε να προωθήσει αποτελεσματικά την πόλη αλλά και να αναπτύξει τον τουρισμό της. Βασική προϋπόθεση για να υλοποιηθούν αυτά τα σχέδια είναι οι επενδυτικές κινήσεις που θα αποτελέσουν τον μοχλό της οικονομικής και κατά συνέπεια τουριστικής ανάπτυξης της Άρτας.

6. Σχολιασμός

Νέοι και πολιτισμός

Όπως αναφέρθηκε και παραπάνω, η κοινή αντίληψη στις μέρες μας είναι ότι οι νέοι άνθρωποι τείνουν να απομακρύνονται ολοένα και περισσότερο από την παράδοση και τον πολιτισμό. Ωστόσο, σύμφωνα με τους συνεντευξιαζόμενους της εργασίας αυτής, ένα μεγάλο ποσοστό των νέων του νομού της Άρτας τείνει πια να δείχνει ενδιαφέρον για την πολιτιστική κληρονομιά του τόπου. Την άποψη αυτή ενστερνίζονται και εκφράζουν κυρίως ο κύριος Αρκουμάνης Αθανάσιος με τη δήλωσή του: *«Ναι ναι ασχολούνται. (εννοείται οι νέοι) Έχουμε καταρχάς φωτογραφικές ομάδες, έχουμε κινηματογραφική λέσχη Άρτας, έχουμε δύο φωτογραφικές ομάδες στην περιοχή. Οι σύλλογοι οι πολιτιστικοί βλέπω ότι ειδικά σε κάποια χωριά όπως είναι η Ροδαυγή, όπως είναι η Παντάνασα τώρα που έβγαλε καινούριο σύλλογο.. εε.. υπάρχουν αρκετοί. Είναι οι άνθρωποι που θέλουν να ασχοληθούν.»*. Το στοιχείο αυτό υποδηλώνει την θέληση των νέων ατόμων της περιοχής να ασχοληθούν και να στηρίξουν την πολιτιστική κληρονομιά του τόπου. Την ίδια άποψη φαίνεται να εκφράζει μέσα από τη συνέντευξή του και ο κύριος Μπαλατσός, υπεύθυνος της Δημοτικής Πινακοθήκης της Άρτας ο οποίος δήλωσε στην ερώτηση «αν οι περισσότεροι που συμμετέχουν στις εκδηλώσεις της Πινακοθήκης είναι νέοι», τα ακόλουθα: *«Είναι νέοι. Όταν γίνονται εκθέσεις από σχολεία και πρωτοβάθμια και δευτεροβάθμια, έχουμε μεγάλη επισκεψιμότητα.»* Προφανώς αυτή η πεποίθηση όμως δεν είναι καθολική, καθώς αντίθετη άποψη εξέφρασε η κυρία Μαρία Καραμπά, υπεύθυνη της Εφορείας Αρχαιοτήτων Άρτας η οποία σε ερώτηση σχετικά με το αν οι νέοι (20 έως και 40 ετών) ασχολούνται ενεργά με τις πολιτιστικές δραστηριότητες του δήμου, ανέφερε τα εξής: *«Με βάση την εμπειρία μας από τις δράσεις που υλοποιεί η Εφορεία Αρχαιοτήτων Άρτας, αν και παρατηρείται συμμετοχή των νέων στις πολιτιστικές δραστηριότητες της πόλης, η συμμετοχή αυτή δεν κρίνεται ικανοποιητική (εν αντιθέσει πχ. με τη συμμετοχή των παιδιών και της μαθητικής κοινότητας Πρωτοβάθμιας και Δευτεροβάθμιας Εκπαίδευσης). Οφείλουμε, πιθανόν, οι τοπικοί φορείς πολιτισμού να εντείνουμε τις προσπάθειές μας για την αναβάθμιση τόσο της μεταξύ μας συνεργασίας όσο και των τρόπων προσέγγισης της νέας γενιάς.»* Αυτή η δήλωση φέρνει στο προσκήνιο τις υπάρχουσες δυσκολίες που αντιμετωπίζουν οι αρμόδιοι φορείς, προκειμένου να κινητοποιήσουν τη νέα γενιά να έρθει σε επαφή και να βρει ενδιαφέρουσα την πολιτιστική πλευρά της πόλης τους. Προβληματισμό επίσης προκαλεί η δήλωση της κυρίας Σιάκου, υπεύθυνης της Δημοτικής Βιβλιοθήκης της Άρτας, η οποία ανέφερε ότι οι άνθρωποι που επισκέπτονται τη βιβλιοθήκη έχουν μέσο όρο ηλικίας τα 50 έτη. Από αυτή την αναφορά συμπεραίνουμε ότι οι νέοι της πόλης δεν έχουν τόσο στενή επαφή με τα βιβλία τα οποία είναι ένα μέρος του πολιτισμού και με τη βιβλιοθήκη η οποία μπορεί να σου ανοίξει νέους ορίζοντες.

Από την άλλη πλευρά, η κυρία Μπαρτζώκα Ζωή, μέλος του πολιτιστικού συλλόγου «Μακρυγιάννης» δήλωσε ένα αισιόδοξο για την πόλη και τη νεολαία μήνυμα με το οποίο αναφέρει ότι: *«Έχουμε μέλη από ηλικίας 7 – 8 χρονών στα χορευτικά ας πούμε, μέχρι και συνταξιούχους που έχουν πολλή μεγάλη αγάπη για τον σύλλογο και είναι χρόνια μέλη. Το μεγαλύτερο ποσοστό ηλικίας είναι 35 έως 55 χρονών. Έχουμε γενικά νέα άτομα που ασχολούνται ενεργά και σε εκδηλώσεις που κάνουμε είναι εκεί.»* Εξίσου θετική ήταν η δήλωση της προέδρου του πολιτιστικού Συλλόγου «Ερωδιός» κυρίας Ναυσικάς Σκεντέρη αλλά και του κύριου Ελπιδοφόρου Ιντζέμπελη ενεργού μέλους του πολιτιστικού συλλόγου «Σκουφάς» οι οποίοι έκαναν λόγο για τον ελεύθερο χρόνο των νέων και την ενασχόλησή τους με τις πολιτιστικές εκδηλώσεις. Η μεν κυρία Σκεντέρη ανέφερε ότι *«η αλήθεια είναι ότι δεδομένου του ποσοστού νεολαίας, δεν είναι λίγοι οι νέοι που ασχολούνται και με τους συλλόγους, και με χορευτικά τμήματα, και με πρωτοβουλίες που αναλαμβάνουν για τον δήμο μας. Ευτυχώς όσοι έχουν χρόνο θέλουν να ασχοληθούν με τον πολιτισμό και δείχνουν ενδιαφέρον.»* Από την άλλη πλευρά ο κύριος Ιντζέμπελης, ο οποίος είναι συγγραφέας και έχει εκδόσει 3 βιβλία για την ιστορία της Κόπραινας, μιας παραθαλάσσιας περιοχής κοντά στην Άρτα με σημαντικό υδροβιότοπο, μίλησε για τη σχέση των νέων με τον πολιτισμό με το παρακάτω σχόλιο: *«η αλήθεια είναι ότι δεδομένου του ποσοστού νεολαίας, δεν είναι λίγοι οι νέοι που ασχολούνται και με τους συλλόγους, και με χορευτικά τμήματα, και με πρωτοβουλίες που αναλαμβάνουν για τον δήμο μας. Ευτυχώς όσοι έχουν χρόνο θέλουν να ασχοληθούν με τον πολιτισμό και δείχνουν ενδιαφέρον.»* Τελευταία σχετική δήλωση με την συμμετοχή των νέων στα πολιτιστικά δρώμενα ήταν αυτή του προέδρου του πολιτιστικού Συλλόγου «Σκουφάς» κύριου Νικολάου Μπανταλούκα ο οποίος δήλωσε ότι: *«Πολλά ενεργά μέλη είναι νέοι από 20 έως και 40 χρονών δηλαδή. Αυτοί είναι και οι πιο δραστήριοι, παίρνουν πρωτοβουλίες για δραστηριότητες.»* Το γενικό συμπέρασμα λοιπόν που προκύπτει από τα σχόλια των συνεντευξιαζόμενων είναι ότι οι νέοι της Άρτας σε μεγάλο βαθμό ασχολούνται με τον πολιτιστικό τομέα και με εκδηλώσεις τις οποίες πολλές φορές οργανώνουν οι ίδιοι. Παρόλα αυτά όμως, είναι δεδομένο ότι θα ήταν ωφέλιμη η κινητοποίηση περισσότερων νέων μέσω της ίδρυσης-επανίδρυσης πολιτιστικών συλλόγων που θα επεκταθούν σε πολλές περιοχές του δήμου με οργανωμένο πλαίσιο δράσεων πέρα από τις καθιερωμένες θρησκευτικές εκδηλώσεις, προκειμένου η πόλη και ο πολιτισμικός της πλούτος να γίνει γνωστός σε όλη την Ελλάδα και να προσελκύσει το ενδιαφέρον περισσότερων επισκεπτών. Τέλος ένας παράγοντας που έχει βοηθήσει σημαντικά στην προσέλκυση αλλά και στην κινητοποίηση των νέων για τα τοπικά πολιτιστικά δρώμενα και εκδηλώσεις είναι αναμφίβολα η τεχνολογική εξέλιξη και η εκταταμένη χρήση αυτής. Εν προκειμένω, το πρόγραμμα όλων των εκδηλώσεων αλλά και σχετικό οπτικοακουστικό υλικό από αυτές αναρτώνται στα δημοφιλέστερα κοινωνικά δίκτυα, γνωστοποιώντας με αυτό τον τρόπο τη δράση των πολιτιστικών

φορέων στους χρήστες των δικτύων αυτών, των οποίων η νέα γενιά αποτελεί την πλειοψηφία.

Η ανάγκη για οικονομική ενίσχυση των πολιτιστικών φορέων

Ένα άλλο ζήτημα που τίγεται στο σύνολο των συνεντεύξεων είναι η υποχρηματοδότηση των πολιτιστικών φορέων της περιφέρειας της Ηπείρου, άρα και της Άρτας, και η ανάγκη για ουσιαστική οικονομική ενίσχυση, ούτως ώστε να αναπτύξουν σε μεγαλύτερο βαθμό τις δυνατότητές τους, προωθώντας πιο αποδοτικά τον τοπικό πολιτισμό σε μεγαλύτερο κοινό, όχι μόνο της Άρτας και της ευρύτερης περιοχής αλλά πανελλαδικά ή και διεθνώς. Το συμπέρασμα που προκύπτει από τις απαντήσεις που δόθηκαν είναι ότι η οικονομική βοήθεια του δήμου δεν είναι πάντα παρούσα ή ικανή να καλύψει ακόμα και τις στοιχειωδώς απαραίτητες ανάγκες των φορέων πολιτισμού. Πιο συγκεκριμένα, όπως σημειώθηκε από τον κύριο Μπαλατσό σχετικά με την οικονομική βοήθεια που δέχεται η Πινακοθήκη, προκειμένου να εξασφαλίσει την επιβίωση και τη συνέχεια της λειτουργίας της στον χρόνο: *«Η αλήθεια είναι ότι κάνει προσπάθειες και η Πινακοθήκη και ο Δήμος γενικότερα.. αν και η Πινακοθήκη θα ήθελε κάποιους πίνακες για παράδειγμα του Μόραλη, γιατί τη λένε «Πινακοθήκη Γιάννη Μόραλη» το οποίο δεν υπάρχει αυτή τη στιγμή δυστυχώς. Κάνει προσπάθειες ο Δήμος να αγοράσει κάποια έργα του, αλλά τα οικονομικά είναι λίγο δύσκολα, είναι και οι καιροί τέτοιοι και τα χρήματα που απαιτούνται είναι πολλά. Οπότε ευελπιστώ στο μέλλον ότι θα γίνει.»* Μέσα από τα λόγια του κύριου Μπαλατσού μπορούμε να συμπεράνουμε την ανάγκη που υπάρχει για οικονομική βοήθεια με σκοπό να εξασφαλίσει η πόλη την πολιτιστική της αίγλη, ανανεώνοντας τα έργα της αλλά και προβάλλοντάς τα στο κοινό μέσω εκθέσεων και πολιτιστικών εκδηλώσεων. Επομένως είναι εμφανές πως κρίνεται βασική και απαραίτητη η παροχή οικονομικής στήριξης τόσο από τον δήμο, όσο και μέσω της εθελοντικής συνεισφοράς των ιδιωτών για την ανάπτυξη και την βελτίωση της υπάρχουσας κατάστασης, αλλά και την πραγματοποίηση πολιτιστικών εκδηλώσεων, καθώς και την εξυπηρέτηση των τουριστών. Την ίδια άποψη με τον κύριο Μπαλατσό ενστερνίζεται και η κυρία Σκεντέρη η οποία ανέφερε ότι η οικονομική ενίσχυση προέρχεται αποκλειστικά από τις εκδηλώσεις τις οποίες πραγματοποιεί ο ίδιος ο σύλλογος, οι οποίες εμπεριέχουν και πολιτιστικό περιεχόμενο: *«Από εθελοντές. Τα μέλη βάζουν προσωπική δουλειά και αφιερώνουν χρόνο προσωπικό για τις δράσεις μας. Από εκεί και πέρα οικονομικά ενισχύεται ο σύλλογος μέσα από εκδηλώσεις που κάνει.»*

Από την άλλη η κυρία Καραμπά ανέφερε ότι θεωρεί πως υπάρχει η απαραίτητη στήριξη του Δήμου και των αρμόδιων φορέων. Χαρακτηριστικά απάντησε στην

ερώτηση σχετικά με το αν υπάρχει η απαραίτητη στήριξη στις δράσεις με πολιτιστικό περιεχόμενο: «Ναι, υπάρχει στήριξη των δράσεων της Υπηρεσίας μας τόσο από τους δημόσιους τοπικούς φορείς (Δήμος Αρταίων, Διευθύνσεις Πρωτοβάθμιας και Δευτεροβάθμιας Εκπαίδευσης, Πολιτιστικοί Σύλλογοι κ.α.) είτε για την επίλυση πρακτικών θεμάτων (πχ. ηχητική κάλυψη μίας εκδήλωσης) είτε με την ενεργή συμμετοχή τους (π.χ. υλοποίηση μουσικής παράστασης από το Μουσικό Σχολείο Άρτας), όσο και από επαγγελματίες της πόλης με τη μορφή παροχών σε είδος (πχ. νερό, αρτοπαρασκευάσματα, αναψυκτικά κ.α.)» Αισιόδοξη παρατήρηση ήταν και αυτή της κυρίας Σιάκου, η οποία ανέφερε ότι υπάρχει εθελοντική υλική στήριξη μέσω δωρεών ποικίλων σημαντικών βιβλίων από κατοίκους της ευρύτερης περιοχής αλλά ακόμα και από την Αθήνα ή άλλων πιο απομακρυσμένων περιοχών. Με τη βοήθεια αυτή, η βιβλιοθήκη εμπλουτίζεται σημαντικά και διαθέτει υλικό που παρέχεται δωρεάν στους πολίτες της Άρτας με στόχο να ενημερωθούν για τον πολιτισμό μας και την ιστορία μας. Εκτός από αυτό έκανε λόγο και για οικονομική στήριξη που παρέχεται από τον Δήμο μέσω κονδυλίων που αφορούν τον εφοδιασμό της βιβλιοθήκης με χρήσιμα βιβλία. Ανέφερε λοιπόν ότι: «Στη βιβλιοθήκη γίνονται δωρεές, πάρα πολλές δωρεές. Από τους πολίτες εδώ της Άρτας και από Αρτινούς που είναι εκτός Άρτας. Από Αθήνα μας στέλνουν πάρα πολλά βιβλία. Τώρα ο δήμος μας στηρίζει μέσω κονδυλίων.» Ένα άλλο συμπέρασμα που προκύπτει από τις συνεντεύξεις είναι ότι η εθελοντική δράση των πολιτών είναι εξίσου σημαντική με την οικονομική ενίσχυση που δέχονται. Όπως υπογράμμισε η κυρία Μπαρτζώκα στην ερώτηση αν υπάρχει εθελοντική βοήθεια εκτός της οικονομικής, απάντησε: «Φυσικά μας στηρίζει και ο Δήμος αλλά και πάρα πολλοί εθελοντές που συμμετέχουν σε όλες αυτές τις ομάδες γιατί βάζουν και προσωπική εργασία από πίσω». Η βοήθεια λοιπόν των πολιτών, οι οποίοι χωρίς να προσδοκούν σε προσωπικό όφελος δείχνουν εμπράκτως το ενδιαφέρον τους για τον πολιτιστικό μας πλούτο φανερώνει πως ο ανθρώπινος παράγοντας στηρίζει ακόμα αλλά και στηρίζεται από τον πολιτιστικό θησαυρό. Την ίδια άποψη εξέφρασε μέσα από τη δήλωσή της και η κυρία Σκεντέρη, η οποία ανέφερε χαρακτηριστικά: «Κυρίως με δικές μας πρωτοβουλίες, με τη βοήθεια των γυναικών που έχουν όρεξη και μεράκι να προωθηθεί ο σύλλογός μας και οι δράσεις του.» Επίσης ο κύριος Μπανταλούκας μίλησε για σημαντική στήριξη από τους πολιτιστικούς συλλόγους αλλά και από άλλους φορείς όπως τα μουσεία: «Στηρίζεται έμπρακτα από τους πολιτιστικούς μας συλλόγους οι οποίοι προωθούν τον πολιτισμό της πόλης, από τον Δήμο που μας βοηθάει να τις διοργανώσουμε, η εφορεία αρχαιοτήτων που στηρίζει όλα τα μουσεία και τους αρχαιολογικούς χώρους.»

Τα προβλήματα της πολιτισμικής προώθησης

Η ανάπτυξη του πολιτισμικού φορέα και της πολιτιστικής προώθησης στην Άρτα καλείται να αντιμετωπίσει πολλά εμπόδια. Αρχικά, η περιορισμένη οικονομική βοήθεια (είτε κρατική είτε ιδιωτική) από τους αρμόδιους φορείς έχει ως αποτέλεσμα να μην είναι εφικτή η πραγματοποίηση αρκετών εκδηλώσεων πολιτιστικού περιεχομένου οι οποίες θα προσελκύσουν το ενδιαφέρον των επισκεπτών. Κατά δεύτερον, η ανυπαρξία εγκαταστάσεων για να φιλοξενήσουν τα πολιτιστικά δρώμενα που λαμβάνουν χώρα στην πόλη της Άρτας έχει ως συνέπεια να παραμένουν περιορισμένες οι ευκαιρίες για εκδηλώσεις, αλλά όταν αυτές πραγματοποιούνται να μην μπορούν να παρακολουθηθούν από πολύ μεγάλο κοινό (τουριστικό ή μη). Επιπρόσθετα, λειψανδρία επικρατεί και όσον αφορά το ανθρώπινο δυναμικό της Άρτας που εργάζεται στα πεδία της οργάνωσης – ανάπτυξης και προώθησης του τουρισμού, αλλά και γενικότερα συνδέεται επαγγελματικά με τον πολιτισμό. Με βάση τις συνεντεύξεις και τις ερωτήσεις που τέθηκαν, καταγράφηκαν τα ακόλουθα σχόλια. Ένα από τα πιο καίρια προβλήματα που καταβάλλουν τον πολιτιστικό κλάδο στην πόλη της Άρτας αφορά την περιορισμένη ύπαρξη καταρτισμένου προσωπικού με αποτέλεσμα να είναι υποστελεχωμένος ο πολιτιστικός τομέας. Όπως ανέφερε η κυρία Καραμπά: *«Σε ό,τι αφορά την Υπηρεσία μας, σημαντικό τροχοπέδη στην περαιτέρω προβολή της πολιτιστικής μας κληρονομιάς παραμένει -διαχρονικά- η έλλειψη επαρκών χρηματοδοτήσεων, η οποία σε συνδυασμό με την έλλειψη προσωπικού επιτείνει το πρόβλημα.»* Όπως γίνεται αντιληπτό, ο συνδυασμός μειωμένων κονδυλίων και προσωπικού έχει ως συνέπεια να δυσχεραίνει την προσπάθεια των αρμόδιων για να προωθήσουν την πολιτιστική πλευρά της Άρτας. Όπως αναφέρθηκε και από την κυρία Σιάκου,: *«Αντιμετωπίζει διάφορα προβλήματα. (η Δημοτική Βιβλιοθήκη) Δεν έχει προσωπικό. Αυτό είναι το μεγαλύτερο πρόβλημα. Χρειάζονται τουλάχιστον δύο άτομα, για αυτό και δεν μπορεί να ανοίξει το απόγευμα, είναι μόνο το πρωί. Σιγά σιγά όμως πιστεύω αν βρεθούν και άλλα άτομα θα λειτουργήσει πιο σωστά. Επίσης δεν υπάρχουν τα τεχνολογικά μέσα. Μέχρι και σήμερα η διαδικασία της καταγραφής του δανεισμού γίνεται χειρόγραφα και αυτό απαιτεί πολύ χρόνο για όλους. Δεν υπάρχει οργάνωση και εμείς δύο άτομα δεν μπορούμε να κάνουμε πολλά. Είμαι εγώ και μία κοπέλα που κάνει πρακτική.»* Η συγκεκριμένη απάντηση μας προβληματίζει ιδιαίτερα, αν αναλογιστούμε ότι ο λόγος που ο πολιτιστικός κλάδος παραμένει υποανάπτυκτος είναι το μειωμένο ανθρώπινο δυναμικό που θα μπορούσε να στελεχώσει διάφορες θέσεις εργασίας και να προωθήσει με αυτόν τον τρόπο την πόλη μέσα από τον πολιτιστικό τουρισμό. Ένα άλλο ζήτημα που καλείται να αντιμετωπίσει ο δήμος της Άρτας είναι η παροχή εγκαταστάσεων. Όπως αναφέρθηκε από τον κύριο Αρκουμάνη: *«Είναι ένα μεγάλο πρόβλημα. (η ανυπαρξία εγκαταστάσεων) Φέτος ας πούμε έγιναν εγκαταστάσεις, που και πάλι δεν έγιναν ολοκληρωμένες γιατί αυτό υποτίθεται πρέπει να πας μαζί με τα καμαρίνια, μαζί με*

ένα υποτυπώδες σύστημα ήχου, φωτιστικών, με τις τουαλέτες του... να είναι σαν συγκρότημα.. όχι το ένα εδώ το άλλο εκεί. Σε έναν μελετημένο χώρο, περιφραγμένο, για να μην μπορεί ο άλλος να πηδήξει από κάπου που είναι χαλασμένα. Αν το δώσουμε αυτό πιστεύω ότι του χρόνου θα είμαστε πολύ καλά. Ήδη φέτος με το που βγάλαμε το δελτίο τύπου, που το βγάλαμε και πάρα πολύ αργά, γιατί δυστυχώς είναι αρκετές διαδικασίες για να κάνουμε μία ανάρτηση.. εε.. υπήρξε φοβερή ανταπόκριση, δηλαδή ήρθαν μεγάλα θεατρικά, μεγάλες συναυλίες. Έγιναν πράγματα πολύ περισσότερα σε σχέση με πέρσι που δεν υπήρχε αυτή η υποδομή. Δυστυχώς αυτή η υποδομή δεν είναι μόνιμη, νοικιάστηκε και θα απομακρυνθεί.» Συνεχίζοντας στο ίδιο θέμα των εμποδίων που αντιμετωπίζει η πολιτιστική ανάπτυξη της πόλης, ο κύριος Αρκουμάνης έκανε λόγο για την μη ύπαρξη δομημένου και στοχευμένου προγράμματος που έχει ως στόχο την προώθηση της πόλης και των δράσεων με πολιτιστικό περιεχόμενο: «ο τουρισμός στην περιοχή δεν είναι αναπτυγμένος. Εμείς τώρα σιγά σιγά κάνουμε τα πρώτα μας βηματάκια σαν βρέφος κι εμείς τώρα. Δεν έχουμε ακόμα πει ότι η Άρτα έχει... ποιο είναι το τουριστικό προϊόν της Άρτας ακόμα δεν το έχουμε πει στον κόσμο. Λέμε δηλαδή έχουμε τα βυζαντινά.. δεν είναι απλά να πεις «αα έχω βυζαντινά» πρέπει να είναι ένα πακέτο. Δηλαδή ένα τουριστικό προϊόν, θα έρθει ο άλλος να δει την εκκλησία, θα δει την Παρηγορήτισσα η οποία πραγματικά είναι μοναδική, και μετά;.. Τι κάνεις μετά» Αυτό το σχόλιο αποδεικνύει έλλειψη οργάνωσης και απουσία στοχοθεσίας, ένας συνδυασμός που δυσχεραίνει ακόμα περισσότερο την προσπάθεια των φορέων για πολιτιστική και τουριστική προώθηση της πόλης. Την ίδια άποψη σχετικά με τα προβλήματα των συλλόγων ενστερνίζεται και η κυρία Μπαρτζώκα όπως φαίνεται από τα λεγόμενά της τα οποία υποδεικνύουν ανυπαρξία εθελοντών αλλά και υλικής βοήθειας: «Ο πολιτιστικός σύλλογος τα τελευταία χρόνια, κυρίως μετά από τον κορονοϊό ταλανίζεται από μικρά προβλήματα. Ας πούμε αρκετοί απομακρύνθηκαν από τον σύλλογο, άλλοι λόγω εργασίας άλλοι λόγω έλλειψης χρόνου. Επίσης δεν έχουμε καινούριες παραδοσιακές φορεσιές για το τμήμα χορού.. Ένα άλλο θέμα είναι ότι κάποια από τα μουσικά όργανα δεν είναι σε καλή κατάσταση γιατί είναι πολλών χρόνων. Δεν έχουμε και άτομα να ανασυντάξουν την χορωδία μας. Ελπίζω σιγά σιγά να διορθωθούν και αυτά να λειτουργούμε και εμείς ομαλά στα τμήματα μας για να δίνουμε τον καλύτερό μας εαυτό.» Ένα ακόμα ζήτημα που πρέπει να λάβουμε υπόψιν είναι και οι αστάθμητοι παράγοντες που επηρεάζουν σε μεγάλο βαθμό το έργο για παράδειγμα των πολιτιστικών συλλόγων. Πιο συγκεκριμένα, η κυρία Σκεντέρη ανέφερε ως πρόβλημα την συνθήκη της καραντίνας στην οποία βρισκόμασταν κατά τη διάρκεια της επιδημίας με άμεση συνέπεια να σταματήσουν όλες οι δράσεις που σχετίζονταν με τον πολιτισμό, να κλείσουν πολιτιστικοί και πνευματικοί χώροι αλλά και να πληγεί σε μεγάλο βαθμό κάθε μορφή τουρισμού. Εκτός από αυτό έθιξε και το ζήτημα των ανεπαρκών πρωτοβουλιών εκ μέρους όλων των αρμόδιων φορέων σχετικά με τις πολιτιστικές δράσεις: «Περάσαμε μία κρίση λόγω καραντίνας 2,5 χρόνια τώρα. Ήταν όλα

κλειστά, δεν υπήρχαν δραστηριότητες, χάθηκε η επαφή με τα μουσεία και τον πολιτισμό. Τώρα είμαστε σε μία φάση που προσπαθούμε όλοι να ανακάμψουμε. Από εκεί και πέρα, θα έπρεπε να γίνονται πιο πολλές δράσεις για να γίνει γνωστός ο πολιτισμός μας, οι παραδόσεις, όλα.» Ένα άλλο εξίσου καίριο πρόβλημα που αναφέρθηκε σχετίζεται με τον εποχιακό πολιτιστικό τουρισμό. Πιο συγκεκριμένα, όπως υπογραμμίστηκε και παραπάνω, ένα ζήτημα του τουρισμού στην Άρτα είναι η εποχιακή συνθήκη που τον περιβάλλει. Το γεγονός αυτό έθιξε και ο κύριος Μπανταλούκας με την απάντησή του σχετικά με τα προβλήματα του πολιτιστικού τομέα: *«Έχουμε αρκετά προβλήματα, με βασικότερα τα οικονομικά και την απουσία δυνατοτήτων τον χειμώνα. Είμαστε κυρίως εποχιακοί όσον αφορά τις πολιτιστικές μας δράσεις. Θα θέλαμε να κάνουμε πιο πολλές εκδηλώσεις και τον χειμώνα, να προσελκύσουμε περισσότερο κόσμο. Αλλά αυτό θέλει καλύτερο σχεδιασμό.»* Όπως αναφέρθηκε και παραπάνω, παρουσιάζεται ως βασικό πρόβλημα η αδυναμία της πόλης να στηρίξει τον τουρισμό σε κάθε εποχή και περίοδο, με αποτέλεσμα να αναγκάζεται να αρκείται στον εποχιακή καλοκαιρινή τουριστική περίοδο, η οποία φυσικά δεν είναι αρκετή ούτε για να καλύψει τις οικονομικές ανάγκες που προκύπτουν και μπορεί να στηρίξει ο τουριστικός κλάδος, ούτε όμως έχει την ευκαιρία να αναδείξει τον τουριστικό της πλούτο. Από την άλλη πλευρά ο κύριος Ιντζέμπελης, ανέφερε ως βασικότερο πρόβλημα του πολιτιστικού τομέα την περιορισμένη ενασχόληση των πολιτών με τα πολιτιστικά δρώμενα. Συγκεκριμένα ανέφερε τα ακόλουθα: *«Εγώ πιστεύω ότι το βασικότερο πρόβλημα αυτή τη στιγμή είναι ότι οι άνθρωποι δεν ασχολούνται πια για διάφορους λόγους με τα πολιτιστικά. Όπως και να το κάνουμε, ο πολιτιστικός τομέας ειδικά στην περιφέρεια του νομού μας είναι άρρηκτα συνδεδεμένος με την ατομική πρωτοβουλία. Εεε..Αυτή ακριβώς η πρωτοβουλία από τα χρόνια της κρίσης και μετά έχει περιοριστεί επειδή οι νεότεροι άνθρωποι εγκαταλείπουν τα χωριά τους και μετακομίζουν σε μεγαλύτερες πόλεις, είτε αν συνεχίζουν να μένουν στον τόπο τους, δεν έχουν τον απαραίτητο χρόνο να ασχοληθούν με τα θέματα αυτά λόγω της εργασίας τους.»*

Επίλογος

Ολοκληρώνοντας την εργασία και συνοψίζοντας όσα παρουσιάστηκαν παραπάνω, προκύπτει ότι η ευρύτερη περιοχή της Άρτας αναμφισβήτητα διαθέτει πληθώρα ιδιαίτερων πολιτιστικών αγαθών-προϊόντων, άρα και σαφείς προοπτικές προβολής και αξιοποίησης αυτών, στα πλαίσια του city branding, με απότερο σκοπό την πολιτιστική και οικονομική ανάπτυξη της περιοχής. Παρ' όλα αυτά, η ανάλυση των διαθέσιμων στατιστικών στοιχείων καθώς και των απαντήσεων των συνεντευξιαζόμενων, οδηγεί στο συμπέρασμα ότι η ανάδειξη και αξιοποίηση των συγκεκριμένων πολιτιστικών αγαθών από τους τοπικούς φορείς κρίνεται ανεπαρκής. Για το λόγο αυτό στο τελευταίο αυτό κομμάτι της παρούσας διπλωματικής εργασίας, θα ήθελα να παραθέσω κάποιες προτάσεις οι οποίες κατά την προσωπική μου άποψη, θα μπορούσαν να συμβάλλουν σημαντικά προς την κατεύθυνση της προώθησης του πολιτιστικού τουρισμού γενικότερα, αλλά και ειδικότερα για την περιοχή της Άρτας.

Πρώτον, μια πρωτοβουλία που θα εξυπηρετούσε την ανάδειξη της πόλης και την προσέλκυση Ελλήνων αλλά και ξένων επισκεπτών θα ήταν η διοργάνωση ενός θεματικού καλλιτεχνικού φεστιβάλ με επίκεντρο το γεφύρι της Άρτας στον ποταμό Άραχθο. Παρόμοιες διοργανώσεις πραγματοποιούνται ήδη με σημαντική επιτυχία σε διάφορες περιοχές της χώρας μας (π.χ. River Party Νεστορίου Καστοριάς, Mountain Festival στο Χιονοδρομικό Κέντρο Καλαβρύτων, Γιορτές Παλιάς Πόλης Ξάνθης) και στο πλαίσιο ενός τέτοιου φεστιβάλ είναι δυνατή η ανάδειξη της παραδοσιακής μουσικής της κάθε περιοχής, συνδυαζόμενη με τις σύγχρονες δημιουργίες δημοφιλών αλλά και ανερχομένων Ελλήνων καλλιτεχνών. Όπως είναι προφανές, ένα τέτοιο φεστιβάλ μπορεί να πραγματοποιηθεί μόνο υπό την αιγίδα τόσο των τοπικών συλλόγων νέων, πολιτιστικών φορέων για την οργάνωση και προβολή του, όσο και των πολιτικών αρχών της Άρτας για την υλοποίηση και οικονομική στήριξη αυτού. Έκτος από αυτά βέβαια στις μέρες μας κρίνεται απαραίτητη και η ιδιωτική πρωτοβουλία (τοπικών και όχι μόνο) επιχειρήσεων για την οικονομική ένεση της διοργάνωσης μέσω διαφημιστικής καμπάνιας και χορηγιών.

Δεύτερον, η επισκεψιμότητα στα χωριά αλλά και την πόλη της Άρτας είναι απαραίτητο να αυξηθεί καθ' όλη τη διάρκεια του έτους, αποβάλλοντας έτσι τον εποχικό χαρακτήρα που φαίνεται να διαθέτει την παρούσα χρονική στιγμή. Την επίτευξη του παραπάνω σκοπού μπορεί να εξυπηρετήσει η επαφή και η συνεργασία μεταξύ των τοπικών φορέων και πολιτιστικών ομάδων με τουριστικά πρακτορεία από όλη την Ελλάδα αλλά και γειτονικές βαλκανικές χώρες, ούτως ώστε να δημιουργηθούν σχετικά πακέτα εκδρομών, ίσως σε συνδυασμό και με επισκέψεις στα δημοφιλή γειτονικά Ιωάννινα. Οι εκδρομές αυτές μπορεί να περιλαμβάνουν δραστηριότητες ιστορικού και λαογραφικού χαρακτήρα αλλά και ευκαιρίες επαφής

των επισκεπτών με τις φυσικές και γαστρονομικές ομορφιές της περιοχής. Βασικό προαπαιτούμενο για την υλοποίηση της συγκεκριμένης πρότασης αποτελεί, όπως έχει ήδη αναφερθεί στην παρούσα εργασία, η κατασκευή και λειτουργία περισσότερων τουριστικών καταλυμάτων υψηλών προδιαγραφών για να μπορέσουν να φιλοξενήσουν ξένους επισκέπτες και να τους παρέχουν τις απαραίτητες υπηρεσίες.

Επιπρόσθετα, θα μπορούσαμε να αξιοποιήσουμε ανεκμετάλλευτα κτίρια χρησιμοποιώντας τα ως στέγες πολιτισμού όπως δημοτικά θέατρα, πινακοθήκες και χώροι φιλοξενίας μουσικών και οπτικών θεαμάτων. Με τον τρόπο αυτό οι πολίτες της πόλης μας θα έχουν την ευκαιρία να έρθουν σε επαφή με κάθε μορφή πολιτισμού καταβάλλοντας ένα μικρό χρηματικό ποσό. Τέλος, αξιοποιώντας την τεχνολογική καινοτομία θα μπορούσαμε να χρησιμοποιήσουμε διαδικτυακές πλατφόρμες με τις οποίες οι επισκέπτες της πόλης μας θα κάνουν πιο ευχάριστη την πλοήγησή τους, έχοντας τη δυνατότητα με τη χρήση του κινητού τους να γνωρίσουν την πόλη έχοντας πρόσβαση στα σημεία ενδιαφέροντος όπως αξιοθέατα, μουσεία, γκαλερί, θέατρα. Συνοψίζοντας όλα τα παραπάνω, η πολιτιστική προώθηση της πόλης μπορεί να χαρακτηριστεί από επιτυχία, εφόσον συνδυάσει καινοτόμες δράσεις πολιτιστικού περιεχομένου οι οποίες όχι μόνο θα κάνουν ευρέως γνωστή την πόλη, αυξάνοντας την τουριστική της δύναμη, αλλά και παράδειγμα προς μίμηση για τις υπόλοιπες περιοχές της χώρας που βρίσκονται αυτή τη στιγμή στην αφάνεια.

Βιβλιογραφία

Διαδικτυακές πηγές

- **Γαγλιás Αλέξης**, (2017), 27 αιώνες πόλη: Η Άρτα από την λαμπρή Αμβρακία της δημοκρατίας ως το Δεσποτάτο και τους Κομνηνοδουκάδες.
Ανακτήθηκε από: https://www.huffingtonpost.gr/2017/01/30/culture-i-arta-apo-ti-labri-amvrakia-os-to-depotato_n_14355648.html
- **Γιαννακοπούλου Στέλλα, Δαμίγος Δημήτρης & Καλιαμπάκος Δημήτρης**, (2016), Η Πολιτιστική Οικονομία ως εργαλείο διαχείρισης του ορεινού χώρου η κοινωνική και οικονομική αξία του Γεφυριού της Πλάκας στην Ήπειρο
Ανακτήθηκε από: https://www.citybranding.gr/2016/02/blog-post_18.html
- **Ζευκίλη Δέσποινα**, (2023), Πολιτισμός και τουρισμός, ποιος χρειάζεται ποιον;
Ανακτήθηκε από: <https://www.athinorama.gr/texnes/3020775/politismos-kai-tourismos-poi-os-xreiazetai-poi-on/>
- **Καλαντίδης Άρης**, (2014), Ο πολιτισμός είναι οικονομία – ή μήπως όχι;
Ανακτήθηκε από: <https://parallaximag.gr/parallax-view/o-politismos-ine-ikonomia-i-mipos-o>
- **Κατσουνάκη Μαρία**, (2019), Νέοι και πολιτισμός, μια σχέση απρόθυμη.
Ανακτήθηκε από: <https://www.kathimerini.gr/opinion/1008982/neoi-kai-politismos-mia-schesi-aprothymi/>
- **Μουτζάλη Αφέντρα**, (2014), Πειρατές από το Αλγέρι, ο Γατοφάγος και το γεφύρι της Άρτας
Ανακτήθηκε από: <https://www.archaiologia.gr/blog/2014/03/31/%CF%80%CE%B5%CE%B9%CF%81%CE%B1%CF%84%CE%AD%CF%82-%CE%B1%CF%80%CF%8C-%CF%84%CE%BF-%CE%B1%CE%BB%CE%B3%CE%AD%CF%81%CE%B9-%CE%BF-%CE%B3%CE%B1%CF%84%CE%BF%CF%86%CE%AC%CE%B3%CE%BF%CF%82-%CE%BA%CE%B1%CE%B9/>
- **Μπαρτζώκα Ζωή**, (2021), Άρτα Εκπέμπει Sos! Πολιτισμός Υπό Ομηρία;
Ανακτήθηκε από: <https://ixotisartas.gr/%CE%AC%CF%81%CF%84%CE%B1-%CE%B5%CE%BA%CF%80%CE%AD%CE%BC%CF%80%CE%B5%CE%B9-sos-%CF%80%CE%BF%CE%BB%CE%B9%CF%84%CE%B9%CF%83%CE%BC%CF%8C%CF%82-%CF%85%CF%80%CF%8C-%CE%BF%CE%BC%CE%B7%CF%81%CE%AF%CE%B1/>
- **Μπέλλος Ηλίας**, (2018), Πολιτισμός, η χαμένη ευκαιρία του τουρισμού
Ανακτήθηκε από: <https://www.kathimerini.gr/society/960335/politismos-i-chameni-eykairia-toy-toyrismoy/>
- **Νικολαΐδης Ηλίας**, (2016), Είναι Ο Πολιτισμός Η Βαριά Βιομηχανία Της Ελλάδας;
Ανακτήθηκε από: <https://www.dianeosis.org/2016/09/einai-o-politismos-i-baria-biomixania-tis-elladas/>

- **Πάντζιου Ελευθερία**, (2021), Report: Culture Sector Can Become Competitive Advantage for Greece in post-Covid Era
Ανακτήθηκε από: <https://news.gtp.gr/2021/12/07/report-culture-sector-can-become-competitive-advantage-for-greece-in-post-covid-era/>
- **Παραβάντη Μαρία**, (2018), Arta of Byzantine Monuments and Wetlands Takes Steps to Tap into Tourism
Ανακτήθηκε από: <https://diazoma.gr/en/press-releases/arta-byzantine-monuments-wetlands-takes-steps-tap-tourism/>
- **Πολυμέρου-Καμηλάκη Αικατερίνη**, (2021), Παραδοσιακή πολιτιστική κληρονομιά και οικονομική ανάπτυξη
Ανακτήθηκε από: <https://greece2021.gr/olomeleia/4987-paradosiaki-politistiki-klironomia-kai-oikonomiki-anaptyksi>
- **Ραβανός Άρης**, (2017), ΠΟΛΙΤΙΣΤΙΚΗ ΑΝΑΓΕΝΝΗΣΗ ΤΗΣ ΑΡΤΑΣ...ΤΟ ΣΤΟΙΧΗΜΑ ΠΟΥ ΠΡΕΠΕΙ ΝΑ ΚΕΡΔΙΣΕΙ Η ΑΡΤΑ.
Ανακτήθηκε από: <https://www.artavoice.gr/apopseis/politistiki-anagennisi-tis-artasto-stoihima-poy-prepei-na-kerdisei-i-arta>
- **Τσάπαλος Όμηρος**, (2015), Πηγαίνοντας την Ελλάδα μπροστά: Ο Πολιτισμός ως μοχλός Ανάπτυξης και Δημιουργίας.
Ανακτήθηκε από: <https://kedisa.gr/phgainontas-thn-ellada-mprosta-o-politismos-ws-moxlos-anaptykshs-kai-dhmiourgias/>
- **Φέσσα Αλεξία**, (2017), Άρτα: Ιστορική αναδρομή στην πόλη με την λαμπρή βυζαντινή παράδοση!
Ανακτήθηκε από: <https://www.gnoristetinellada.gr/anadromes/24-ipeiros/5623-arta-istoriki-anadromi-stin-me-tin-lampri-vyzantini-paradosi>
- **Ψυλλιάς Χριστόφορος**, (2023), Πολιτιστικός τουρισμός και δημιουργική οικονομία
Ανακτήθηκε από: <https://dimokratikifoni.gr/politistikos-tourismos-kai-dimiourgiki-oikonomia-tou-christoforou-psyllia/>
- **SMARTIMONY Project**, (2020), Promotion of the Cultural Heritage of Arta for its Innovative Tourism Utilization
Ανακτήθηκε από: smartimony.eu

Βιβλία (σε έντυπη ή ηλεκτρονική μορφή)

- **Αυδίκος Ευάγγελος**, (2014), Οι πολιτιστικές και δημιουργικές βιομηχανίες στην Ελλάδα, Εκδόσεις ΕΠΙΚΕΝΤΡΟ
- **Βαρβαρέσος Στέλιος**, (2005), ΤΟΥΡΙΣΜΟΣ: Έννοιες, μεγέθη, δομές – Η ελληνική πραγματικότητα, Εκδόσεις ΠΡΟΠΟΜΠΟΣ
- **Ιντζέμπελης Ελπιδοφόρος**, (2013), Η Άρτα των λογοτεχνών και των περιηγητών: Από την αρχαιότητα ως τις μέρες μας, Εκδόσεις Διαπολιτισμός
- **Κακάμπουρα Ρέα**, (2023), Η συμβολή των συλλόγων στη διαχείριση της

πολιτιστικής κληρονομιάς, Εκδόσεις Εθνικού και Καποδιστριακού Πανεπιστημίου Αθηνών – Εργαστήριο Κοινωνικών Επιστημών

- **Καραχάλης Νικόλαος Γεώργιος**, (2015), Πολιτισμική διαχείριση, τοπική κοινωνία και βιώσιμη ανάπτυξη (Κεφάλαιο 7 -Στρατηγικές διαχείρισης της εικόνας και της προβολής των πόλεων (city branding) και πολιτιστική αναζωογόνηση), Ανοικτές Ακαδημαϊκές Εκδόσεις Κάλλιπος
- **Μήτουλα Ρόιδω & Καλδής Παναγιώτης**, (2018), City branding και βιώσιμη ανάπτυξη: Η περίπτωση των πολιτιστικών διαδρομών (1^η έκδοση), Βιβλιοθήκη Τουριστικών Επιστημών Εκδόσεις Παπαζήση
- **Μπαμπινιώτης Γεώργιος**, (2019), Λεξικό της νέας ελληνικής γλώσσας με σχόλια για τη σωστή χρήση των λέξεων (Έκδοση 2019), Εκδόσεις Κέντρο Λεξικολογίας
- **Μπονάρου Χριστίνα**, (2012), Οπτικός πολιτισμός και τουρισμός – Αναπαραστάσεις της Ελλάδας στις τουριστικές καρτ ποστάλ, [Βιβλιοθήκη Τουριστικών Επιστημών](#) Εκδόσεις Παπαζήση
- **Νικολάου Γιώργος**, (2011), Διαπολιτισμική Διδακτική – Το νέο περιβάλλον – Βασικές αρχές, Εκδόσεις ΠΕΔΙΟ
- **Σωπαση Ειρήνη**, (2013), Επιχειρηματικότητα και Τουριστική – Πολιτιστική Ανάπτυξη, Εκδόσεις Γενικής Γραμματείας Δια Βίου Μάθησης
- **Cuche Denys**, (2001), Η έννοια της κουλτούρας στις κοινωνικές επιστήμες (μετάφραση: Σιατίτσας Φώτης), Εκδόσεις ΤΥΠΩΘΗΤΩ / ΔΑΡΔΑΝΟΣ
- **Gartner William**, (2001), Τουριστική Ανάπτυξη: Αρχές, διαδικασίες και πολιτικές (μετάφραση: Αποστολοπούλου Αντιγόνη), Εκδόσεις Έλλην
- **Kroeber Alfred & Kluckhohn Clyde**, (1952), Culture. A critical review of concepts and definitions, Papers of the Peabody Museum of American Archaeology and Ethnology, Harvard University
- **Sanon Albert**, (1978), Vocabulaire critique des relations internationales dans les domaines culturel, scientifique et de la coopération technique, La maison du dictionnaire

Παράθεμα συνεντεύξεων

A. Συνέντευξη με τον προϊστάμενο του τμήματος πολιτισμού του δήμου Αρταίων, κύριο Αρκουμάνη Θανάση.

E: Καλημέρα σας κύριε Αρκουμάνη, όπως σας είπα είμαι η Παπασπύρου Κωνσταντίνα, φοιτήτρια του μεταπτυχιακού προγράμματος του πανεπιστημίου Πελοποννήσου. Η πρώτη ερώτηση που ήθελα να σας κάνω κύριε Αρκουμάνη είναι πως πιστεύετε ότι η Άρτα μπορεί να αναπτυχθεί μέσα από τον τουριστικό πολιτισμό;

Θ: Αν γίνουν σωστά βήματα, ο πολιτιστικός τουρισμός μόνο καλό μπορεί να κάνει σε έναν τόπο, αρκεί να γίνουν σωστά. Δηλαδή πρέπει να έχεις κάτι σωστά οργανωμένο, πρωτότυπο να είναι, να μην είναι φασόν, γιατί φεστιβάλ υπάρχουν πλέον και εκδηλώσεις γίνονται φασόν σε όλη την Ελλάδα. Να φέρεις κάτι διαφορετικό ή τουλάχιστον να επενδύσεις σε έναν τομέα της εκδήλωσης που θα προσφέρει κάτι διαφορετικό στον κόσμο.

E: Ναι.

Θ: Ο Έλληνας πλέον, δουλεύει μέσω της τεχνολογίας την τελευταία δεκαετία-δεκαπενταετία, είναι οι άνθρωποι που βλέπουν τι γίνεται στο εξωτερικό, μπορούν να κρίνουνε, να συγκρίνουνε και εκεί μέσα βλέπεις... (μεσολάβησε διακοπή λόγω επίσκεψης) Εμείς τώρα παραδείγματος χάρη τον Σεπτέμβριο θα κάνουμε ένα φεστιβάλ νέων.

E: Πολύ ωραία!

Θ: Δεν το κάνουμε εμείς για τους νέους. Θέλουμε να συμμετέχουν και οι νέοι μέσα.

E: Ναι φαντάζομαι. Παρεμπιπτόντως, οι νέοι ασχολούνται στην Άρτα με τον πολιτισμό;

Θ: Όταν λέτε νέοι;

E: Δηλαδή μέσος όρος ηλικίας.. εε.. βασικά από 20 μέχρι 40 χρόνων θα έλεγα.

Θ: Ναι ναι ασχολούνται. Έχουμε καταρχάς φωτογραφικές ομάδες, έχουμε κινηματογραφική λέσχη Άρτας, έχουμε δύο φωτογραφικές ομάδες στην περιοχή. Οι σύλλογοι οι πολιτιστικοί βλέπω ότι ειδικά σε κάποια χωριά όπως είναι η Ροδαυγή, όπως είναι η Παντάνασα τώρα που έβγαλε καινούριο σύλλογο.. εε.. υπάρχουν αρκετοί. Είναι οι άνθρωποι που θέλουν να ασχοληθούν. Μετά από μία περίοδο τουλάχιστον τριών ετών λόγω κορωνοϊού.

E: Επιστρέψανε εε;

Θ: Είχαν παγώσει όλα. Είχαμε μία περίοδο κάμψης των πολιτιστικών συλλόγων γενικά. Όχι ακριβώς κάμψης, είχαν βαλτώσει να το πω έτσι. Δηλαδή αρκετοί σύλλογοι έχουν μείνει στα ίδια και στα ίδια. Κάνουμε ένα πανηγύρι το χρόνο, μία εκδήλωση το χρόνο και τελείωσε. Υπάρχουν κάποιοι βέβαια οι οποίοι είναι πολύ ψηλά, όπως παραδείγματος χάρη θα το ξαναπώ η Ροδαυγή που κάνει το ροδοφέγγαρο αυτή την περίοδο 20 μέρες με εκδηλώσεις.

Ε: Άρα, προσελκύει και τουρισμό ταυτόχρονα..

Θ: Εε βέβαια! Ο τουρισμός δύο μεγάλες πυλώνες έχει για μένα: το ένα είναι ο πολιτισμός και το άλλο είναι η γαστρονομία.

Ε: Ναι ναι σίγουρα.

Θ: Θα πας να δεις σίγουρα την εκκλησία, θα πας να δεις τον ναό, θα πας να δεις τα αρχαία μιας πόλης, μετά τι θες να δεις;.. Θες να το συνδυάσεις με μία εκδήλωση, κάπου να βγεις το βράδυ, να δεις κάτι και με το φαγητό.

Ε: Σίγουρα, έτσι γνωρίζεις και την περιοχή.

Θ: Αυτά είναι τα δύο κεφάλαια του τουρισμού. Πέρα από το κλασικό που λες θα πάω να δω τα αξιοθέατα. Αξιοθέατο τι σημαίνει; Αυτό που αξίζει να δεις.. άρα τι αξίζει να δεις.. να δεις τον πολιτισμό, μία εκδήλωση που αν έχει και ντόπιο χρώμα, τοπικό, ακόμα καλύτερα.

Ε: Οι δράσεις στηρίζονται από τον Δήμο;

Θ: Οι δράσεις στηρίζονται πάρα πολύ από τον Δήμο. Δηλαδή δεν υπάρχει.. ελάχιστες είναι οι περιπτώσεις που δεν βοηθάμε... είτε γιατί μας ζητάνε κάποιες δαπάνες οι οποίες δεν είναι δηλωμένες, δηλαδή εγώ δεν μπορώ να καλύψω κάποιον, αν μου ζητήσει ένας σύλλογος να καλύψω τα έξοδα ενός καλλιτέχνη να έρθει. Μπορώ να καλύψω την αμοιβή, μπορώ να καλύψω ηχητικά, τραπεζοκαθίσματα, μπορώ να καλύψω άλλα πράγματα. Ή αν μας το ζητήσουν δυο τρεις μέρες πριν.

Ε: Φαντάζομαι θέλετε χρόνο οργάνωσης.

Θ: Υπάρχει κάποια διαδικασία Ο ιδιώτης μπορεί βέβαια να μην έχει τόσα πολλά χρήματα (ο ιδιωτικός τομέας) αλλά τα βγάζει όμως πολύ πιο εύκολα, δηλαδή μέσα στην ίδια μέρα αν θέλει το κανονίζει και προχωράει μία εκδήλωση. Εδώ πέρα είναι πολύ διαφορετικά τα πράγματα, πρέπει να έχεις καιρό πριν.

Ε: Σίγουρα.

Θ: Τουλάχιστον ένα μήνα και παραπάνω.

Ε: Ναι γιατί θέλει οργάνωση.

Θ: Συν το γεγονός ότι επειδή ο πρώτος βαθμός τοπικής αυτοδιοίκησης είναι πάρα πολύ κοντά στον πολίτη, δεν είναι όπως είναι η περιφέρεια που είναι λίγο πιο πάνω και στο απυρόβλητο... έρχονται πάρα πολλοί. Φανταστείτε εμείς τώρα έχουμε στην περιοχή πάνω από πενήντα πολιτιστικούς συλλόγους.

Ε: Στην Άρτα γενικότερα, και στα χωριά φαντάζομαι.

Θ: Ναι σε όλο τον Δήμο Αρταίων.

Ε: Αυτό είναι πολύ σημαντικό για την πόλη. Έτσι φαντάζομαι μπορεί και να προωθηθεί.

Θ: Είναι πολύ σημαντικό για την περιοχή. Αλλά φανταστείτε ότι όλοι ζητάνε από κάτω. Κάποιες φορές δεν μπορούμε να τους ικανοποιήσουμε στο εκατό τοις εκατό όλους.

Ε: Όντως.

Θ: Προσπαθούμε..

Ε: Κάποια προβλήματα που πιστεύετε ότι αντιμετωπίζει ο τουρισμός γενικά και ο πολιτισμός;

Θ: Ο τουρισμός στην περιοχή δεν είναι αναπτυγμένος. Εμείς τώρα σιγά σιγά κάνουμε τα πρώτα μας βηματάκια σαν βρέφος κι εμείς τώρα. Δεν έχουμε ακόμα πει ότι η Άρτα έχει... ποιο είναι το τουριστικό προϊόν της Άρτας ακόμα δεν το έχουμε πει στον κόσμο. Λέμε δηλαδή έχουμε τα βυζαντινά.. δεν είναι απλά να πεις «αα έχω βυζαντινά» πρέπει να είναι ένα πακέτο. Δηλαδή ένα τουριστικό προϊόν, θα έρθει ο άλλος να δει την εκκλησία, θα δει την Παρηγορήτισσα η οποία πραγματικά είναι μοναδική, και μετά;.. Τι κάνεις μετά

Ε: Είναι λίγο περιορισμένα είναι η αλήθεια.

Θ: Ναι θέλει οργάνωση, αλλά δεν μπορεί αυτό να γίνει από τον Δήμο μόνο. Πρέπει να μπουν και άλλοι φορείς. Να μπουν οι άνθρωποι που έχουν τα τουριστικά γραφεία, αυτοί είναι αρμόδιοι. Αυτοί ξέρουν καταρχάς τι ζητάνε όταν πάνε κάπου, άρα και τι ζητάνε και οι συνάδελφοί τους, οι τουριστικοί πράκτορες όταν έρχονται εδώ. Αυτοί θα πρέπει να δουν. Εμείς θα πούμε «παιδιά θέλουμε πέντε πράγματα». Ο δήμος λογικά θα προσπαθήσει να ικανοποιήσει όταν δει στοχευμένες προτάσεις. Όχι να κάνουμε πέντε πράγματα απλά για να τα κάνουμε.

Ε: Άρα υπό αυτές τις προϋποθέσεις η Άρτα θα μπορούσε να προωθηθεί μέσα από τον πολιτισμό τουριστικά;

Θ: Βέβαια βέβαια!

Ε: Έχει ευτυχώς και πολλά μουσεία και μνημεία.

Θ: Μιλάμε για τον εγχώριο τουρισμό. Εγώ για παράδειγμα ήμουν την προηγούμενη εβδομάδα σε συναυλία στα Γιάννενα. Αν δεν γινόταν η συναυλία δεν θα πήγαινα στο αρχαίο Θέατρο της Δωδώνης. Εμείς αντίστοιχα κάνουμε πάρα πολλές εκδηλώσεις. Νομίζω είμαστε από τους λίγους Δήμους που κάνουν τόσες πολλές.

Ε: Τώρα που είναι και καλοκαίρι φαντάζομαι ακόμα περισσότερες.

Θ: Ναι.

Ε: Οι δράσεις γίνονται γνωστές μέσω του διαδικτύου;

Θ: Ναι από τα social. Εφόσον επιβλέπουμε και την αφισορύπανση, ειδικά φέτος δεν έχουμε βγάλει σχεδόν καμία αφίσα.

Ε: Το έχω παρατηρήσει, οι περισσότερες ανακοινώσεις είναι μέσω social media.

Θ: Ναι και λογικά θα επικρατήσει αυτό το πράγμα. Πλέον η αφίσα έχει γίνει λίγο γραφική. Εμείς πιο πολύ για αρχείο τις βγάζουμε, να έχουμε να θυμόμαστε τι έχουμε κάνει, παρά για λόγους πρακτικούς.

Ε: Έχετε να προσθέσετε κάτι άλλο σχετικά με τον πολιτιστικό τουρισμό της πόλης;

Θ: Εντάξει έχουμε να κάνουμε πολλά βήματα ακόμα. Φέτος είδαμε πολύ μεγάλη διαφορά με τις κερκίδες που.. νοικιάσαμε. Ελπίζω αυτό να είναι και ένα εφελτήριο να κάνουμε και έναν χώρο σταθερό, μόνιμο. Μακάρι να είναι και χειμερινός και θερινός. Αυτό θα ήταν το καλύτερο.

Ε: Έτσι θα διατηρήσουμε τον τουρισμό όλες τις εποχές.

Θ: Ναι, να έρχονται για παραστάσεις και τον χειμώνα. Ο κόσμος της Άρτας και της ευρύτερης περιοχής διψάει για να δει παραστάσεις. Μέσα στο θέατρο κάστρου, παρόλο που ήταν εξαιρετικό, πολύ όμορφο δεν έρχονται για μεγάλες παραστάσεις γιατί ήθελαν πολύ μεγάλα σκηνικά που δεν μπορούσαν να τους παρέχουν. Ήταν περιορισμένες οι θέσεις, ήταν τετρακοσίων θέσεων χωρητικότητας, που δεν θα έρθει ο άλλος γιατί πρέπει να βάλει 30 και 40 ευρώ εισιτήριο, άρα δεν θα πήγαινε κανένας. Εντάξει αυτά δυστυχώς ο κόσμος δεν τα καταλαβαίνει γιατί δεν τα βλέπει από το κομμάτι το καθαρά πρακτικό. Η αλήθεια είναι όμως ότι θα έπρεπε να έχουμε ένα θέατρο που να καλύψει τις ανάγκες της πόλης.

Ε: Άρα φαντάζομαι ότι οι εγκαταστάσεις είναι ένα πρόβλημα..

Θ: Είναι ένα μεγάλο πρόβλημα. Φέτος ας πούμε έγιναν εγκαταστάσεις, που και πάλι δεν έγιναν ολοκληρωμένες γιατί αυτό υποτίθεται πρέπει να πας μαζί με τα καμαρίνια, μαζί με ένα υποτυπώδες σύστημα ήχου, φωτιστικών, με τις τουαλέτες του... να είναι σαν συγκρότημα.. όχι το ένα εδώ το άλλο εκεί. Σε έναν μελετημένο χώρο, περιφραγμένο, για να μην μπορεί ο άλλος να πηδήξει από κάπου που είναι χαλασμένα. Αν το δώσουμε αυτό πιστεύω ότι του χρόνου θα είμαστε πολύ καλά. Ήδη φέτος με το που βγάλαμε το δελτίο τύπου, που το βγάλαμε και πάρα πολύ αργά, γιατί δυστυχώς είναι αρκετές διαδικασίες για να κάνουμε μία ανάρτηση.. εε.. υπήρξε φοβερή ανταπόκριση, δηλαδή ήρθαν μεγάλα θεατρικά, μεγάλες συναυλίες. Έγιναν πράγματα πολύ περισσότερα σε σχέση με πέρσι που δεν υπήρχε αυτή η υποδομή. Δυστυχώς αυτή η υποδομή δεν είναι μόνιμη, νοικιάστηκε και θα απομακρυνθεί.

Ε: Ελπίζω να γίνει κάτι πιο μόνιμο.

Θ: Ναι αυτό. Να πήραν το μήνυμα και να πούμε ότι θα δώσουμε μία προτεραιότητα να φτιάξουμε μία μόνιμη κατασκευή.

Ε: Εφόσον ασχολούνται και νέοι άνθρωποι πιστεύω σύντομα θα αναπτυχθεί κι άλλο.

Θ: Μακάρι.

Ε: Ευχαριστώ πάρα πολύ!

Β. Συνέντευξη με τον υπεύθυνο της Δημοτικής Πινακοθήκης, κύριο Μιχάλη Μπαλατσό

Ε: Καλημέρα σας, είμαι η Παπασπύρου Κωνσταντίνα.

Μ.Μ.: Καλημέρα, Μιχάλης Μπαλατσός, είμαι υπεύθυνος στην Πινακοθήκη.. από το 2009 που άνοιξε η Πινακοθήκη είμαι εδώ. Οι δράσεις της Πινακοθήκης έχουν να κάνουν με εκθέσεις, με μαθήματα ζωγραφικής ενηλίκων και παιδικών τμημάτων.. εεε.. κατά καιρούς και κάποιες δράσεις που γίνονται στον εξωτερικό χώρο της Πινακοθήκης. Είτε είναι από μουσικό σχολείο που κάνει κάποιες παραστάσεις, είτε είναι κάποιες συναυλίες.

Ε: Φαντάζομαι δεν είναι σε αυτό το κτίριο, είπατε σε εξωτερικό χώρο.

Μ.Μ.: Εξωτερικό χώρο εννοώ στην αυλή της Πινακοθήκης.

Ε: Μάλιστα, ωραία. Θα μπορούσατε να μου πείτε τι μέσο όρο ηλικίας έχει η επισκεψιμότητα;

Μ.Μ.: Επισκεψιμότητα έχει από νήπια όπως σας είπα γιατί κάνουν και παιδικές εκθέσεις και παιδικά βιβλία, κάποιες παρουσιάσεις γίνονται κατά καιρούς στο χώρο της Πινακοθήκης, μέχρι 60-70 χρονών.

Ε: Άρα το μεγαλύτερο ποσοστό πιστεύετε είναι νέοι (20-40 ετών) ή είναι μεγαλύτερης ηλικίας;

Μ.Μ.: Είναι νέοι. Όταν γίνονται εκθέσεις από σχολεία και πρωτοβάθμια και δευτεροβάθμια, έχουμε μεγάλη επισκεψιμότητα.

Ε: Καλό αυτό και για την Πινακοθήκη και για την Άρτα.

Μ.Μ.: Επίσης είχαμε μία μεγάλη έκθεση του Μόραλη για έξι μήνες, το 2021. Ήταν η μεγαλύτερη έκθεση της Πινακοθήκης. Ήταν τα πρώτα εκθέματα που έχει κάνει στην Άρτα, και αν δείτε και απέναντί σας την έχουμε ονομάσει «Γιάννης Μόραλης στη γενέτειρα». Αυτά τα έργα τα έχει κάνει σε ηλικία δέκα ως δεκατέσσερα ετών, ήταν σαράντα έργα σε αριθμό και η επισκεψιμότητα τους τέσσερις μήνες είχε ξεπεράσει τους πέντε χιλιάδες.

Ε: Όχι μόνο κάτοικοι της Άρτας;

Μ.Μ.: Όχι μόνο από Άρτα. Ήταν από Αγρίνιο, Πρέβεζα, Γιάννενα, Λευκάδα.

Ε: Με ποια μέσα γίνονται γνωστές οι δράσεις της Πινακοθήκης;

Μ.Μ.: Οι δράσεις μας γίνονται και μέσα από το διαδίκτυο και στο ραδιόφωνο το παίζουμε κατά διαστήματα και εμείς από εδώ.

Ε: Άρα η τεχνολογία ευνοεί.

Μ.Μ.: Ευνοεί.

Ε: Πιστεύετε γενικότερα ότι η πόλη προωθείται μέσα από τον πολιτισμό και αν συμβάλλει σε αυτό η Πινακοθήκη;

Μ.Μ.: Κάνει προσπάθειες, η αλήθεια είναι ότι κάνει προσπάθειες και η Πινακοθήκη και ο Δήμος γενικότερα... εε.. αν και η Πινακοθήκη θα ήθελε κάποιους πίνακες για παράδειγμα του Μόραλη, γιατί τη λένε «Πινακοθήκη Γιάννη Μόραλη» το οποίο δεν υπάρχει αυτή τη στιγμή δυστυχώς. Κάνει προσπάθειες ο Δήμος να αγοράσει κάποια έργα του, αλλά τα οικονομικά είναι λίγο δύσκολα, είναι και οι καιροί τέτοιοι και τα χρήματα που απαιτούνται είναι πολλά. Οπότε ευελπιστώ στο μέλλον ότι θα γίνει.

Ε: Άρα κάποια προβλήματα που αντιμετωπίζετε είναι οικονομικά;

Μ.Μ.: Είναι οικονομικά κυρίως, αλλά σαν Πινακοθήκη κάνει πράγματα. Κάνει τέσσερις- πέντε εκθέσεις το χρόνο, κάνει παιδικές εκθέσεις, κάνει από εκθέσεις

ενηλίκων, των μαθητών της κάθε Ιούλιο και Αύγουστο, Κάνει πράγματα γενικώς σαν Πινακοθήκη.

Ε: Αυτό είναι καλό. Θα επιθυμούσατε να αλλάξει κάτι στην Πινακοθήκη;

Μ.Μ.: Θεωρώ ότι η Πινακοθήκη αυτή τη στιγμή θα ήθελε αυτό. Θα ήθελε δύο τρία έργα του Μόραλη.

Ε: Εφόσον είναι και προς τιμήν του.

Μ.Μ.: Είναι και προς τιμήν του, και να ανέβει και η επισκεψιμότητά του και να γίνει και γνωστή.

Ε: Θα θέλατε να προσθέσετε κάτι άλλο σχετικά με την προσφορά της Πινακοθήκης στον Πολιτισμό;

Μ.Μ.: Εεμ.. ότι κάνει δράσεις η Πινακοθήκη, κάνει την προσπάθειά της όλα αυτά τα χρόνια, θεωρείται, είναι νομίζω η Πέμπτη ή έκτη Πινακοθήκη στην Ελλάδα σαν καλύτερη, απλά σας είπα ότι το μόνο που θέλει τώρα και άμεσα και έπρεπε να γίνει όλα αυτά τα χρόνια γιατί από το 2008 λέγεται «Μόραλης» χρειάζονται τουλάχιστον δύο πίνακες του Μόραλη, αυτό.

Ε: Ευχαριστώ πάρα πολύ.

Γ. Συνέντευξη με την υπεύθυνη της εφορείας Αρχαιοτήτων Άρτας κυρία Μαρία Καραμπά

Ε: Οι νέοι (20-40 ετών) συμμετέχουν ενεργά στις πολιτιστικές δραστηριότητες της πόλης;

Μ.Κ.: Με βάση την εμπειρία μας από τις δράσεις που υλοποιεί η Εφορεία Αρχαιοτήτων Άρτας, αν και παρατηρείται συμμετοχή των νέων στις πολιτιστικές δραστηριότητες της πόλης, η συμμετοχή αυτή δεν κρίνεται ικανοποιητική (εν αντιθέσει πχ. με τη συμμετοχή των παιδιών και της μαθητικής κοινότητας Πρωτοβάθμιας και Δευτεροβάθμιας Εκπαίδευσης). Οφείλουμε, πιθανόν, οι τοπικοί φορείς πολιτισμού να εντείνουμε τις προσπάθειές μας για την αναβάθμιση τόσο της μεταξύ μας συνεργασίας όσο και των τρόπων προσέγγισης της νέας γενιάς.

Ε: Πιστεύετε ότι η πόλη πληροί τις προϋποθέσεις για να στηριχτεί οικονομικά στον πολιτιστικό τουρισμό;

Μ.Κ.: Αναμφισβήτητα, η πλούσια και μακραίωνη ιστορική και πολιτιστική κληρονομιά της πόλης της Άρτας, που ξεκινάει ήδη από τον 9ο αι. π.Χ. και συνεχίζει αδιάλειπτα μέχρι και τους οθωμανικούς χρόνους, δημιουργεί τις κατάλληλες προϋποθέσεις για την ανάπτυξη βιώσιμου τουριστικού πολιτισμού στην περιοχή. Τα εντυπωσιακά μνημεία της αρχαίας Αμβρακίας, που συνυπάρχουν αρμονικά με τους επιβλητικούς και καταστόλιστους ναούς της βυζαντινής Άρτας,

από κοινού μέσα στον σύγχρονο πολεοδομικό ιστό, το ξακουστό Γεφύρι της πόλης και το καλοδιατηρημένο Κάστρο της, αποτελούν πόλο έλξης πολυάριθμων τουριστών.

Σε συνδυασμό με τον εξαιρετικό φυσικό πλούτο της περιοχής (Αμβρακικός Κόλπος, Άραχθος, ορεινή Άρτα) και τις προσφερόμενες εναλλακτικές μορφές (αγρο)τουρισμού, θεωρούμε ότι η πόλη πληροί τις προϋποθέσεις ανάπτυξης πολιτιστικού τουρισμού.

Ε: Ποιες είναι οι δράσεις σας που προωθούν την πόλη και με ποια μέσα γίνονται αυτές γνωστές;

Μ.Κ.: Η Εφορεία Αρχαιοτήτων Άρτας, συμμετέχοντας στους ετήσιους επετειακούς εορτασμούς του Υπουργείου Πολιτισμού (Διεθνής Ημέρα Μουσείων, Πράσινες Πολιτιστικές Διαδρομές, Πανσέληνος Αυγούστου, Ευρωπαϊκές Ημέρες Πολιτιστικής Κληρονομιάς, Ευρωπαϊκή Ημέρα Συντήρησης κ.α.) αλλά και οργανώνοντας ανεξάρτητες εκδηλώσεις (π.χ. στο πλαίσιο προβολής του έργου της ή με αφορμή μεγάλους εορτασμούς, των Χριστουγέννων ή των Αποκριών κ.α.), υλοποιεί ποικίλες δράσεις που περιλαμβάνουν περιηγήσεις και ξεναγήσεις στα μνημεία και τα μουσεία αρμοδιότητάς της, περιοδικές εκθέσεις, εκπαιδευτικά εργαστήρια, θεματικές ημερίδες, επιστημονικά συνέδρια, μουσικοθεατρικές παραστάσεις.

Οι δράσεις, οι οποίες κατά περίπτωση πραγματοποιούνται σε συνεργασία με τοπικούς (Δήμος Αρταίων, Δ/νσεις Πρωτοβάθμιας και Δευτεροβάθμιας Εκπαίδευσης, Πολιτιστικοί Σύλλογοι κ.α.) ή μη (Πανεπιστημιακά Ιδρύματα, Ερευνητικά Κέντρα κ.α.) φορείς, γίνονται γνωστές στο κοινό μέσα από την αποστολή σχετικών Δελτίων Τύπου στα -ψηφιακά- μέσα ενημέρωσης, αναρτήσεις στα μέσα κοινωνικής δικτύωσης, έκδοση αφισών, τηλεοπτικές συνεντεύξεις σε τοπικούς τηλεοπτικούς σταθμούς.

Ε: Υπάρχει στήριξη των πολιτιστικών δράσεων, και αν ναι με ποιον τρόπο;

Μ.Κ.: Ναι, υπάρχει στήριξη των δράσεων της Υπηρεσίας μας τόσο από τους δημόσιους τοπικούς φορείς (Δήμος Αρταίων, Δ/νσεις Πρωτοβάθμιας και Δευτεροβάθμιας Εκπαίδευσης, Πολιτιστικοί Σύλλογοι κ.α.) είτε για την επίλυση πρακτικών θεμάτων (πχ. ηχητική κάλυψη μίας εκδήλωσης) είτε με την ενεργή συμμετοχή τους (π.χ. υλοποίηση μουσικής παράστασης από το Μουσικό Σχολείο Άρτας), όσο και από επαγγελματίες της πόλης με τη μορφή παροχών σε είδος (πχ. νερό, αρτοπαρασκευάσματα, αναψυκτικά κ.α.).

Ε: Ποια προβλήματα αντιμετωπίζει ο πολιτιστικός τομέας στην Άρτα;

Μ.Κ.: Σε ό,τι αφορά την Υπηρεσία μας, σημαντικό τροχοπέδη στην περαιτέρω προβολή της πολιτιστικής μας κληρονομιάς παραμένει -διαχρονικά- η έλλειψη επαρκών χρηματοδοτήσεων, η οποία σε συνδυασμό με την έλλειψη προσωπικού επιτείνει το πρόβλημα.

Ε: Τι θα επιθυμούσατε να αλλάξει στην προώθηση του πολιτιστικού της Άρτας;

Μ.Κ.: Σε συνέχεια της παραπάνω (αρ. 5) ερώτησης, θεωρούμε ότι η εξασφάλιση επαρκούς χρηματοδότησης σε συνδυασμό με μία συστηματικότερη συνεργασία όλων των τοπικών φορέων θα επιτρέψει την αποδοτικότερη προβολή της πολιτιστικής κληρονομιάς της Άρτας.

Στο ίδιο πλαίσιο, θα προτείναμε την αναβάθμιση των υποδομών των σχετικών με την εστίαση, τη διαμονή και την ψυχαγωγία των κατοίκων και επισκεπτών της πόλης.

Ε: Έχετε να προσθέσετε κάτι άλλο;

Μ.Κ.: Κατά την άποψή μας, η πλούσια ιστορική και πολιτιστική κληρονομιά της Άρτας, σε συνδυασμό με τον φυσικό πλούτο της ίδιας της πόλης και της ευρύτερης περιοχής της ΠΕ Άρτας, μπορούν να λειτουργήσουν καθοριστικά στην τουριστική και κατ' επέκταση οικονομική και κοινωνική ανάτασή της.

Δ. Συνέντευξη με τη βιβλιοθηκονόμο της Δημοτικής Βιβλιοθήκης Άρτας, κυρία Σιάκου Αικατερίνη

Ε: Τι μέσο όρο ηλικίας έχουν οι άνθρωποι που επισκέπτονται τη βιβλιοθήκη;

Σ.Α. : Θα έλεγα περίπου στα 50.

Ε: Πιστεύετε ότι η πόλη μας προωθείται μέσω του πολιτισμού;

Σ.Α. : Φυσικά!

Ε: Υπάρχουν δράσεις για την ενίσχυση του πολιτιστικού τουρισμού;

Σ.Α. : Τώρα, δεν ήμουν εδώ δεν ξέρω να απαντήσω δυστυχώς, τι έχουν κάνει οι παλαιότεροι.

Ε: Η Άρτα θα μπορούσε να στηριχτεί οικονομικά από τον τουρισμό;

Σ.Α. : Θα μπορούσε φυσικά! Βέβαια έχει δυνατότητες.

Ε: Υπάρχουν φορείς που ενισχύουν και στηρίζουν την βιβλιοθήκη;

Σ.Α. : Στη βιβλιοθήκη γίνονται δωρεές, πάρα πολλές δωρεές. Από τους πολίτες εδώ της Άρτας και από Αρτινούς που είναι εκτός Άρτας. Από Αθήνα μας στέλνουν πάρα πολλά βιβλία. Τώρα ο δήμος μας στηρίζει μέσω κονδυλίων.

Ε: Με ποια μέσα γίνονται γνωστές οι δράσεις της βιβλιοθήκης;

Σ.Α. : Δεν υπάρχουν ιδιαίτερες δράσεις, όσο καιρό είμαι εδώ για να γνωρίζω. Δεν ξέρω τι θα κάνουν στο μέλλον.

Ε: Ποια είναι τα προβλήματα που αντιμετωπίζει η βιβλιοθήκη;

Σ.Α. : Αντιμετωπίζει διάφορα προβλήματα. Δεν έχει προσωπικό. Αυτό είναι το μεγαλύτερο πρόβλημα. Χρειάζονται τουλάχιστον δύο άτομα, για αυτό και δεν μπορεί να ανοίξει το απόγευμα, είναι μόνο το πρωί. Σιγά σιγά όμως πιστεύω αν βρεθούν και άλλα άτομα θα λειτουργήσει πιο σωστά. Επίσης δεν υπάρχουν τα τεχνολογικά μέσα. Μέχρι και σήμερα η διαδικασία της καταγραφής του δανεισμού γίνεται χειρόγραφα και αυτό απαιτεί πολύ χρόνο για όλους. Δεν υπάρχει οργάνωση και εμείς δύο άτομα δεν μπορούμε να κάνουμε πολλά. Είμαι εγώ και μία κοπέλα που κάνει πρακτική.

Ε: Θα επιθυμούσατε να αλλάξει κάτι;

Σ.Α. : Δεν ξέρω τι θα μπορούσε να αλλάξει. Ίσως αυτό με το προσωπικό που είναι το πιο δύσκολο.

Ε: Θα θέλατε να προσθέσετε κάτι άλλο σχετικά με τον πολιτιστικό τομέα της πόλης;

Σ.Α. : Όχι αυτά που ανέφερα.

Ε: Σας ευχαριστώ πολύ.

Ε. Συνέντευξη με μέλος του Δ.Σ. του Πολιτιστικού Συλλόγου «Μακρυγιάννης», κυρία Ζωή Μπαρτζώκα

Ε: Καλησπέρα σας, κυρία Ζωή, σας ευχαριστώ πολύ για τον χρόνο σας γιατί όπως γνωρίζω ο σύλλογος αυτόν τον μήνα είναι κλειστός.

Ζ.Μ. : Καλησπέρα σας, ναι ο σύλλογος τους καλοκαιρινούς μήνες είναι κλειστός γενικά αλλά εξακολουθούμε να κάνουμε καλοκαιρινές δραστηριότητες.

Ε: Ναι έχω ενημερωθεί και από τη σελίδα σας. Θα ήθελα κυρία Ζωή να μου πείτε τι μέσο όρο ηλικίας έχουν τα μέλη του συλλόγου;

Ζ.Μ. : Κοιτάζτε έχουμε μέλη από ηλικίας 7 – 8 χρονών στα χορευτικά ας πούμε, μέχρι και συνταξιούχους που έχουν πολλή μεγάλη αγάπη για τον σύλλογο και είναι χρόνια μέλη. Το μεγαλύτερο ποσοστό ηλικίας είναι 35 έως 55 χρονών. Έχουμε γενικά νέα άτομα που ασχολούνται ενεργά και σε εκδηλώσεις που κάνουμε είναι εκεί.

Ε: Ευχάριστο αυτό να ασχολούνται οι νέοι με τον πολιτισμό. Εκτός από το facebook που από ό,τι είδα δημοσιεύονται οι εκδηλώσεις με ποιο άλλο μέσο γίνονται γνωστές αυτές;

Ζ.Μ. : Η αλήθεια είναι ότι πιο πολύ τα ανεβάζουμε στα social media γιατί πια όλοι εκεί μπαίνουν να τα βλέπουν, αλλά στην Άρτα είναι δεδομένο πια ότι σε κάθε εκδήλωση και γιορτή θα συμμετέχουμε. Βέβαια το ξέρουν οι άνθρωποι εδώ και από στόμα σε στόμα.

E: Ναι λογικό μου φαίνεται. Πιστεύετε ότι η πόλη μας προωθείται μέσω του Συλλόγου;

Z.M. : Πάρα πολύ, γιατί όπως σας είπα συμμετέχουν και αρκετοί νέοι και... μέσα από τις πολιτιστικές εκδηλώσεις που γίνονται στον τόπο μας και γενικά το καλοκαίρι που έχουμε και πιο πολλούς τουρίστες και τους ενθουσιάζει όλο αυτό, να βλέπουν κάτι ξένο για τα δικά τους ήθη και έθιμα. Προωθείται πάρα πολύ ο πολιτισμός.

E: Ποιες είναι οι δικές σας δράσεις με τις οποίες προωθείται ο πολιτιστικός μας πλούτος;

Z.M. : Έχουμε πολλές δράσεις με τις οποίες ασχολούμαστε και προωθείται ο πολιτισμός. Έχουμε χορευτικούς ομίλους, θεατρική ομάδα, χορωδία και φυσικά τμήματα στα οποία άνθρωποι όλων των ηλικιών μαθαίνουν παραδοσιακά μουσικά όργανα.

E: Πιστεύετε ότι η Άρτα είναι μια πόλη που μπορεί να στηριχτεί οικονομικά στον πολιτιστικό τουρισμό;

Z.M. : Ε βέβαια! Μία πόλη βυζαντινής αρχιτεκτονικής, με τόση ιστορία.. Έχουμε πολύ τουρισμό και από τις γύρω περιοχές.. Έχουμε και μικρούς παραδείσους γύρω γύρω, τόσα χωριά διαμάντια. Ακόμα και θάλασσα κοντά στον Αμβρακικό κόλπο. Κυρίως ο τουρισμός βέβαια είναι εποχιακός, δηλαδή το καλοκαίρι έρχονται στα χωριά τους οι κάτοικοι που λείπουν τον άλλον καιρό.

E: Ο σύλλογος στηρίζεται με κάποιον τρόπο πέρα από την εθελοντική δράση;

Z.M. : Φυσικά μας στηρίζει και ο Δήμος αλλά και πάρα πολλοί εθελοντές που συμμετέχουν σε όλες αυτές τις ομάδες γιατί βάζουν και προσωπική εργασία από πίσω.

E: Μάλιστα. Κάποια προβλήματα που θα αναφέρατε ότι αντιμετωπίζει ο Σύλλογος «Μακρυγιάννη»;

Z.M. : Ο πολιτιστικός σύλλογος τα τελευταία χρόνια, κυρίως μετά από τον κορονοϊό ταλανίζεται από μικρά προβλήματα. Ας πούμε αρκετοί απομακρύνθηκαν από τον σύλλογο, άλλοι λόγω εργασίας άλλοι λόγω έλλειψης χρόνου. Επίσης δεν έχουμε καινούριες παραδοσιακές φορεσιές για το τμήμα χορού.. Ένα άλλο θέμα είναι ότι κάποια από τα μουσικά όργανα δεν είναι σε καλή κατάσταση γιατί είναι πολλών χρόνων. Δεν έχουμε και άτομα να ανασυντάξουν την χορωδία μας. Ελπίζω σιγά σιγά να διορθωθούν και αυτά να λειτουργούμε και εμείς ομαλά στα τμήματα μας για να δίνουμε τον καλύτερό μας εαυτό.

E: Μακάρι! Σας το εύχομαι. Θα επιθυμούσατε να αλλάξει κάτι στη λειτουργία του συλλόγου;

Z.M. : Να ενταχθούν νέοι άνθρωποι οι οποίοι δυστυχώς όλο και περισσότεροι απομακρύνονται από την πόλη μας, λόγω σπουδών ή δουλειάς. Αυτοί θα έχουν νέες ιδέες, όρεξη, έναν νέο τρόπο σκέψης.

E: Θα θέλατε να προσθέσετε κάτι άλλο;

Z.M. : Να δώσουμε το κίνητρο να μην απομακρύνονται οι νέοι άνθρωποι από τον πολιτισμό. Πρέπει να γίνουν δράσεις για αυτό. Έχουμε ολόκληρη σχολή στην Άρτα με τμήμα παραδοσιακής μουσικής, καλό θα ήταν να προωθηθεί κι άλλο. Εκεί οι φοιτητές μπορούν να κάνουν ομάδες, συγκροτήματα, να κάνουν ωραία πράγματα με την παραδοσιακή μουσική.

E: Έχετε δίκιο. Σας ευχαριστώ πολύ για τον χρόνο σας.

E: Συνέντευξη με την κυρία Ναυσικά Σκεντέρη, πρόεδρο Πολιτιστικού Συλλόγου «Ερωδιός»

E: Καλημέρα σας κυρία Ναυσικά, ευχαριστώ για τον χρόνο σας για τη συνέντευξη μου. Η πρώτη ερώτηση που θέλω να σας κάνω σχετίζεται με το αν πιστεύετε ότι οι νέοι άνθρωποι συμμετέχουν ενεργά στον πολιτιστικό τομέα;

N.Σ.: Κοίταξε Κωνσταντίνα μου, η αλήθεια είναι ότι δεδομένου του ποσοστού νεολαίας, δεν είναι λίγοι οι νέοι που ασχολούνται και με τους συλλόγους, και με χορευτικά τμήματα, και με πρωτοβουλίες που αναλαμβάνουν για τον δήμο μας. Ευτυχώς όσοι έχουν χρόνο θέλουν να ασχοληθούν με τον πολιτισμό και δείχνουν ενδιαφέρον.

E: Θετικό αυτό. Με ποιους τρόπους πιστεύετε ότι η πόλη θα μπορούσε να αναπτυχθεί μέσω του πολιτισμού;

N.Σ.: Ευτυχώς η πόλη μας έχει πλούσια πολιτισμική κληρονομιά. Αυτό συμβάλλει άμεσα και στην οικονομία. Αρχικά τα έσοδα από τα μουσεία και τους αρχαιολογικούς χώρους. Επίσης με τόση βυζαντινή και εκκλησιαστική ιστορία θα μπορούσαμε να είχαμε περισσότερο τουρισμό, αρκεί βέβαια να διαχειριστούν οι αρμόδιοι καλύτερα την προώθηση της πόλης. Να γίνονται πιο πολλές δραστηριότητες, να γίνουν πιο γνωστά τα μουσεία μας, οι εκκλησίες, τόσα ήθη και έθιμα που υπάρχουν στην Ήπειρο, τόσα παραδοσιακά φαγητά.

E: Υπάρχουν σχετικές δράσεις για να προωθηθεί με τους τρόπους που αναφέρατε ο πολιτιστικός τουρισμός;

N.Σ.: Σίγουρα υπάρχουν. Ειδικά το καλοκαίρι έχουμε πολλές δραστηριότητες, πολλές εκδηλώσεις σε όλα τα όμορφα χωριά της Άρτας. Οι πολιτιστικοί σύλλογοι

κάνουν σημαντική δουλειά σε αυτό. Έχουμε χορευτικά τμήματα, κάνουμε παραστάσεις, γιορτές με τοπικά προϊόντα. Φέτος είχαμε γενικά αρκετό κόσμο όχι μόνο Αρτινούς και Γιαννιώτες που επισκέφτηκαν τα μέρη μας και ενθουσιάστηκαν με την Αγία Θεοδώρα, με το γεφύρι και την ιστορία, με τα πανηγύρια, τις εκδηλώσεις, όλα.

Ε: Με ποια μέσα γίνονται γνωστές αυτές οι δράσεις;

Ν.Σ.: Πλέον και μέσω διαδικτύου, στη σελίδα μας στο facebook, αλλά και με αφίσες οι εκδηλώσεις μας.

Ε: Επομένως, μπορεί να στηριχτεί οικονομικά η πόλη από τον τουρισμό;

Ν.Σ.: Αποκλειστικά από τον τουρισμό είναι λίγο δύσκολο, αλλά έχει περιθώρια βελτίωσης για να αναπτυχθεί κι άλλο οικονομικά από τον τουρισμό.

Ε: Ο πολιτιστικός σύλλογος με ποιους τρόπους στηρίζεται και από ποιους φορείς;

Ν.Σ.: Κυρίως με δικές μας πρωτοβουλίες, με τη βοήθεια των γυναικών που έχουν όρεξη και μεράκι να προωθηθεί ο σύλλογός μας και οι δράσεις του.

Ε: Ποια πιστεύετε ότι είναι τα προβλήματα που αντιμετωπίζει ο πολιτισμός;

Ν.Σ.: Περάσαμε μία κρίση λόγω καραντίνας 2,5 χρόνια τώρα. Ήταν όλα κλειστά, δεν υπήρχαν δραστηριότητες, χάθηκε η επαφή με τα μουσεία και τον πολιτισμό. Τώρα είμαστε σε μία φάση που προσπαθούμε όλοι να ανακάμψουμε. Από εκεί και πέρα, θα έπρεπε να γίνονται πιο πολλές δράσεις για να γίνει γνωστός ο πολιτισμός μας, οι παραδόσεις, όλα.

Ε: Τι θα επιθυμούσατε να αλλάξει;

Ν.Σ.: Ελπίζω να γίνει πιο γνωστή η πόλη της Άρτας για την σημαντική της ιστορία, τον πολιτισμό, την κουζίνα και τις γεύσεις της. Μακάρι να γίνουν και πιο πολλές δράσεις να προωθηθεί περισσότερο η μικρή μας πόλη.

Ε: Θα θέλατε να προσθέσετε κάτι άλλο;

Ν.Σ.: Η Άρτα έχει δυνατότητες ανάπτυξης που βασίζονται κυρίως στον πολιτισμό της. Εύχομαι να τις αξιοποιήσουμε σύντομα.

Στ. Συνέντευξη με τον κύριο Ιντζέμπελη Ελπιδοφόρο, μέλος του πολιτιστικού συλλόγου «Σκουφάς»

Ε: Η πρώτη ερώτηση της συνέντευξης είναι αν πιστεύετε ότι οι νέοι ασχολούνται με τα πολιτιστικά δρώμενα στην πόλη μας;

I.E. : η αλήθεια είναι ότι δεδομένου του ποσοστού νεολαίας, δεν είναι λίγοι οι νέοι που ασχολούνται και με τους συλλόγους, και με χορευτικά τμήματα, και με πρωτοβουλίες που αναλαμβάνουν για τον δήμο μας. Ευτυχώς όσοι έχουν χρόνο θέλουν να ασχοληθούν με τον πολιτισμό και δείχνουν ενδιαφέρον.

E: Με ποιους τρόπους θεωρείται ότι η πόλη θα μπορούσε να αναπτυχθεί μέσω του πολιτισμού;

I.E. : Αξιοποιώντας τα μοναδικά πολιτιστικά της στοιχεία, τα μουσεία και τους αρχαιολογικούς χώρους σημαντικής ιστορικής αξίας.

E: Υπάρχουν αντίστοιχες δράσεις;

I.E. : Όχι στον βαθμό που έχουμε ανάγκη αλλά γίνονται σχετικές προσπάθειες.

E: Με ποια μέσα γίνονται γνωστές αυτές οι δράσεις;

I.E. : Μέσω διαδικτύου ως επί το πλείστον.

E: Θεωρείται ότι η πόλη μπορεί να αναπτυχθεί από τον τουρισμό;

I.E. : Κάθε πόλη εφόσον στηρίζεται σε αυτόν τον παράγοντα μπορεί να αξιοποιήσει τον τουριστικό τομέα και τις δυνατότητες που αυτός προσφέρει. Έτσι και η Άρτα με την προϋπόθεση ότι θα αξιοποιήσει τον πολιτιστικό τουρισμό μπορεί να αναπτυχθεί οικονομικά.

E: Στηρίζεται ο πολιτιστικός τομέας;

I.E. : Σε γενικές γραμμές ναι, υπάρχουν αρκετές δράσεις απλά δεν είναι γνωστές στον κόσμο, ούτε οι δράσεις ούτε οι υπεύθυνοι που τις διοργανώνουν.

E: Ποια θα ήταν τα προβλήματα που θα αναφέρατε σχετικά με τον πολιτιστικό τομέα;

I.E. : Εγώ πιστεύω ότι το βασικότερο πρόβλημα αυτή τη στιγμή είναι ότι οι άνθρωποι δεν ασχολούνται πια για διάφορους λόγους με τα πολιτιστικά. Όπως και να το κάνουμε, ο πολιτιστικός τομέας ειδικά στην περιφέρεια του νομού μας είναι άρρηκτα συνδεδεμένος με την ατομική πρωτοβουλία. Εεε..Αυτή ακριβώς η πρωτοβουλία από τα χρόνια της κρίσης και μετά έχει περιοριστεί επειδή οι νεότεροι άνθρωποι εγκαταλείπουν τα χωριά τους και μετακομίζουν σε μεγαλύτερες πόλεις, είτε αν συνεχίζουν να μένουν στον τόπο τους, δεν έχουν τον απαραίτητο χρόνο να ασχοληθούν με τα θέματα αυτά λόγω της εργασίας τους.

E: Τι θα επιθυμούσατε να αλλάξει σχετικά με τον πολιτισμό;

Ι.Ε. : Να δοθεί περισσότερος χώρος στη νεολαία για να δράσουν ενεργά και να δούμε καλύτερα πράγματα στον πολιτισμό. Πρέπει γενικά να δίνουμε εμείς οι μεγαλύτεροι τόπο και ευκαιρίες στους νέους, να τους ακούμε και να μαθαίνουμε κι εμείς από αυτούς.

Ε: Θα θέλατε να προσθέσετε κάτι άλλο;

Ι.Ε. : Όχι ευχαριστώ.

Ζ. Συνέντευξη με τον κύριο Νίκο Μπανταλούκα, πρόεδρο του Μουσικοφιλολογικού Συλλόγου «Σκουφάς»

Ε: Τι μέσο όρο ηλικίας έχουν οι άνθρωποι που συμμετέχουν στα πολιτιστικά δρώμενα;

Ν.Μ.: Πολλά ενεργά μέλη είναι νέοι από 20 έως και 40 χρονών δηλαδή. Αυτοί είναι και οι πιο δραστήριοι, παίρνουν πρωτοβουλίες για δραστηριότητες.

Ε: Θα λέγατε ότι οι νέοι στην πόλη μας ασχολούνται με τους πολιτιστικούς φορείς;

Ν.Μ. : Σε μεγάλο βαθμό ναι. Θα μπορούσαν κι άλλο βέβαια αλλά οι νέοι μας έχουν πολύ καλές ιδέες και συμμετέχουν σε πολιτιστικές εκδηλώσεις που διοργανώνονται.

Ε: Με ποιους τρόπους πιστεύετε ότι η πόλη θα μπορούσε να προωθηθεί μέσω του πολιτισμού;

Ν.Μ. : Οι τρόποι είναι πολλοί. Πολιτισμός είναι η ιστορία μας, οι παραδόσεις, η γαστρονομία, τα ήθη και τα έθιμα. Η Άρτα είναι μία πόλη γεμάτη πολιτισμό και έχει όλα όσα περιλαμβάνει ο πολιτισμός. Κάποιες ιδέες είναι να γίνουν πιο γνωστές οι γιορτές τοπικών προϊόντων, να αναδειχθεί ακόμα περισσότερο η μουσική μας μέσα από το πανεπιστημιακό τμήμα παραδοσιακής μουσικής τέχνης, να μας προωθήσουν πιο μεγάλες πόλεις όπως τα Ιωάννινα, η Πρέβεζα, το Αγρίνιο.

Ε: Αυτή τη στιγμή υπάρχουν σχετικές δράσεις που προωθούν την πόλη;

Ν.Μ. : Τώρα που είναι και καλοκαίρι αρκετές. Έχουμε κάποιες βραδιές ποίησης, μουσικής, κάνουμε θεατρικές και χορευτικές παραστάσεις. Υπάρχουν δράσεις και υπάρχει και συμμετοχή από τους ανθρώπους.

Ε: Πιστεύετε ότι η Άρτα μπορεί να αναπτυχθεί οικονομικά από τον τουρισμό;

N.M. : Ίσως όχι άμεσα αυτή τη στιγμή. Είναι λίγο υποανάπτυκτη τουριστικά ακόμη, ακριβώς επειδή δεν είναι ακόμα πολύ γνωστή πόλη για όλα αυτά που έχει και μπορεί να προσφέρει σε έναν επισκέπτη.

E: Με ποιους τρόπους στηρίζεται ο πολιτισμός και από ποιους φορείς;

N.M. : Στηρίζεται έμπρακτα από τους πολιτιστικούς μας συλλόγους οι οποίοι προωθούν τον πολιτισμό της πόλης, από τον Δήμο που μας βοηθάει να τις διοργανώνουμε, η εφορεία αρχαιοτήτων που στηρίζει όλα τα μουσεία και τους αρχαιολογικούς χώρους.

E: Με ποια μέσα γίνονται γνωστές οι δράσεις της πόλης και των συλλόγων γενικά;

N.M. : Εε πλέον με τον ίντερνετ. Όλοι οι νέοι αλλά και μεγαλύτεροι άνθρωποι πια μέσα από το διαδίκτυο ενημερώνονται.

E: Ποια προβλήματα αντιμετωπίζει ο πολιτιστικός τομέας;

N.M. : Έχουμε αρκετά προβλήματα, με βασικότερα τα οικονομικά και την απουσία δυνατοτήτων τον χειμώνα. Είμαστε κυρίως εποχιακοί όσον αφορά τις πολιτιστικές μας δράσεις. Θα θέλαμε να κάνουμε πιο πολλές εκδηλώσεις και τον χειμώνα, να προσελκύσουμε περισσότερο κόσμο. Αλλά αυτό θέλει καλύτερο σχεδιασμό.

E: Τι είναι αυτό που θα επιθυμούσατε να αλλάξει;

N.M. : Να έχουμε επισκέπτες στην πόλη όλο τον χρόνο. Να αξιοποιήσουμε τον αγροτουρισμό. Η Άρτα είναι γνωστή για τόσα προϊόντα που πολύς κόσμος δεν ξέρει. Θα μπορούσε να γίνει ένας πολύ δημοφιλής προορισμός.

E:Θα θέλατε να προσθέσετε κάτι άλλο;

N.M. : Αυτά, ευχαριστώ.